SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Director D. GUSTI

An I · Nº 5 · Mai · 1936

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Revista Secției Sociologice a Institutului Social Român

Director: D. GUSTI

Anul I. Nr. 5. Mai 1936.

CUPRINSUL:

Coperta și vignetele de LENA CONSTANTE

Apare lunar. Exemplarul: 15 lei. *Abonamentul* anual pentru școli și particulari 150 lei, 1000 lei pentru autorități și instituții.

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA: Institutul Social Român, Piața Romană 6, etaj III. (Palatul Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale), București.

D-nii autori și editori sunt rugați să trimită publicațiile despre care doresc să luăm notă, în două exemplare, pe adresa redacției.

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Director: D. GUSTI

Anul I. No. 5 Mai 1936

MUZEUL SATULUI ROMÂNESC

1. CUVÂNTARE LA INAUGURARE

SIRE,

După treizeci de ani de când marele Vostru unchiu și Intemeetorul Dinastiei, Regele Carol I, a adunat într'o măreață Expoziție, tot ceeace putuse să împlinească România sub Domnia Lui, avem astăzi nemăsurata bucurie să întâmpinăm pe Maestatea Voastră în acest *Muzeu al Satului*, de gospodării țărănești, aduse din toate unghiurile țării, ca să dea înfățișarea adevărată a vieții acelei pături din Neamul nostru, pe care cu toții ne rezemăm.

Este aici casa de piatră și de grinzi de lemn a Românului de la munte, din Argeș și Neamț, ca și din Șanțul Năsăudului, din Țara Oașului, de la Moți, din Bihor și de pe plaiurile Sibiului; este locuința mai revărsată și mai zâmbitoare, de cărămidă arsă sau chirpici, a omului de la șes, din marginea Bărăganului până'n părțile basarabene și'n câmpia Banatului; este așezarea de pe malurile Dunării, cu prispe ascunse sub stuf, între biserici cu turn ascuțit din Maramureș, moară de apă de pe Siret, mori de vânt din Basarabia, văiagă din Banat, cherhanea de pește din deltă, hanul din Ilfov, și tot ce dă înțeles și farmec satului românesc.

Ele au crescut ca din pământ, în luna din urmă, sub ochii Maestății Voastre, care ați venit de mai multe ori să le vedeți, pe când lemnarii și zidarii, meșteri aduși fiecare din satul lor, erau cățărați încă pe schele și acoperișuri și nici nu puteau visa că însuș Regele Țării se afla între ei și-i urmărea la lucru. Parcă satele românești se găseau de pretutindeni încoace, ca să se așeze în jurul Maestății Voastre și să vă îmbrățișeze cu aceeași credință și iubire pe care Maestatea Voastră le-o arată.

Binevoiți, Maestate, să priviți și să primiți *Muzeul Satului* ca un semn al acestei credințe și iubiri.

SIRE,

De doi ani Fundația Culturală Principele Carol a trimes, la îndemnul Maestății Voastre echipe de studenți, în număr tot mai mare, ca să lucreze la ridicarea satului românesc. După fiecare campanie de lucru ne-am crezut datori să arătăm marelui public, ce gânduri ne-au mânat, ce program am avut și, mai ales la ce rezultat am ajuns. Odată, în localul însăș al Fundației și apoi în Pavilionul Regal al Expoziției din Parcul Carol, satul românesc a apărut înaintea miilor de vizitatori interesați, cu toate problemele de astăzi și de todeauna. Când trebuia, la sfârșitul Expoziției, mereu amânat în urma cererilor din toate părțile, să stricăm ceeace înjghebasem cu multă trudă și cheltuială, ne dădeam seama că ne mai rămâne o datorie: să legăm de ceva statornic interesul redeșteptat al publicului pentru sat.

Din această activitate a Echipelor Studențești, din acest material, descoperit și studiat de ele, din dorința marelui public, și din acest gând, rostit cu sfială, ca

o dorinţă de viitor, la deschiderea Expoziţiei noastre din Parcul Carol de anul trecut, a ieşit *Muzeul Satului Românesc.*

El este înstare să oglindească, mai bine decât orice altceva, bogăţia şi varietatea de viaţă ţărănească, ideile, de atâtea ori adânci, de stil arhitectonic ţărănesc, marea ştiinţă a adaptării la mediu şi a prelucrării mediului, originalitatea în împodobire şi siguranţa instinctivă sau chibzuită a folosirii spaţiului mai larg pentru oameni, vite şi lucruri; arta şi tehnica românească de la brazdă îşi dau mâna.

O viaţă de sute şi poate de mii de ani, ne pătrunde trecând pe uliţele acestui sat ciudat, făcut din toate satele ţării. Tot ce este mai al nostru vorbeşte din el cu un glas, care nu se poate să nu sgudue chiar şi pe cel mai nepăsător, pentrucă este însuşi glasul trecutului anonim şi al Neamului românesc. Muzeul se transformă astfel într'o şcoală de cunoaştere şi de iubire a satului şi ţăranului nostru.

Din cele spuse, foarte pe scurt, se vede că n'am avut înainte pilda muzeelor în aer liber din ţările nordice, Skansen, Bigdo sau Lillehammer. Ele sunt, pentru noi, în prea mare măsură romantice, şi prea etnografice, cu luare aminte mai mult asupra „valorilor" şi „pieselor" muzeale, decât a omului de astăzi şi a mediului şi faptelor lui de toate zilele.

De aceea noi vrem să mergem mai departe şi, alături de ceeace vedeţi şi este satul nostru de acum, să aşezăm undeva într'o margine a lui un sat-model, sistematizat, cu toate îmbunătăţirile edilitare ale vremii, care, fără să înăbuşe trăsăturile proprii şi isvoarele creaţiei populare, să pună viaţa oamenilor la adăpost de primejdiile mai ales ale boalelor şi să-i ajute să aibă din ea toate binefacerile şi bucuriile.

Pentrucă noi nu facem cercetarea satelor decât în vederea unei munci de îmbunătăţire şi de înfrumuseţare, care, credem însă cu tărie şi aceasta este noutatea felului nostru de lucru, nu se poate face fără cunoaşterea satului. Pentrucă *Muzeul* nostru, nu este un muzeu etnografic, ci este un muzeu social.

S I R E,

Fundaţia Culturală Principele Carol a socotit că prin nimic nu putea să ia mai bine parte la serbările de bucurie ale oraşului Bucureşti şi ale ţării, pentru împlinirea a 70 de ani de când România îşi are măreaţa ei dinastie de Regi, cari au împlinit, rând pe rând, cele mai îndrăzneţe visuri ale neamului românesc, decât punând temelia acestui Muzeu al Satului.

Chiar în ziua de astăzi, în acel an tulbure, 1866, Domnitorul Carol alerga spre Capitală, dus de căleaşa trasă de caii iuţi de poştă, cu surugii chiuitori. Sate ieşeau din verdeaţă şi se pierdeau la o cotitură. Ţara veche ieşea înaintea Domnitorului ei, sate de apă, sate de coline, sate de şes. Ceeace am încercat să facem noi aici este ca o întrupare a acelei repezi vedenii, cu adaosul astăzi al neamului desrobit. Clădirile sunt, în cea mai mare parte autentice, desfăcute de atâtea ori, bucată cu bucată şi încheiate, din nou, aici, dupăce-au fost cărate cu carele de munte, prin albii de râu, puse în tren sau legănate pe apă, până aici. Toată zestrea este luată de acolo, ca şi oamenii, cari s'au aşezat firesc între lucrurile lor, ca acasă!

Ingăduiţi-mi, ca încheere, să mulţumesc din inimă tuturor colaboratorilor mei însufleţiţi din Fundaţie şi din Echipele Studenţeşti, care n'au pregetat să se mute de două luni pe toate drumurile ţării sau pe acest şantier inverzit, şi, în deosebi, domnilor Victor Ion Popa şi H. H. Stahl, cari au fost de toate: arhitecţi, desenatori, puitori în scenă, poeţi, vătafi de lucrători şi, când a trebuit, şi salahori, ca să putem avea ceeace ne luăm îndrăsneala să vă arătăm. De asemenea, şi Domnului Primar General, care ne-a fost de mare ajutor, ca să ne împlinim acest gând.

Ţara de ţărani este aici, în gospodăriile ei, ca să-şi intâmpine *Regele*, şi strigă prin glasul meu:

Să trăiţi, Maestate!

2. ROSTUL MUZEULUI

Gândul de a înfăptui un Muzeu al Satului Românesc, de felul celuia pe care Fundaţia Culturală Regală Principele Carol l-a organizat în Parcul Naţional Regele Carol II, este un gând foarte scump şi vechiu al nostru şi rodul unor strădulnţi, pe care le urmărim stăruitor de ani de zile.

Un Muzeu al Satului Românesc nu a fost, deci, înţeles de către noi numai ca o simplă anexă improvizată şi plăcută, menită să atragă publicul în standurile Lunii Bucureştilor, ci ca o lucrare de sine stătătoare, de o mare importanţă, ştiinţifică, şi de educaţie naţională în acelaş timp, pe care am dorit-o, şi va fi, permanentă, din ce în ce mai deplină şi mai bogată, astfel ca într'adevăr să ne putem ajunge prin ea scopurile noastre.

Intr'adevăr, gândul Muzeului Satului Românesc, isvorît, principial, din întreaga noastră atitudine ştiinţifică cu privire la metodele şi necesitatea de a cunoaşte desăvârşit împrejurările de viaţă socială dela noi din ţară, este un rezultat firesc al tuturor campaniilor de monografie sociologică a satelor românesti, pe care le organizăm de peste zece ani de zile în toată ţara, precum şi a celor doi ani de lucru prin Echipele Regale Studenţeşti, trimise de către Fundaţia pentru sate a Maestăţii Sale.

Este un adevăr asupra căruia mai toată lumea este de acord: nu ne cunoaştem îndeajuns ţara şi mai ales nu ne-o cunoaştem în felul ştiinţific, care este neapărat trebuitor unei naţiuni moderne. Ţinta noastră a fost, şi este încă, contribuirea la o Ştiinţă a Naţiunii Româneşti, temelie puternică pentru o raţională îndrumare a destinelor ei. Pentru aceasta este nevoe de nenumărate cercetări la faţa locului, a satelor noastre, sub toate înfăţişările lor de viaţă. Rezultatul acestor studii, în mică parte, se publică, fie în Revista Institutului Social Român „Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială", fie în revista, „Sociologie Românească", menită, mai ales, a deştepta interes în marele public pentru studiile monografice ale ţării. Insă, într'o asemenea cercetare ştiinţifică a satelor, sunt unele lămuriri şi informaţii care, prin firea lucrurilor, nu pot fi înfăţişate în slovă scrisă. Oricât de meşteşugite ar fi ele, cuvintele scrise nu izbutesc să ne dea icoana deplină a vieţii unui sat. De aceea, am căutat să împlinim această lipsă prin alte mijloace. Am făcut astfel filme documentare în trei din satele cercetate, am făcut înregistrări fonografice de cântece populare, am creat o bogată arhivă fotografică, şi, mai ales. am organizat Muzee în care am expus obiectele autentice de o deosebită valoare, pe care le colecţionasem an de an.

Muzeul Satului Românesc are deci rostul acesta de a fi un loc unde se depozitează întreaga zestre de documente autentice, colectate în timpul cercetărilor făcute în sate. Aceasta nu înseamnă că ne aflăm în faţa unui simplu depozit, în care colecţiile stau la păstrare, şi la îndemâna oricărui cercetător ar vrea să le cunoască mai îndeaproape. Un Muzeu este, dimpotrivă, un mijloc de a înfăţişa astfel colecţiile pentruca din ele să se desprindă o învăţătură, plăcută şi foarte sugestivă, pentru marele public vizitator. In afară, deci, de o valoare pur ştiinţifică Muzeul Satului Românesc tinde să fie şi un adevărat Muzeu modern, adică o permanentă lecţie vie şi intuitivă, menită să atragă luarea aminte a opiniei publice şi să arunce în circulaţie o serie de gânduri, de probleme şi de lămuriri cu privire la viaţa noastră socială.

Această ţintă pe care voim s'o ajungem pe calea Muzeului Satului Românesc, a fost cu îndărătnicie urmărită de către noi, ani dearândul, şi a trecut prin multe drumuri grele, până să ajungă la înfăptuirea ei de acum.

Porniţi, la început, cu gândul de a ne opri la simpla cercetare ştiinţifică, am simţit nevoia de a strânge obiecte din viaţa satelor. La un moment dat, aceste obiecte au fost

destul de numeroase, ca să fie nevoe de aşezarea lor într'o sală. In Fundul Moldovei, într'una din sălile de clasă ale şcolii de acolo, în anul 1928, am organizat noi cel dintâiu Muzeu al nostru. In toamna aceluiaş an, în Sala Seminarului de Sociologie din Bucureşti, am organizat apoi cel dintâiu Muzeu deschis publicului, cu colecţii din satele Nerej şi Fundul Moldovei. Foloasele lui, deşi pe atunci Muzeul nostru era încă foarte mic, s'au adeverit a fi foarte mari. Ba, am putut să contribuim şi la o Expoziţie Internaţională, aceea din Barcelona, unde standurile noastre au căpătat medalia de aur.

Cu un an mai târziu, în 1929, rodul cercetărilor noastre în satul Drăguş, din Făgăraş a fost încă mai mare. Numărul de obiecte strânse, crescuse cu mult. A fost nevoe, pentru a le înfăţişa în intregimea lor, de organizarea unei odăi complete drăguşene, tot într'o sală a Seminarului de Sociologie. Această odae, care se poate vedea în Muzeul nostru de acum, a avut şi ea cinstea unei înfăţişări publicului din străinătate, în cadrul Expoziţiei Internaţionale de Igienă din Dresda, unde a dobândit medalia de onoare.

Au urmat apoi, în fiecare an, noi colecţii făcute în alte sate şi noi cereri de a le da spre folosinţa publicului şi cinstea ţării. Astfel, la Expoziţia din Tokio, din 1931, au plecat o parte din colecţiile privitoare la satul Runc, şi într'o sală a Expoziţiei de demonstrare a foloaselor multiple ale fotografiei aeriene, am înfăţişat colecţiile noastre documentare.

Dar toate aceste străduinţi ale noastre au căpătat un avânt neasemănat mai mare din clipa în care Maestatea Sa Regele a pornit iniţiativa unei sistematice trimiteri de Echipe Studenţeşti în satele aflate sub privegherea culturală a Fundaţiei Culturale Regale Principele Carol. Aceste echipe aveau îndatorirea de a găsi mijloacele cele mai fericite de lucru pe tărâmul culturii săteşti. Din nou li s'a pus şi lor îndatorirea de a studia mai înainte, ştiinţific, realităţile sociale pe care le întâlneau în satele unde erau trimise să lucreze. Din nou au fost deci nevoite şi aceste echipe să organizeze muzee. Echipele studenţeşti lucrează totdeauna în sânul Căminelor Culturale din sate. Aceste Cămine au îndatorirea de a face muzee şi expoziţii, la sediul lor. Am organizat deci mici muzee, în toate cele 30 de sate prin care au trecut Echipe studenţeşti. Şi materialul adus în Bucureşti a fost destul de bogat, ca să merite o înfăţişare publică. Astfel că, în anul 1933, la cea dintâi Expoziţie de muncă a Echipelor Regale Studenţeşti, aveam dreptul să cer Maestăţii Sale încuviinţarea de a lucra de aci înainte pentru ţinta noastră cea mare: *muzeul satului românesc*, Muzeul permanent şi privitor la ţara întreagă, iar nu numai la câteva sate răsleţe.

In anul din urmă, cele douăzecişişase de Echipe trimise la sate, au avut deci, ca una dintre cele mai de temei griji ale lor, strângerea unui Muzeu al Satului Românesc. In foaia de îndrumări şi informaţii, „Curierul Echipelor Studenţeşti", pe care am scos-o, timp de trei luni, peste vară, pentru folosul tinerilor noştri studenţi cari se străduiau muncind prin sate, indicam precis care va fi rostul Muzeului nostru: „Se va desprinde din Muzeul acesta al Satelor Româneşti, pe lângă frumuseţea foarte mare a obiectelor de artă ţărănească pe care le vom înfăţişa, o mare învăţătură. Rostul pedagogic al unui asemenea Muzeu, vă daţi seama că ar putea să fie foarte însemnat. Dacă am reuşi, aşa cum nădăjduim, ca foarte curând să putem înfăţişa sistematic, tot atâtea standuri câte tipuri regionale de sate sunt, înţelegeţi, iubiţi echipieri, ce însemnătate ar avea acest Muzeu al nostru pentru cunoaşterea şi iubirea ţării. Cât de multe lucruri nu ar putea învăţa de acolo orăşenii din toate profesiunile, elevii din toate şcolile, ori străinii cari ne vizitează spre a ne cunoaşte şi cari ar avea prilejul să vadă laolaltă, sistematizate, toate datele necesare pentru înţelegerea satului românesc!".

Şi, îmi exprimam atunci nădejdea, ca un asemenea Muzeu să fie rodul muncii tinereşti a cărturarilor de astăzi, şi semnul că o nouă mentalitate, mai sănătoasă şi mai

pornită pe adevărate înfăptuiri de cultură națională, trăește în generațiile tinere. Le spuneam: „Iubiți Echipieri, vă poftim să vă puneți în slujba acestei idei, să colaborați prin sârguința și perspicacitatea D-Voastră, în alegerea materialului de înfățișat, la înfăptuirea Muzeului Satului Românesc. Am dori ca toate contribuțiile D-V să fie de așa natură, încât ele să formeze nu numai începutul, ci și temelia cea puternică a viitorului Muzeu al Satelor Românești, muzeu pe care l-am dori, deci, ridicat prin sârguința, priceperea și dragostea de țară a tinerimii noastre studențești".

Nădejdea de atunci, nu ne-a fost zadarnică, și chemarea noastră nu a fost spusă în pustiu, Echipele noastre studențești s'au întors într'adevăr cu un material de o bogăție cu totul deosebită, de care își amintesc desigur toți aceia cari au avut prilejul să vadă cea de a doua Expoziție a Echipelor Studențești, din iarna trecută, organizată în sălile cele mari ale Pavilionului Regal din Parcul Carol. Erau acolo, 25 de odăi de sate, complect și bine reconstituite, precum și un întreg material documentar, anex, care ne-a dat curajul să pornim mai departe, cu siguranța că vom putea ajunge la bun capăt. Căci, într'adevăr, oricât de splendidă înfăptuire ar fi fost această Expoziție, tot nu era ceeace doream și nici ceeace trebuia. Toate expozițiile și muzeele noastre înfățișau materialul strâns laolaltă, în săli mari: cel mult, dacă ne puteam îngădui luxul de a improviza, în decoruri de teatru, din pânză și lemne, câte un decor de casă țărănească. Insă, pentru a fi bine înțelese, obiectele trebuesc să fie așezate în Muzeu, așa cum sunt ele în realitate, nu între pânze, ci într'o casă adevărată; nu în standuri, ci în bătătura din gospodăria omului. Ne trebue cu orice chip un Muzeu în aer liber, în care standurile să fie case întregi țărănești, ele înșile piese de Muzeu, casele la rândul lor fiind așezate astfel ca să închipuiască un sat adevărat. Iată de ce am primit cu bucurie propunerea pe care Municipiul București ne-a făcut-o, de a organiza în Parcul Național Regele Carol al II-lea, un asemenea Muzeu în aer liber, pe o întindere de peste 45.000 metri pătrați, la marginea lacului Băneasa, de curând asanat, și al cărui prilej de deschidere să fie festivitățile Lunii Bucureștilor din acest an.

Desigur că răgazul de două luni, pe care l-am avut pentru a hotărî, întreprinde și lucra acest Muzeu, a fost insuficient, Totuș, realizările, care fără falșă modestie, au uimit pe toți aceia cari au avut prilej să vadă acest Muzeu, chiar atunci când nu era decât un șantier de dărămături, în care roiau un furnicar de oameni, sunt cele pe care le doream.

Dar, și munca a fost nespus de mare. Sub privigherea foarte atentă și personală a Maestății Sale Regelui, care ne-a făcut atât de des cinstea de a veni să contribue cu îndrumări și cu bogata Sa experiență a tuturor treburilor românești, am pornit la munca de alegere a caselor țărănești, din toată țara. Cu câtă bucurie lucram acuma, nu în carton și pânză, ci cu case autentice, desfăcute, transportate și refăcute la locul ce li se cuvenea, în Muzeul nostru. Treizeci de inspectori și echipieri ai Fundației, cunoscători încercați ai satelor unde au lucrat, au împânzit tot largul Țării. Și ne-au adus treizeci de gospodării din treizeci de regiuni diferite.

Casele ne-au venit în 56 de vagoane, cari au transportat o cantitate totală de 447.564 de kilograme. Nu erau simple bârne care se puteau arunca de ici, de colo, ci fiecare în parte era un obiect de preț, care urma să fie mânuit cu grijă. Majoritatea lor erau bârne sculptate, ba chiar, cum a fost cazul cu Biserica de lemn din Maramureș, bârne cu prețioasă pictură pe ele. Noroc. că cei cari au desfăcut casele și cei cari le-au reconstruit la București, au fost însă-și meșterii satelor. Din fiecare sat au sosit sătenii cei mai pricepuți la asemenea treburi. Numărul lor a fost de 130. Și, cum lucrările erau urgente, le-am adăogat mână de lucru din București, zidari, vopsitori, dulgheri, ridicători de schele și salahori. Până la sfârșit, se perindaseră prin șantierul nostru 1.046 de lucrători, numai pentru ridicarea gospodăriilor țărănești, fără să socotim pe aceia întrebuin-

taţi la construcţia unei săli centrale de Muzeu, în formă de clopotniţă, cu arhondaric, şi nici pe lucrătorii Municipiului cari au organizat drumurile, lumina, etc. Socotiţi pe zile de lucru, aceşti muncitori au lucrat 5.759 zile, iar adăogând şi cele 3.900 zile ale sătenilor meşteri, totalul s'ar ridica la 9.659 de zile de lucru, adică la vreo 25 de ani şi 269 de zile.

Numai datorită unei pregătiri de peste zece ani, am putut construi în mai puţin de două luni *Muzeul satului românesc*, pentru care altfel ar fi fost nevoe de mulţi ani.

Casele odată ridicate, a început să se desprindă din schelărie satul nostru, cel atât de ciudat. Inşiruite pe străzi, ascunse între pomi înverziţi, sau adunate în jurul Bisericii, stau toate provinciile României. Plimbându-te prin sat, faci o lungă călătorie prin toată România şi vezi grupate laolaltă toate regiunile ţării: Bucovina, Moldova, Basarabia, Dobrogea, Muntenia, Oltenia, Transilvania şi Banatul, toate sunt acolo.

Pentru cel care nu a avut prilejul să călătorească prin ţară, să vadă oameni şi locuri, va fi de un nepreţuit folos acest Muzeu, care reprezintă o antologie sistematică a tuturor tipurilor de gospodărie din toate locurile locuite de Români.

Şi, impresia că vizitatorul se află în faţa unor lucruri cu adevărat vii, în faţa realităţii însăş, este întărită prin faptul că în toate aceste gospodării se găsesc nu numai toate obiectele, uneltele, ţesăturile cu care de obiceiu sunt îmbrăcate casele, ci şi însăş oameni aduşi din toată ţara, în frumoasele şi pitoreştile lor costume. Chiar şi pentru cel mai pretenţios cunoscător al satelor româneşti va fi o surpriză foarte plăcută priveliştea care i se va înfăţişa în Muzeu. Intrând în oricare din case şi stând de vorbă cu oamenii de acolo, ai impresia că te afli nu în Bucureşti, ci undeva, departe, la ţară, când în Banat, în casele mari şi luxoase de acolo, când printre pescarii de pe malul Siretului, ori în Dobrogea, când în casele cochete din Oltenia, în cele impresionant de masive din Ţara Oaşului, ori în casele pline de farmec moldoveneşti, ori ale Moţilor ş. a. m. d.

O asemenea călătorie pe care o faci trecând din regiune, în regiune, este cea mai frumoasă ce se poate închipui şi cea mai plină de învăţăminte, pentrucă nicio călătorie pe drumurile ţării nu poate da, atât de puternic strânse laolaltă, toate regiunile ei şi nu te poate face să înţelegi, uşor şi limpede, ca în *Muzeul satului*, chipul întreg al României Mari.

De aceea nu ne îndoim că vor voi să facă o asemenea călătorie toţi aceia cari vor avea prilejul. Mai ales nădăjduim cu toţi aceia cari lucrează pentru cultura poporului în toate Căminele din ţară, să poată veni să vadă înfăptuirea pe care Fundaţia Culturală Principele Carol a făcut-o gândindu-se în primul rând la dânşii, pentruca să le fie lor de învăţătură şi îndemn pentru o muncă încă mai stăruitoare.

Şi, deasemeni, nădăjduim să vie, mai ales, tineretul acestei ţări, pentruca să vadă ce au putut să facă generaţiile de studenţi cari de zece ani lucrează, stăruitor şi tăcut, pentru satul românesc, astfel ca acest Muzeu să le fie o pildă de ce poate realiza, printr'o muncă dusă până la jertfă, şi să înţeleagă care le este rostul şi să asculte de chemarea pe care le-o facem, de a-şi alcătui din munca pentru ridicarea satelor, un crez şi o temelie a întregii lor vieţi.

Iar în ceeace priveşte publicul cel mare al orăşenilor din toate părţile, nădăjduim ca să vie şi să întârzie câteva ceasuri în Muzeul nostru, privind cu atenţie toate cele arătate acolo, astfel ca să rămâe pentru toată lumea încredinţarea că satul românesc este, pentru noi toţi, în acelaş timp un prilej de fală, dar şi a unui proces de conştiinţă. Avem cu toţii datoria de *a cunoaşte* şi de *a iubi* acest sat, pentruca să ne punem, cu încă mai multă stăruinţă, toate puterile noastre de muncă în slujba lui.

Şi, de aceea, Muzeul din anul acesta, care înfăţişează satul aşa cum *este el*

astăzi în adevăr, va fi completat în anul viitor printr'un al doilea Muzeu, al satului-model. Acolo ne vom pune problema înfățișării a ceeace *ar trebui să fie* satul românesc, dacă o cultură, puternică și luminată, ar porni să crească în toată țara, așa cum am dori-o și așa cum încercăm să o ajutăm, pe toate căile, printre care una din cele mai plină de nădejdii este, credem, activitatea desfășurată de Fundația Culturală Principele Carol, care a creat *Muzeul satului românesc.*

Muzeul Satului Românesc nu este o lucrare izolată a Fundației, ci dimpotrivă o realizare de multă vreme pregătită, necesară desfășurării viitoare a acțiunii noastre culturale.

Deasemenea, *satul model*, pe care dorim să-l construim alături de acest sat românesc de astăzi, nu este un simplu deziderat muzeal ci întregirea gândului și intențiunilor din cari s'a ivit Muzeul Satului Românesc. În munca noastră și în viața satelor în care a pătruns Fundația Culturală Regală Principele Carol cu Căminele Culturale ori cu Echipele Studențești, *satul model*, pe care voim să-l arătăm marelui public, ca un îndemn la muncă pentru idealul social al Fundației, este o realitate pentru a cărei înfăptuire Fundația Culturală Principele Carol și Institutul Social Român luptă de peste zece ani.

Acolo pe unde au trecut echipele de muncă culturală ale Fundației, și ale Institutului Social Român, satul model a început să prindă ființă, atât în înfățișarea ulițelor și caselor, cât și în viața și munca locuitorilor.

Peste o lună de zile, vor porni spre satele românești, înrolați pentru a treia campanie de lucru la sate, studenții Echipelor regale. Prin munca lor entuziastă vom isbuti să desăvârșim marea lucrare de organizare *pe teren* a satului model, satul puternic, activ, creator și disciplinat, satul românesc de mâine.

D. GUSTI

ÎNCERCĂRI DE ORGANIZARE CULTURALĂ

Intâia oară când s'a gândit la noi Statul să facă biblioteci la ţară, pentru ţărani, a fost în anul 1898. Era pe atunci Ministru al Şcolilor Spiru Haret. El a însărcinat pe cunoscutul profesor de pe acea vreme, Anghel Demetriescu, să se gândească în ce fel s'ar putea întocmi biblioteci pentru sate şi să-i facă propuneri. Raportul pe care l-a înaintat învăţatul profesor ministrului său este de o mare frumuseţe şi ar fi vrednic să fie trecut aci, pentrucă este un adevărat act de naştere al bibliotecilor ţărăneşti, dacă el n'ar fi fost scris în limba urcată puţin pe picioroange a omului de carte şi a înaltului funcţionar. Câteva pliviri însă tot se cuvine să facem.

Intâia parte vorbeşte despre înţelesul şi însemnătatea bibliotecilor de sat, iar a doua despre cărţile şi obiectele care trebuiau s'o alcătuiască.

„Cugetarea de care v'aţi condus dv., Domnule Ministru, când aţi hotărît a înfiinţa aceste aşezăminte de progres, a fost fără îndoială de a pune la dispoziţia ţăranilor cunoscători de carte mijloacele pentru întinderea cunoştinţelor lor uzuale, pentru întărirea şi înălţarea simţimântului lor de oameni şi de români, de a limpezi într'înşii ideea de drept şi datorie, de a-i pune în stare să deslege ca fiinţe morale şi cugetătoare, iar nu ca simplii rutinari, problemele de cari se izbesc în calea vieţii lor, în fine de a le deschide sufletul pentru frumos, bine şi adevăr. Aceasta va să zică a forma *ţărani culţi*, nu în înţelesul cel mai înalt al cuvântului, ci într'un înţeles potrivit cu cercul de acţiune al clasei pe care aţi avut-o în vedere când aţi conceput ideea de bibliotecă rurală.

„Neapărat, acest scop nu se poate realiza cu suma de care dv. dispuneţi în acest moment. Este de ajuns că iniţiativa s'a luat şi primul pas s'a făcut. Rămâne ca sau dv., în bugetele viitoare, sau urmaşii dv. să continue această norocită şi nobilă idee, menită a da cele mai frumoase roade. Subsemnatul, ţinând seama de modicitatea mijloacelor iniţiale, am crezut că deocamdată trebue să se cumpere mai ales acele cărţi, pe care ţăranii noştri nu şi le pot procura decât cu mari sacrificii de bani şi cari, pe lângă avantajul ce au de a le forma inima şi mintea, sunt scrise într'o limbă românească curată şi frumoasă, deşi pe ici şi colea se resimte chiar în ele influenţa curenţilor de modă ai timpului... Am crezut de asemenea că toate aceste cărţi trebuesc legate, pe deoparte pentrucă legătura le apără contra descompletării şi a unei distrugeri repezi, iar pe de alta pentrucă ea va contribui a desvolta în cititor gustul de bibliofil".

Aceste biblioteci, urmau să se înfiinţeze şi s'au înfiinţat pe lângă şcoala din sat. Cu toate că astăzi calea pe care trebue s'o luăm este alta şi acelaş Minister al Şcolilor el însuş a arătat-o de curând, începutul nu putea să fie decât acesta. Ucenicia bibliotecilor ţărăneşti trebuia să se facă pe lângă şcoli. Şcoala, în acest înţeles, nu este decât o tindă a bibliotecii. Cartea din clasă pregătea pentru cartea vecină din bibliotecă, adică şcoala, cu alte cuvinte, pregătea pentru viaţă. Când s'a făcut peste 35 de ani, adică în 1932, o adevărată lege a bibliotecilor populare româneşti, legiuitorul nu s'a mai gândit să le aşeze pe lângă şcoli şi nici chiar să fie înfiinţate, ca pe vremuri, de Ministerul Şcolilor. Ele au fost puse, cum este şi firesc şi s'a făcut de toate ţările cu asemenea legi, în seama comunelor. In tot acest răstimp ţara, şi mai ales neamul românesc umblase, cu paşii obişnuiţi de zile de pace dornică de învăţătură şi cu paşii de zece ori mai mari şi roşii ai răsboiului.

Dar să ascultăm puţin, ce cărţi şi ce obiecte propunea la 1898 Anghel Demetriescu pentru bibliotecile lui Haret:

1. *Alexandri,*	Teatru, 4 vol. legate	25	lei
2. „	Poesii, 2 vol.	12	„
3. „	Prosă, 1 vol. leg.	10	„
4. „	Fântâna Blanduziei, 1 vol. leg.	6	„
5. „	Ovidiu, broşat.	3	„
6. *Gr. Alexandrescu,*	Poesii, 1 vol.	4	„
7. *Bălcescu*	Istoria lui Mihai Viteazul	4	„
8. *Bolintineanu*	Poesii, 2 vol. leg.	15	„
9. *Bruto Amante*	Ovidiu în exil, tr. de d-na Bruzzesi	2	„
10. Charta României,	mare pe pânză, ed. Socec	20	„
11. *Eliade Rădulescu*	Excerpte (a se face o asemenea ediţie)		
12. *Dr. Felix*	Elemente de igienă	1	leu
13. *Filimon*	Ciocoii vechi şi noui	2	lei
14. *I. St. Furtună*	Noţiuni de economia vitelor	2	„
15. *Ion Ghica,*	Convorbiri economice, 3 vol.	11,50	„
16. „ „	Scrisori către Alexandri	7	„
17. *N. Gane,*	Nuvele, 3 vol.	9	„
18. *Girard*	Filoxera viei şi mijloacele de a o nimici	1	leu
19. *Haşdeu*	Ion Vodă cel cumplit	—	
20. „	Răzvan şi Vidra	2,50	lei
21. *Huxley*	Noţiuni asupra ştiinţelor, tr. rom.	0,60	„
22. *Moga,*	Agricultura	2	„
23. „	Curs de cultura pomilor roditori	1	leu
24. „	Viticultura	1	„
25. *C. Negruzzi*	Opere	15	lei
26. *Slavici*	Nuvele, 2 vol.	8	„
27. *V. A. Urechie*	Legende române	5	„
28. *Xenopolu*	Istoria Românilor, ed. populară	6	„
	Total . . .	175,60	lei

Era vorba, prin urmare, de vre-o 40 de volumaşe, între care îşi găseau loc cei mai cunoscuţi din marii noştri scriitori şi câţiva oameni de ştiinţă din ţară şi străinătate. Astăzi suntem mai fericiţi, pentrucă putem să facem alegerea din mult mai multe cărţi. In schimb, la atâţia din autorii şi la destule din titlurile de aici, parte învechite, dar parte nepotrivite cu ţăranii şi cu ce-i poate frământa pe ei, nu ne-am mai gândi. Mergând pe acelaş drum, Administraţia Domeniilor Coroanei, prin Administratorul lor, Ion Kalinderu, care a încercat nenumărate mijloace pentru ridicarea satelor de pe acele domenii, biblioteci, teatre, băi, ateliere, cooperative, a înfiinţat nişte biblioteci şi mai bogate, dar şi mai departe de înţelegerea şi de trebuinţele ţăranilor. Când mai putem descoperi câte una care n'a fost risipită de vremuri sau de oameni, aflăm în ea cărţi de mare preţ, ca Proverbele în multe volume ale lui Zanne sau teoriile istorice ale lui Xenopol, cu foile netăiate. Atâtea biblioteci mari de oraşe ar da multul cu multul ca să le aibă şi nu pot, pentrucă de ani de zile librăriile nu le mai au. Oricum ar fi însă, putem sta mişcaţi înaintea acestor 40 de volume, pentrucă ele înfăţişază întâia bibliotecă pentru ţărani întocmită de Statul român. Inseamnă întâia pagină pe care o avem, din istoria şi organizarea bibliotecilor de acest fel în România.

„Pe lângă operele de mai sus, îmi permit, Domnule Ministru, scria mai departe Anghel Demetriescu, a vă atrage luarea aminte asupra unui frumos volum privitor la biserica dela Curtea-de-Argeş, o lucrare litografică de o valoare remarcabilă. Cred că această excelentă lucrare trebue să formeze temelia unei colecţiuni de

opere reprezentând cele mai frumoase din monumentele noastre arhitectonice sau cele mai încântătoare din priveliştile ţării noastre. S'ar putea de asemenea contracta cu un stabiliment de litografie pentru reproducerea portretelor celor mai marcanţi dintre Domnii şi Domniţele României, precum şi a marilor noştri bărbaţi cari s'au ilustrat pe arena politicii, fie în domeniul literilor, atât din Regatul României cât şi din celelalte provincii locuite de Români, precum Şincai, P. Maior, N. Bălcescu, Heliade Rădulescu, Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, Bolintineanu, Alexandri, C. Negri, B. Katargiu, Kogălniceanu, Ion şi Dumitru Brătianu, etc.

In fine, Domnule Ministru, cred că este de neapărată trebuinţă ca, din iniţiativa şi cu cheltuiala sau numai cu încurajarea Onor. Minister al Instrucţiei, să se întreprindă un şir de traduceri din autorii clasici ai celorlalte naţiuni. Iliada şi Odyssea, Gerusalemme liberata or Lusiadas, Don Quijote, câteva din dramele lui Shakespeare, Calderon şi Corneille, din comediile lui Molière şi ale lui Goldoni, din romanele străine cele mai frumoase şi mai morale, — toate acestea ilustrate — cărţi pentru vulgarizarea ştiinţelor ca geografia fizică a lui Huxley, istoria pământului de Brothier, opere privitoare la agricultură, grădinărie şi altele, ar răspunde într'un mod minunat scopului ce urmăriţi. Şi ca o încoronare a tuturor acestora, ar trebui să se elaboreze o geografie a României şi a ţărilor locuite de Români, însă nu o geografie, searbădă şi uscată, ca acelea ce se propun în şcoale, ci o geografie pitorescă, bazată pe autopsie, inspirată de dragostea ţării, o operă în care ţara noastră să fie înfăţişată ca ceva organic, însufleţit, unde fiecare pagină să facă (să) vibreze, inima cititorului. O asemenea carte nu numai ar face Românilor patria lor mai bine cunoscută, ci i-ar face s'o iubească nu ca pe o abstracţiune ştiinţifică, ci ca pe o mamă".

In această parte a propunerilor, omul de carte îşi dă într'adevăr drumul! Lucruri frumoase îi vin în condeiu, visuri dela masa de citit, acea culegere de traduceri din toate literaturile lumii, şi uită aproape că trebue să se gândească numai la bibliotecile satului, şi încă pentru a căror înzestrare Ministrul nu putea să pună la îndemână deocamdată decât 100 de lei de fiecare! Noi nu ne mai putem închipui astăzi o bibliotecă populară fără Poveştile lui Ion Creangă, din clasicii români înşişi lipseau librăriilor vremii cele mai de seamă lucrări şi ar fi urmat, în loc să tipărim o culegere din aceşti clasici, rămasă până în zilele noastre o datorie pe care nu ne-am împlinit-o decât în parte, ar fi urmat să punem în româneşte versurile cavalereşti ale lui Torquato Tasso sau încurcăturile dramatice ale lui Calderon şi Goldoni! In tot cazul şi cel puţin atunci, pe acestea ţăranii puteau să le mai aştepte!

Ceeace rămâne însă adevărat este că aceste propuneri au trecut ca un fulger lung prin neştiinţa sau nepăsarea vremii faţă de grija pentru bibliotecile populare. Ele au alcătuit programul de aproape douăzeci de ani după aceea al Ministerului şi al Casei Şcoalelor. Se găsise în sfârşit cineva, fie şi din însărcinare, să gândească la un lucru de toţi uitat, şi a fost ca o cădere de solzi de pe ochi şi ca o încântare fără margini. Tot ce nu s'a putut aduce la îndeplinire numai decât a fost luat şi reluat, cu îndărătnicie mai târziu. Gândul, de pildă, atât de cald rostit, al unei geografii pitoreşti a României, a dat naştere în cele din urmă României pitoreşti a lui Vlahuţă, care n'a fost să vadă lumina decât în legătură cu expoziţia cea mare românească dela 1906 şi la trei ani dupăce propunătorul, el însuş profesor de geografie, plecase dintre cei vii. Rădăcinile ei sunt însă aci, în acest raport dela 1898 şi în planul dintâi la noi al unor biblioteci ale satului.

Incheerea este un adevărat cântec de biruinţă:

„Sunt convins, Domnule Ministru, că bibliotecile şcolare întocmite după planul schiţat mai sus, sau după altul cam aşa, vor opera o însemnată îmbunătăţire morală, intelectuală şi materială în soarta clasei, pe care aţi avut-o în vedere, când m'aţi onorat cu această însărcinare; că multe ore, care acum se pierd în trândăvie şi viţii, vor fi întrebuinţate de aci înainte în ocupaţii nu numai nevinovate, dar încă

pline de cele mai înalte şi mai deosebite plăceri. Nu mă pot opri de a prezice că ele vor ameliora pe ţăranul român sub întreitul punct de vedere al inteligenţei, al simţirii şi al acţiunii. Şi ameliorarea omului va ameliora tot ce el produce. In deşert avem o ţară binecuvântată între atâtea ţări ale lumii, dacă poporul nu ştie să se folosească de dânsa. Şi niciodată poporul nu se va putea folosi de dânsa, pe cât timp inteligenţa sa nu va avea orizonturi mai largi şi energia sa nu va tinde către o ţintă mai înaltă. Omul este marele instrument care produce toate, care preface pustia în câmpii roditoare şi câmpiile în adevărate paradise pământeşti. In timpul iernei sau chiar vara în zile de sărbătoare şi de odihnă, când munca trupească este suspendată şi plugurile zac în coşare, trebue să se producă alt proces tot aşa de important pentru viaţa omului ca şi acela ce se produce în zilele de muncă trupească: trebue ca omul să-şi îndestuleze trebuinţele sufleteşti, să-şi înobileze mintea şi inima, să înmagazineze noi energii morale şi intelectuale, spre a-şi îmbunătăţi felul de viaţă prin îmbunătăţirea felului său de gândire şi de muncă. Tot ce contribue a face un popor mai înţelept, mai moral şi mai drept cugetător, sporeşte fără îndoială bogăţia şi fericirea lui. Sunt sigur, Domnule Ministru, că fiecare ban ce veţi pune la întocmirea şi prosperarea bibliotecilor populare, înobilând distracţiile populaţiei rurale, va fi mai târziu câştigat cu o mare dobândă în creşterea producţiei ţării şi a bunului traiu al locuitorilor ei, va fi o economie realizată asupra urmăririlor poliţieneşti şi a temniţelor. Adevăratele noastre arsenale pentru asigurarea liniştei şi a ordinei publice trebuie să fie şcoalele şi bibliotecile. Când mintea săteanului nostru va fi destul de luminată prin educaţie, în care bibliotecile rurale vor desăvârşi ceeace şcoala rurală numai a început, el va găsi plăcere în exerciţiul intelectului său, va învăţa mai bine să respecte persoana şi averea sa ca şi pe a altora, precum şi autoritatea legitimă, va râde însuş de superstiţiile grosolane care astăzi îl ţin pe loc sau îl înjosesc, se va deprinde să caute un leac raţional şi eficace la suferinţele inerente condiţiunii omeneşti şi nu va fi gata să urmeze cu uşurinţă pe amăgitorii cari îi pun înainte spectrul unor speranţe deşarte, va fugi de acele petreceri cari îi întunecă mintea şi îi minează corpul, pentruca să guste plăcerile superioare ale „ţăranului cult".

Acolo unde vorbeşte mai sus Anghel Demetriescu de „biblioteci şcolare", trebue să fie o scăpare de condeiu. Cel mult biblioteci aşezate la şcoală, dar nu şcolare, adică pentru şcolari. Daruri de cărţi de premii copiilor de săteni sau mici biblioteci pentru ei se făcuseră şi mai înainte. Lucrul îndrăsneţ şi nou de rândul acesta, ceeace ne face să ne oprim şi noi atât de mult, ca şi cum ne-am uita la o stea necunoscută, ivită între celelalte, obişnuite, pe cer, era tocmai biblioteca satului pentru oameni mari. Ea putea, încăodată o spunem, în lipsă de altă clădire potrivită, să fie adăpostită la şcoală, dar nu era, Doamne fereşte, pentru şcolari.

Plină de învăţături este însă hotărîrea pe care Ministrul Haret a scris-o cu mâna lui, cu scrierea subţire şi repede, de om pus pe treabă, peste toată hârtia rămasă albă a raportului. Ea arată, atât tragerea de inimă adevărată pentru lucrul pe care îl pornise, cât şi marea pricepere şi marele simţ gospodăresc al omului. Cei cari cunosc munca, nu în câmpul şcolar, ci în cel cultural, a Ministerului şi în deosebi a Casei Şcoalelor, vor găsi aci, cu mirare şi cu bucurie, programul lor de lucru, în putere şi astăzi, după aproape patruzeci de ani şi după atâtea schimbări prin care ţara şi neamul românesc au trecut.

„16. I. 98. Se va mulţumi D-lui A. Demetriescu pentru lucrarea sa, şi pentru ideile ce ne suggerează. Raportul de faţă se va publica în *Monitor* şi în *Buletin.* Lista propusă de d. Demetrescu se aprobă, cu următoarele modificări: se suprimă *Charta României,* de oarece fiecare şcoală va avea o colecţie completă de chărţi, făcând parte din dotaţia lor didactică; se va adăugi traducţia lucrării de agricultură a lui Cormenin, făcută acum câţiva ani pentru Minister de D. R. Rosetti, precum şi unele din scrierile D-lui Aurelian relative la agricultură şi economia rurale, şi

cartea sa *Țara noastră.* Se va adăugi monografia Curții de Argeș, publicată de Minister în 1887 și lucrată de Gr. Tocilescu; în lipsa ei, se va cerceta asupra condițiilor în cari se va putea procura lucrarea litografică despre care vorbește acest raport. Se va cere stabilimentelor litografice Socec, C. Göbl și celorlalte mai însemnate să facă oferte, pentru procurarea litografiilor portretelor oamenilor însemnați ai țării. Să mi se procure câte un exemplar din *Geografia fizică* de Huxley și din *Istoria pământului* de Brothier. Pentru executarea traducțiilor din clasicii străini, se va aviza mai târziu; deocamdată se va face întrebare Academiei Române dacă poate dispune, în favoarea bibliotecilor rurale de vreun număr de traducții premiate din autorii antici, precum și din alte lucrări premiate, cari ar putea conveni, dacă nu să se cerceteze cu ce preț s'ar putea procura. Se va ruga d. Vlahuță să se însărcineze cu alcătuirea unei *Geografii pitorești a României.* Se va modifica redacția art. din bugetul Casei Școlilor, în sensul ca fondul acolo prevăzut să poată servi și pentru dotația bibliotecilor rurale, și pentru premiarea de scrieri și traduceri destinate acestor biblioteci. Se va însărcina d. Revizor școlar de Vâlcea a alcătui un proiect de regulament cât de concis asupra funcționării bibliotecilor rurale; va căuta să stabilească garanții serioase pentru conservarea lor, să prevadă regule clare și lesne de păzit asupra împrumutării cărților. Se va lua înțelegere cu librarii pentru procurarea, cu rabat cât de mare, a cărților și cu direcția penitenciarelor pentru legarea lor în condiții bune de preț și soliditate. D-nii Revizori vor fi invitați a indica, cari sunt școlile din circumscripțiile lor unde se pot stabili biblioteci rurale. Condițiile ce se cer pentru aceasta sunt: școala să aibă local propriu, în bune condiții; să existe o mobilă oarecare (dulap sau altceva), unde să se poată închide sub chee cărțile; învățătorul să fie om de încredere, bine pătruns de datoriile lui și de însemnătatea rolului lui în sat. După rapoartele d-lor Revizori se va fixa lista școlilor rurale unde se vor crea biblioteci".

Ceeace rămâne minunat nu este numai această migală, care nu uită nimic, dar că tot ce se trece aici se și împlinește din cuvânt în cuvânt, foarte repede. Parcă sunt poruncile unui comandant de oști, pe care aghiotanții și curierii le primesc și le poartă la toate colțurile frontului de bătae. Librarii se pun în mișcare și trimit liste de cărți; revizorii înaintează propuneri de școli potrivite; cel însărcinat cu alcătuirea regulamentului îl ticluește în cel mai scurt timp. In cuvintele cu care îl însoțește, acesta desvălue și câteva lucruri destul de însemnate.

Intâiu, că la acea vreme nu se găsea în satele noastre niciun fel de bibliotecă populară. Vorbea revizorul de Vâlcea, de unde din tiparnița dela Govora, așezată frumos la o răscruce de drumuri de deal, plecase în alte secole atâtea cărți pentru popor. Apoi, că, în împlinirea gândului de îmbunătățire a soartei țăranilor, dintre cele trei mijloace: o revistă pentru toți, Haret o dăduse în „Albina" înființată cu un an înainte; bibliotecile populare, le punea de acum la cale; și, în sfârșit, al treilea mijloc, întrebuințat de *Grünswik* (omul a vrut să scrie Grundtwig) în Danemarca, universitățile populare, le avea cel puțin în vedere, atunci când poftea să ție o conferință despre ele, la Bucuresti, pe cunoscutul profesor danez Age Benedictsen. Aceste universități populare nu sunt altceva decât școlile țărănești, care au fost înființate la noi numai de trei ani încoace și sunt îmbrățișate cu atâta însuflețire de țărani. Haret, cu mintea lui cuprinzătoare, nu le uitase nici pe ele. Dupăce, până și amintirea li se pierduse, îngropate într'un dosar cu hârtii îngălbenite ale Ministerului, iată că la plinirea vremurilor și reînviate de alt ministru, din propriu îndemn și fără să știe de visul înaintașului, ele ies din nou la iveală. Cei cari se mai miră de rostul lor, au să se mire poate mai puțin atunci când vor afla acest mic amănunt.

Iar, pentru legătura dintre ce a fost sau putea să fie, și luptele noastre de astăzi, când luăm din nou și adâncim gânduri vechi, întâmplarea cu profesorul Age Benedictsen, cunoștința cu această pasăre călătoare dela Miazănoapte, nu este rău să ne ție o clipă. Scria ziarul „Voința Națională" dela 13 Februarie 1898:

„D. Age Benedictsen, profesor de geografie la universitatea rurală din Danemarca (erau mai multe zeci de asenenea „universităţi", dar cel care face însemnarea se vede că nu ştie!), care a plecat de 7 luni spre a călători mai cu seamă prin Asia Mică, se află de 4 zile în capitală, unde a venit direct dela Constantinopol, cu precedenta cursă a vaporului „Meteor" (a fost cea din urmă cursă făcută cu bine de acest vapor românesc, pentrucă în cea numaidecât următoare s'a înecat pe o vreme de furtună, la capul Şabla, pe atunci bulgăresc).

D. Age Benedictsen era hotărît a petrece numai 24 de ore în Bucureşti şi luase încă dela Constanţa biletul său de drum de fier până la Berlin, de unde trebuia să se întoarcă în Danemarca.

Insă, mulţumită unei întâmplări, d. Meissner, inspector general al învăţământului primar, a făcut cunoştinţă cu acest străin şi uimit de cunoştinţele sale atât geografice cât şi de istorie şi a stării sociale a României, l-a prezintat d-lui Ministru Spiru Haret, unde a prânzit Marţi seara, provocând prin vasta sa cultură şi o memorie extraordinară, o adevărată admiraţie. Sub un aspect de altminteri foarte simplu se ascunde în d. Age Benedictsen un om de o valoare reală.

Azi, d. Age Benedictsen a prânzit la d. St. Sihleanu, secretar general al Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice, care speră a-l mai ţine câteva zile pentru a face aici o conferinţă asupra universităţii rurale.

Ca profesor de geografie d. Age Benedictsen a făcut un studiu asupra României, fără însă a fi venit vreodată în ţară. Istoria României o cunoaşte desăvârşit, precum şi starea socială a ţăranului român".

In aceeaş seară, de 13 Februarie 1898, oaspetele de departe a ţinut o conferinţă în limba franceză la Universitatea din Bucureşti, despre universităţile ţărăneşti daneze, încheind cu următorul îndemn; cuprinsul conferinţei a fost povestit pe larg în două numere din revista „Albina", 25 şi 26 dela 22 şi 29 Martie 1898:

„Ni s'a spus împotrivă, de către oameni pricepuţi în treburile şcoalei, că numărul neştiutorilor de carte ar fi prea mare în această ţară şi că aţi avea încă mult de lucru să aduceţi la îndeplinire învăţământul pentru toţi, înainte să vă puteţi gândi la şcoli mai înalte ţărăneşti. Imi dau seama de aceste greutăţi, dar cred că ar fi o greşală să aşteptaţi mai întâiu acel timp încă îndepărtat când toată lumea va şti să citească şi să scrie. Cunoscute fiind însuşirile deosebite ale minţii poporului român, ar fi un mare păcat să nu-l duceţi cât mai curând la lumină".

Adânci şi profetice cuvinte, care mai răsună şi astăzi printre noi ca întâiul îndemn şi drum, ridicate pentru înfiinţarea şcolilor ţărăneşti, şi atât dela locul lor şi pentru bibliotecile satului, îndemn şi drum ridicate de către un om venit aici parcă anume de aceea din ţara celei mai luminate şi mai înstărite ţărănimi!

Hotărîrea de înfiinţare a bibliotecilor populare are data de 16 Octomvrie 1898, este înregistrată la Ministerul Instrucţiunii Publice şi al Cultelor la 25 Noemvrie şi a fost tipărită în Monitorul Oficial la 2 Decemvrie acelaş an. Inceputul ei sună astfel: „Se înfiinţează acum deodată un număr de 320 de biblioteci populare pe lângă şcoalele rurale". Este vorba, prin urmare, de biblioteci ţărăneşti, nu de biblioteci populare în înţeles apusean, adică mai mult pentru oraşe, unde se întâlnesc şi cei mai mulţi cititori şi bibliotecile pentru toţi trebue să-şi zică populare, ca să se deosebească de bibliotecile cele mari, pentru cercetători, în a căror umbră se desvoltă. „Deodată" înseamnă aici „deocamdată", destăinuind gândul unei întregiri, iar numărul tocmai de 320, nici mai mult nici mai puţin, înseamnă câte 10 biblioteci de fiecare din cele 32 de judeţe ale ţării româneşti de atunci. Ca pildă de sate alese, iată la Ilfov: Chirnogi, Chiseletele, Cocioc, Dridu, Fierbinţi, Bolintinu din Vale, Maia, Radovan, Stoeneşti, Palanga, Vereşti-Obedeni. Niciunul nu-şi mai aduce aminte de cinstea care l-a ajuns; iar de cărţile începutului nu se mai păstrează nici urma.

Cărţile la care s'a oprit Ministerul, au fost, în cea mai mare parte cele propuse de Anghel Demetriescu. S'au mai adaus „revista enciclopedică", Gazeta

săteanului şi revista „Albina". Teatrul lui Alexandri, singur a rămas pe dinafară, dar nu lipseau Fântâna Blanduziei şi Ovidiu. Nu se vede nici că ar fi fost trimis volumul lui Tocilescu despre Curtea de Argeş, tipărită la noua târnosire a bisericii, după ce fusese înoită, dar volum prea greu, bogat şi nepotrivit cu o bibliotecă de sat. De asemenea, din hârtiile din dosarul Ministerului Şcoalelor se dovedeşte că Haret a cumpărat cartea franţuzească a lui Brothier, ca să vadă despre ce este vorba şi dacă ar fi într'adevăr nimerit să fie tradusă, dar atât. Cărţile au fost trimise de librăria Socec, însoţite de o listă tipărită, care era întoarsă Ministerului, văzută şi semnată, ca adeverinţă de primire. Din acea listă, care este dela începutul lui 1899, vedem că la cărţile vechi s'au adaus, făcând împreună 50 de volume: 1848 de C. Colescu-Vartia; Călăuza desenului de Hegel; Povestea lui Traian de Alexandrescu; Mormântul lui Ştefan cel Mare de Olănescu; Atlas de Kieppert; Pomul micului Ionel; Dorul copilului; Copiii pădurii; Traducerile mele de Catafany şi Notiţe istorice asupra Bârladului. Zestrea cărţilor pentru toţi se îmbogăţea, dar ea fiind hotărîtă şi pusă la îndemână de Minister, fără niciun amestec local, nu ştia să răspundă şi acestor trebuinţe locale. Biblioteca pierdea, de aceea, din viociune. Un sat, de pildă, din munţii Vâlcii, avea de citit o carte de viticultură, deşi nu-l privea deloc, pentrucă strugurii nu cresc pe piatră, şi n'avea o carte despre lemnărit, sau putea să se cufunde în Notiţele istorice ale Bârladului, când nu găsea nimic despre leagănul oltenesc al Basarabilor şi despre mănăstirile care crestează cu aurite cruci zarea lui.

Bibliotecile satului aveau, încă din ziua când s'au înfiinţat, şi un regulament. Schiţat de un revizor şcolar, el este prelucrat în întregime chiar de mâna lui Haret şi apoi închegat, aşa cum a fost primit de Regele Carol I prin Decretul Regal dat în Castelul Peleş la 16 Octombrie 1898, de către d-l C. Meissner, pe atunci inspector general al învăţământului. Anevoe s'ar fi putut să-şi găsească mai mari părinţi! El se chiamă „Regulament pentru funcţionarea bibliotecilor populare" şi întrece puţin gândul care-i fusese pus la temelie. Poate pentrucă era menit să cuprindă în viitor şi alte biblioteci, decât numai pe cele ţărăneşti.

Articolul 1 zice: „Pe lângă şcoalele primare urbane şi rurale se vor înfiinţa treptat biblioteci populare care vor fi puse la dispoziţia publicului şi vor funcţiona sub conducerea şi îngrijirea directorului sau dirigintelui şcoalei". Ca o apă care iese din matcă şi umple câmpul, gândul lui Haret, intrat pe mâna ajutoarelui lui, începea să treacă prin tot felul de schimbări. In articolul 2 se arată de unde vin cărţile: din cărţi procurate de Stat, judeţ sau comună; din donaţii particulare; din cărţi care erau proprietatea şcoalei sau din cărţi cumpărate după aceea. Pentru aşezarea pe materii, se dă următoarea împărţire: religie, filosofie (psihologie, logică, etică etc.), pedagogie şi didactică; economie politică, legislaţie, administraţie, istorie şi biografii; geografie şi călătorii; literatură (poezii, teatru, nuvele romane); ştiinţe matematice; ştiinţe fizico-naturale; limbistică; agricultură, industrie, comerţ, meşteşug; diverse. Aceasta, când biblioteca ajunge „să cuprindă mai mult de una sută de opuri". In alt articol se prevede că volumele se pot citi pe loc sau se pot împrumuta acasă. Directorul şcolii trebue să facă în fiecare an o dare de seamă despre mersul bibliotecii. Regulamentul este, însfârşit, însoţit de două formulare, unul de catalog inventar şi celălalt de catalog pe materii.

Oricât de mare a fost gândul din care au luat naştere bibliotecile satului şi oricât de gospodărit începutul lor, ele nu şi-au putut ajunge scopul. Treizeci şi cinci de ani s'a mers pe acelaş drum, până se se vadă că el duce, în cele din urmă, într'o fundătură.

EMANOIL BUCUŢA

MONOGRAFIA COMUNEI ŞANŢ

— MATERIALE PRIVITOARE LA STATISTICA DEMOGRAFICĂ ŞI ECONOMICĂ A COMUNEI —

I. METODA STATISTICĂ IN CERCETAREA MONOGRAFICĂ

Metoda statistică este una din preţioasele metode de cercetare sociologică a satelor, folosită în monografie. Această metodă constă în înregistrarea numerică a fenomenelor, înregistrare care se execută pe teren după norme dinainte hotărîte în vederea cercetării problemelor propuse şi care stabileşte rezultate bazate pe relaţiile cantitative ale fenomenelor studiate.

Deosebirea fundamentală între această metodă şi celelalte discipline folosite în cercetarea sociologică a satului este aceea că metoda statistică formulează concluziile pe baza cercetării totalităţii elementare aflate în unitatea considerată, totalitate care însă nu se consideră decât cantitativ, în timp ce celelalte metode deobiceiu cercetează aprofundat anumite elemente caracteristice sau grupuri de elemente dând astfel rezultate calitative.

Cercetarea problemelor cu ajutorul metodei statistice prezintă anumite avantaje care caracterizează aceasta metodă. O observaţie cantitativă, bazată pe măsurări şi numărări anterioare câştigă în primul rând în *preciziune;* deasemenea observaţiunea statistică este *complectă* deoarece se sprijină pe întregul material cercetat: întocmirea unei situaţii numerice necesită examinarea tuturor cazurilor ce s'ar prezenta în unitatea studiată. In sfârşit, observaţia statistică este *obiectivă* fiindcă ea se bazează pe rezultatele unei munci mecanizate, — înregistrare numerică, — în care opinia subiectivă a observatorului nu poate juca decât un rol cu totul neînsemnat.

Aşa dar o observaţie statistică — cantitativă răspunde la condiţiunile fundamentale ce trebue să le îndeplinească o observaţie ca să servească drept material documentar în monografia sociologică.

Faptul că metoda statistică nu poate opera decât cu o massă de elemente care pot fi numărate sau măsurate limitează în mod automat câmpul său de aplicaţie.

Cum însă metoda statistică nu este decât o metodă, ea nu are scopurile şi problemele proprii. Ea lucrează numai pentru rezolvirea problemelor puse de alte ştiinţe. Deaceia şi discuţia rezultatelor obţinute prin cercetare statistică revine disciplinelor care au ridicat problemele respective.

Pentru a lămuri posibilitatea de colaborare între metoda statistică şi celelalte discipline, dăm mai jos un exemplu din cercetare economică a satului:

Stabilirea unui sau mai multor tipuri de gospodării ţărăneşti precum şi studiul amănunţit al acestor tipuri constitue domeniul ştiinţei economice. Iar stabilirea importanţei relative a fiecărui tip de gospodărie, în cadrul satului întreg, revine metodei statistice: pentru aceasta se efectuiază o operaţiune statistică care constă în numărarea tuturor gospodăriilor din sat cari aparţin tipului stabilit, pentruca apoi suma lor să fie comparată (împărţită) cu numărul total al gospodăriilor din sat, obţinându-se astfel coeficientul de importanţă a tipului respectiv de gospodărie din satul cercetat.

Rezultatul obţinut prin cercetarea economică — studiul tipurilor de gospodării, combinat cu rezultatul stabilit de cercetarea statistică — determinarea importanţei relative a fiecărui tip de gospodărie, înfăţişează situaţia economică reală a satului studiat.

Este evident că acest exemplu nu epuizează rolul ce-l are metoda statistică în cercetările monografice. Astfel aceasta metodă serveşte chiar pentru determinarea tipurilor însăşi precum şi pentru aprofundarea analizei tipurilor de gospodării prin cercetarea repartizării elementelor componente ale gospodăriei după diferite tipuri şi a. m. d.

Fazele cercetării statistice

Cercetarea statistică în cadrul unei monografii sociologice se compune din următoarele faze:

1) inventarierea elementelor,

2) gruparea lor,

3) stabilirea regularităţilor în distribuţia reciprocă a elementelor.

Aceste faze, în cadrul exemplului nostru de mai sus ar fi: 1) numărarea tuturor gospodăriilor din sat cu specificarea caracteristicilor fiecăreia (suprafaţa exploatată, inventarul viu şi mort, etc.) 2) numărarea gospodăriilor de fiecare tip şi 3) stabilirea repartizării elementelor economice şi demografice din fiecare tip de gospodărie (raport între bună stare şi numărul copiilor născuţi sau morţi, ştiinţă de carte, starea morală etc.).

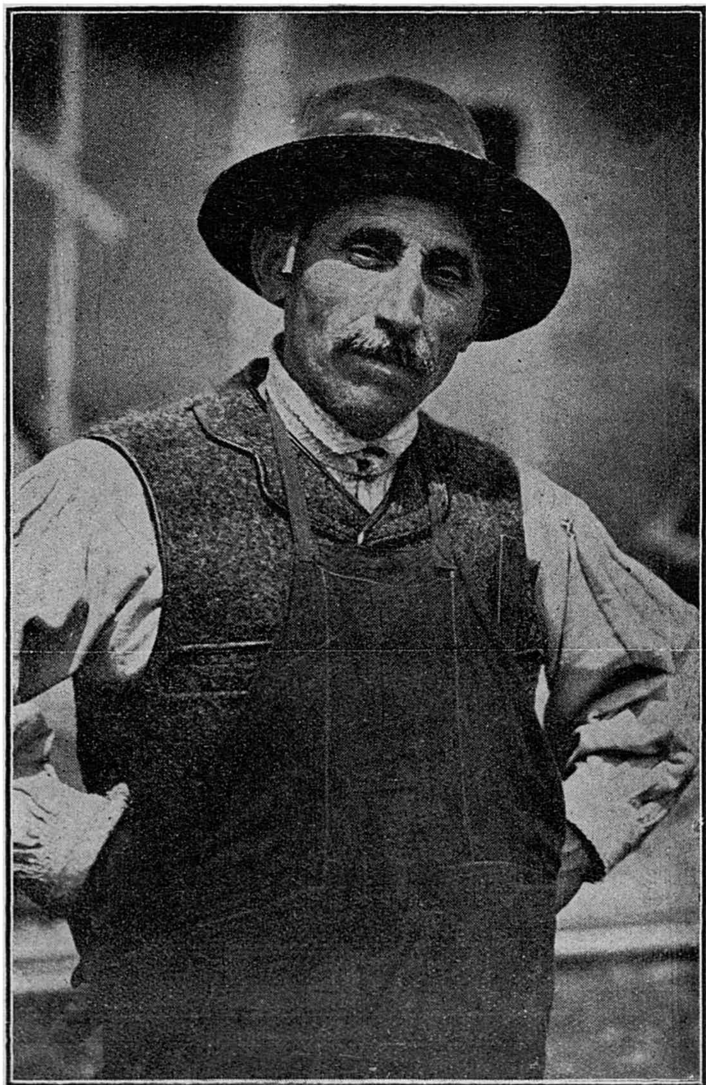
Prima operaţiune — inventarierea sau recensământul — este şi cea care cere cea mai multă precauţiune spre a se feri de eventualitatea culegerii defectuoase a unui material care ar putea compromite concluziile ce se vor trage din prelucrarea acestuia. Recensământul se efectuiază prin înscrierea tuturor elementelor cari sunt interesante pentru cercetare pe fişe anume pregătite, unde sub forma de întrebări (sau titluri) sunt înscrise toate problemele care vor fi supuse prelucrării statistice.

Această inventariere presupune aşa dar nu numai stabilirea prealabilă a problemelor ce se vor cerceta ci şi a tipurilor de răspunsuri care se vor înscrie la fiecare rubrică. Aceste răspunsuri deşi în majoritatea cazurilor se reduc la simple clasificări logice ale fenomenelor studiate (vârsta persoanelor în ani împliniţi, suprafaţa exploatată în hectare, datoriile în Lei etc.), necesită totuşi câteodată oarecari modificări sau ajustări ce se stabilesc pe loc, în mod deosebit dela sat la sat, deoarece cercetarea extrem de detailată folosită în cadrul unei monografii nu îngădue elaborarea unei fişe cu norme generale, care ar putea fi admise fără nici-o schimbare în orice colţ al ţării. Deaceia supravegherea şi îndrumarea la întocmirea fişelor statistice de către o persoană competintă apare ca o necesitate, garantând astfel unitatea metodei de culegerea materialului executată de mai mulţi echipieri.

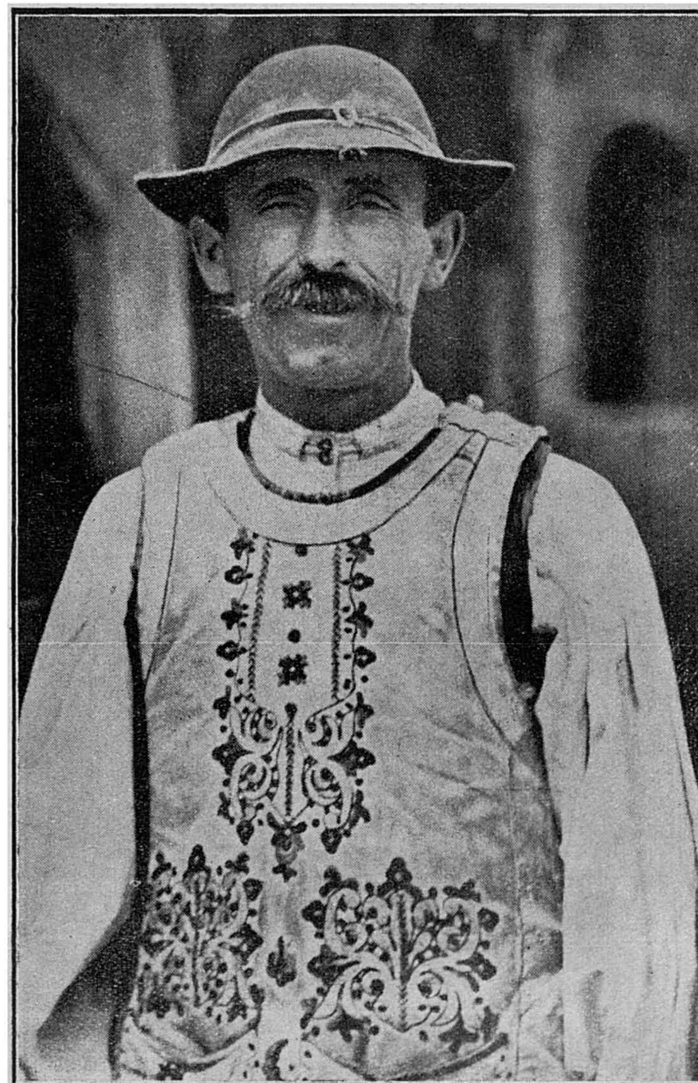
Deşi inventarierea deobiceiu nu se face decât pentru a răspunde la probleme precise, puse dinainte, totuşi cadrul unei monografii sociologice nu exclude nici înregistrarea simplă, pur mecanică a tuturor elementelor care ar putea fi supuse acestei operaţiuni, — inventarierea generală care ar avea sens pentru a prezenta un material pentru alţi cercetători, pentru studierea altor probleme decât a celor propuse în monografia ce se efectuiază.

Tehnica de lucru a primei operaţiuni este aproape aceiaş ca şi a unui recensământ obişnuit, cu deosebire că formularul este mult mai complect şi necesită oarecare cultură, bună credinţă şi mai ales iscusinţă din partea persoanelor care-l complectează, pentru a obţine răspunsuri exacte şi sincere la toate întrebările puse.

Pentru complectarea fişelor satul se împarte în sectoare bine delimitate care se încredinţează recenzorilor. Este de preferat ca fiecare recenzor să fie întovărăşit de către un intelectual localnic care l-ar ajuta la controlul răspunsurilor. Inainte de începerea operaţiunilor, recensorul este obligat să facă un plan sumar al sectorului, notând fiecare casă din sector, pe care-o anulează treptat pe măsură ce şi-a complectat fişa respectivă. Greşala care trebuie să fie evitată este acea de omi-

Meşterul Pavel Fanu din Sârbova, (jud. Timiş-Torontal).

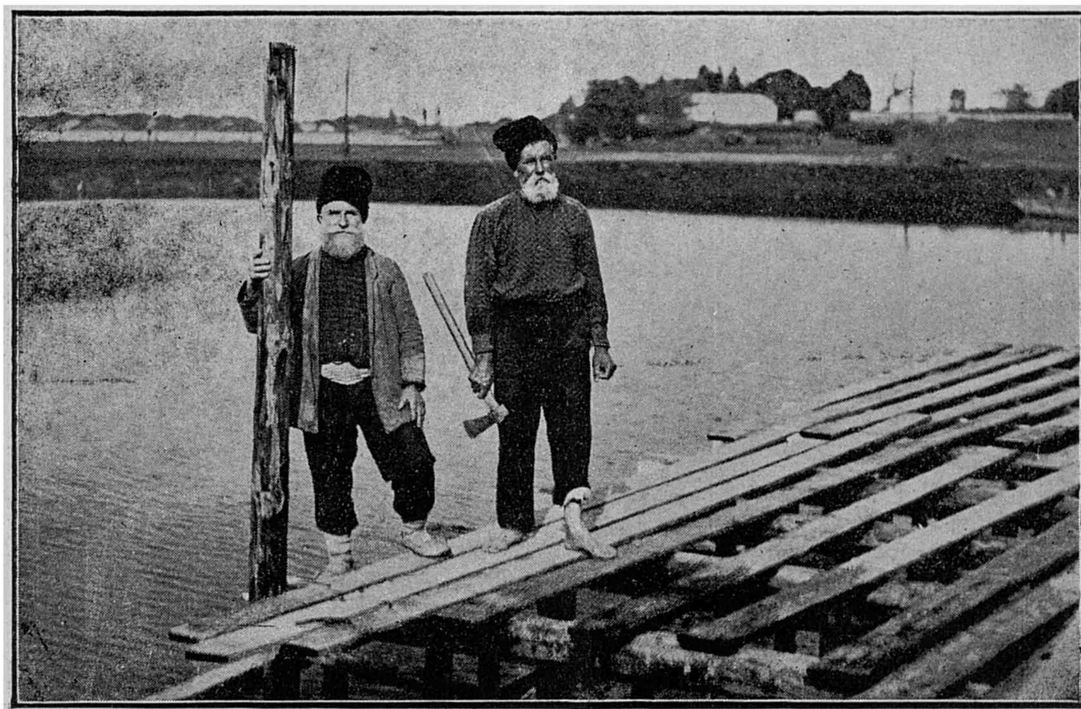
Lemnarul Vasile Gazda din Salciua de jos, (jud. Turda).

Meşterii Mănăilă Lupulescu şi Dumitru Dămăşel din Curţişoara, (jud. Gorj).

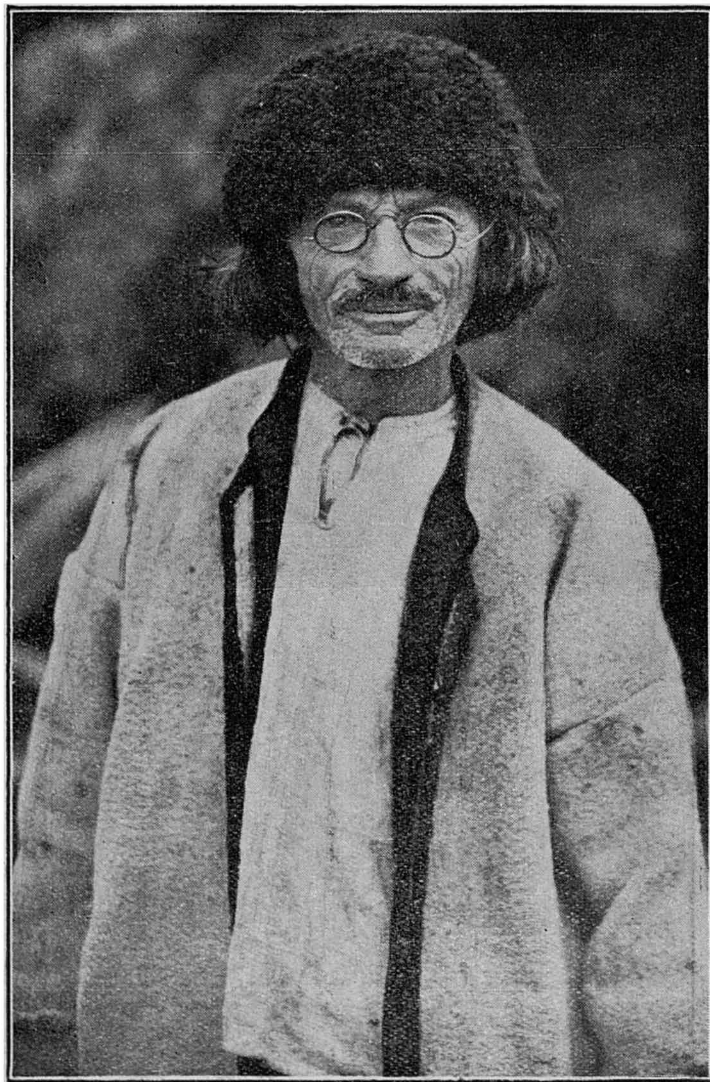
Meşterii lemnari Ion Buleandră, Nicolae Cioara, Vasile Gazda, Chirilă Buleandră şi femeia Cruciţa Bota din Sălciua de jos, Ţara Moţilor, (jud. Turda).

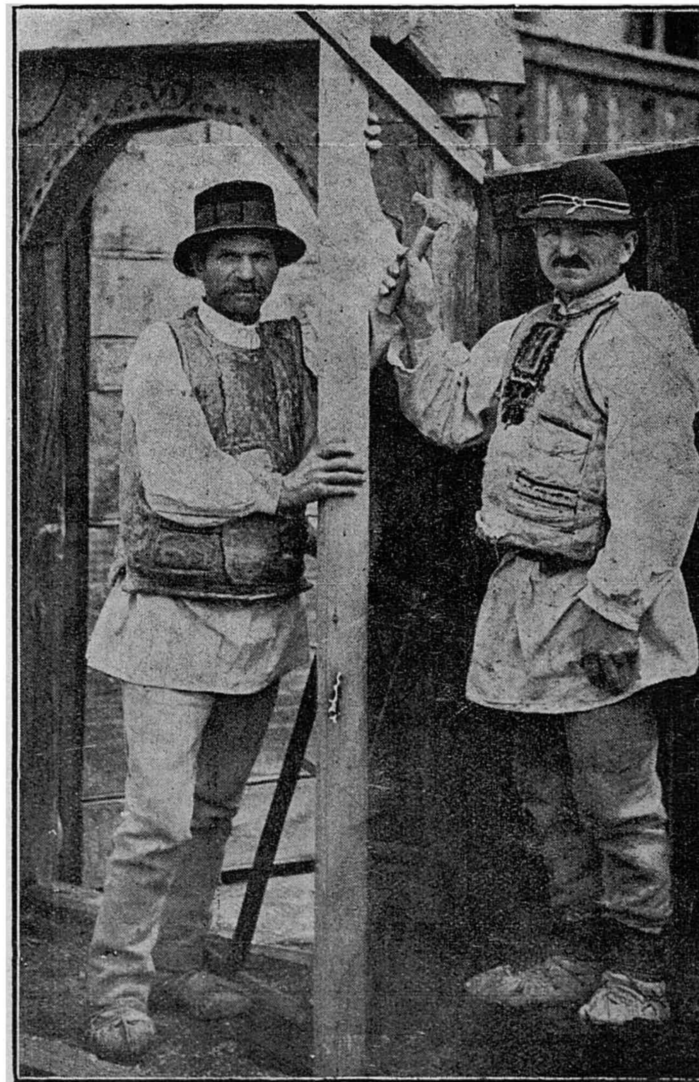
Pescarii Efim Trofim şi Sidor Ciorbac, din Jurilofca, (jud. Tulcea).

Meşterii lemnari Ion Băncilă, Ion Moroianu, Ion Mitoi Buna, Mihai Milu şi Ion Apostol din Trăisteni, (jud. Prahova) şi tovarăşul lor Ion Neagu lemnar din Roata, (jud. Vlaşca).

Meşterul Hotika Găvrilă-Herenta din Ieud, (Maramureş).

Meşterii Alexandru Rogozea şi Ion Munteanu din Drăguş, (jud. Făgăraş).

siune a caselor nerecenzate sau înscrierea răspunsurilor incomplecte sau mincinoase. Operaţiunea de recensare poate să dureze mai mult timp, reducându-se eventualele schimbări în situaţia populaţiei din momentul începerei lucrărilor.

A doua operaţiune — gruparea elementelor înscrise pe fişe — necesită o stabilire prealabilă a gradaţiunilor, — normelor de clasificare, care ar permite raportarea la acestea elementelor inventariate prin prima operaţiune.

Spre deosebire de clasificările obişnuite de alte metode, care se fac după proprietăţi ce se păstrează în grupul întreg (caracteristici generice), astfel ca studiind un individ să cunoaştem totalitatea grupului, — metoda statistică recurge la clasificarea după „caracteristici tipice", caracteristici care se găsesc distribuite în masse, în cantităţi neegale la fiecare individ (întinderea suprafeţii exploatate a gospodăriilor, numărul copiilor din familie etc).

Paralel cu stabilirea caracteristicilor tipice, vine încă o operaţiune — stabilirea gradaţiunilor unităţilor de măsură, la care se repartizează caracteristicele stabilite.

In cele mai multe cazuri această operaţiune nu prezintă nici o greutate şi este dictată de logică, normele de clasificare fiind cele admise în statisticile internaţionale. Se impune numai micşorarea numărului de subdiviziuni, din cauza numărului relativ redus al elementelor ce se obţin în cercetarea unei unităţi mici (a satului), deoarece în calcularea coeficienţilor stabili nu ne putem baza pe un număr prea restrâns de elemente.

Stabilirea caracteristicilor tipice şi a gradaţiunilor devine mai grea numai în domeniile unde elementul cantitativ este mai puţin pronunţat sau dacă apare ca rezultat de conlucrare a mai multor caracteristici (gradaţiuni de starea materială, care depind de suprafaţa exploatării, numărul vitelor, venituri extraordinare etc. sau gradaţiuni în calificative: cultură, moralitate, superstiţiozitate, etc).

In asemenea cazuri, atât determinarea însăşi caracteristicilor tipice distincte, cât şi a gradaţiunilor lor prezintă o problemă specială care ar putea fi şi ea studiată în prealabil în cadrul monografiei sociologice a satelor.

Tehnica de lucru pentru gruparea elementelor constă aşa dar în primul rând în stabilirea gradaţiunilor iar apoi în simpla numărare a tuturor elementelor înscrise în fişe care corespund fiecăruia din grupurile stabilite. Cifrele absolute, obţinute din aceste numărări deobiceiu se transformă în cele relative (%) prin împărţire prin totalul elementelor similare, sau a celor aflate din grup şi apoi se compară cu rezultatele respective obţinute de alte cercetări similare.

Această operaţiune poate fi făcută şi în afara satului cercetat, deşi este de preferat ca echipierii cari lucrează la complectarea fişelor să aibă cunoştinţă de clasificările cari s'au admis, ceeace va folosi atât exactităţi rezultatelor cât şi pentru a scuti pe recenzori de culegerea amănuntelor inutile.

A treia operaţiune statistică — stabilirea regularităţilor în distribuţia reciprocă a elementelor studiate — constă în clasificarea simultană a elementelor după mai multe criterii, din care să rezulte relaţiile funcţionale şi a dependenţelor ce ar exista între diferiţii coeficienţi de regularitate.

Această operaţiune serveşte pentru evidenţierea structurii intime a fenomenelor din punct de vedere cantitativ precum şi a modificării ce intervine în această structură în grupuri de elemente clasificate după anumite criterii.

Astfel urmărim repartizarea pe categorii a întinderilor din diferite categorii de exploatări, mortalitatea infantilă pe familii în raport cu starea lor materială şi a. m. d.

Unii din coeficienţii de regularitate stabilite prin metoda statistică sunt de o stabilitate considerabilă ceeace a făcut pe unii cercetători să creadă că prin simple observaţiuni statistice s'au putut descoperi anumite legi biologice sau economice. In realitate, stabilitatea coeficienţilor nu arată decât că forţele sau legile care le

cauzează sunt de o stabilitate considerabilă, sau din contra că rezultatul acţiunii mai multor forţe se anulează la un moment dat, suprapunându-se

Un coeficient statistic nu este altceva decât o măsură matematică a acţiunii comune a mai multor cauze, care nu poate să servească drept o explicaţie calitativă a fenomenelor.

Statistica, după definiţia dată de Bowly, nu serveşte decât pentru măsurarea organismului social.

II. MONOGRAFIA FIŞELOR STATISTICE

Fişe

Fişa folosită pentru cercetarea problemelor demografice şi economice din com. Şanţ a fost cea întocmită de Seminarul de sociologie (secţia monografică) în cursul monografiilor din com. Drăguş (Făgăraş) şi Runcu, (Gorj), odată cu stabilirea problemelor care se vor cerceta cu ajutorul acestei metode.

Fişa se compune din două părţi: foaia de familie şi foaia economică. In prima foaie se înscriu cunoştinţele demografice, restabilindu-se familia în mod complect (ambii părinţi, chiar dacă unul din ei este mort, toţi copiii nominal, inclusiv acei cari întretimp au plecat din familie sau aumurit, precum şi numărul avorturilor sau născuţilor morţi). Dacă în gospodărie se găsesc 2 familii (2 perechi căsătoriţi) se întrunesc 2 foi de familie deosebite. Pe această foaie se mai înscriu datele privitoare la locuinţă (felul construcţiei, numărul camerelor), felul alimentaţiei cu apă, felul latrinei etc.)

Foaia economică cuprinde toate datele privitoare la exploatarea agricolă (suprafeţele în posesiune şi în exploatare, repartizate pe categorii), meserii, inventar viu şi mort, situaţia financiară a gospodăriei, precum şi amănuntele asupra evoluţiei gospodăriei: cumpărări şi vânzări de terenuri, înzestrări etc.

Complectarea fişelor

Prima operaţiune statistică, recesământ, s'a făcut în com. Şanţ în lunile Iulie şi August 1935 de către echipa regală sub supravegherea d-lui N. Popescu, şeful echipei. Această operaţiune a fost încredinţată echipei pe de o parte pentru obţinerea materialului necesar monografiei, iar pe de altă parte pentru a înlesni şi prilejui echipei contactul şi cunoaşterea vieţii intime a sătenilor.

Prelucrarea materialului — clasificarea şi numărarea elementelor înscrise pe fişe — s'a făcut la Seminarul de Sociologie în cursul lunilor Februarie şi Martie 1936.

Populaţia

Comuna Şanţ (propriu zisă) se compune de 457 de gospodării. La acest număr se mai adaogă altele 37 de gospodării aflate în cătunul Valea Mare, situat la distanţă de circa 6 km. precum şi populaţiunea care locueşte în cuprinsul fabricei de lemne „Valea Mare" (filiala Soc. Regna) pentru care s'au mai complectat încă 25 foi de familie. In acest din urmă grup a intrat numai populaţia statornică a fabricei: personalul de administraţie precum şi muncitorii care locuesc în mod permanent la fabrică, din care câţiva cu familii. Populaţia flotantă a fabricei — muncitorii cu ziua — n'au fost trecuţi în aceste fişe. Aceşti muncitori dealtfel plăcea în mod regulat la casele lor în zilele libere: cei din Şanţ chiar în fiecare seară, cei din satele mai îndepărtate numai sâmbetele.

Numărul locuitorilor din com. Șanț, inclusiv cătunul Valea Mare și fabrica (statornici) înscriși pe fișe statistice, se urcă la 2.331 suflete, din care 1.153 bărbați și 1.178 femei. Prin urmare numărul femeilor prezintă o ușoară superioritate — de 2,2% — față de acela al bărbaților.

Clasificarea locuitorilor după *vârste și sexe* dă următorul rezultat;

Vârsta	Bărbați	%	femei	%	total	%
0—20 ani	453	*39,3*	468	*39,7*	921	*39,5*
21—40 „	403	*35,0*	408	*34,6*	811	*34,8*
41—60 „	196	*17,0*	200	*17,0*	396	*17,0*
peste 60 „	101	*8,7*	102	*8,7*	203	*8,7*

Găsim așa dar că 39.5 % din populația satului are vârsta sub 20 ani și 8,7 % are peste 60 ani. Proporția locuitorilor în vârstă de plină activitate este deci de 51,8 %.

Clasificarea locuitorilor după sexe și starea civilă este următoare:

Starea civilă	Bărbați	Femei
Necăsătoriți	580	543
Căsătoriți	511	511
Concubini	10	10
Divorțați	4	8
Văduvi	48	106

Prin urmare găsim în sat 511 de perechi căsătoriți și 10 perechi (sau 2% din total) în concubinaj.

Numărul văduvelor este mai mult decât dublu comparativ cu acela al văduvilor, fapt care se explică prin recăsătoriile mai frecvente a văduvilor precum și

Prin urmare găsim femeile căsătorite dela 16 ani în sus, în timp ce bărbații prin diferența de vârste între soți, femeile fiind în majoritatea cazurilor mai tinere.

Găsim că femeile se căsătoresc dela 16 ani în sus, în timp ce bărbații se căsătoresc în general după 20 ani. Grupul bărbaților în vârstă, necăsătoriți formează în mare parte slugi și lucrători din fabrică, iar al femeilor — infirme deși unele din acestea au copii nelegitimi. Din grupul femeilor de peste 60 ani, aproape jumătate sunt văduve.

Creșterea populației

Registrele de stare civilă din comună, cari s'au păstrat la biserică dela înființarea comunei (1783), ne permit să examinăm mișcarea populației pe o perioadă de aproape 150 de ani.

Numărul născuților și acela al morților ne permite deasemenea să stabilim sporul natural al populației, cifră care, combinată cu numărul locuitorilor din co-

Populația din comuna Șanț

Repartizarea după sexe, vârste și starea civilă

Vârsta	necăsătoriți	căsătoriți	concubini	divorțați	văduvi	Total	necăsătorite	căsătorite	concubine	divorțate	văduve	Total	Total general
	Bărbați						*Femei*						
0- 5 ani	172	—	—	—	—	172	150	—	—	—	—	150	322
6-10 „	123	—	—	—	—	123	136	—	—	—	—	136	259
11-15 „	99	—	—	—	—	99	102	—	—	—	—	102	201
16-20 „	59	—	—	—	—	59	63	17	—	—	—	80	139
21-25 „	81	35	—	—	—	116	39	72	—	1	—	112	228
26-30 „	22	95	1	—	2	120	16	98	3	—	1	118	238
31-35 „	2	85	1	1	—	89	11	66	—	2	4	83	172
36-40 „	6	62	4	—	3	75	12	72	1	2	8	95	170
41-45 „	3	45	3	—	3	54	7	39	2	2	8	58	112
46-50 „	4	46	—	—	2	52	5	42	3	1	6	57	109
51-55 „	1	37	—	2	3	43	1	41	—	—	11	53	96
56-60 „	2	37	1	—	7	47	—	16	1	—	15	32	79
61-65 „	1	19	—	—	7	27	1	24	—	—	18	43	70
66-70 „	2	27	—	—	5	34	—	16	—	—	14	30	64
71-75 „	—	17	—	—	4	21	—	6	—	—	11	17	38
76-80 „	—	5	—	1	6	12	—	2	—	—	6	8	20
peste 80 „	—	1	—	--	6	7	—	—	—	—	4	4	11
necunosc.;	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
total	580	511	10	4	48	1153	543	511	10	8	106	1178	2331

Bărbați *Femei*

Vârsta	necăsătoriți	căsătoriți	concubini	divorțați	văduvi	necăsătorite	căsătorite	concubine	divorțate	văduve
	% din totalul grupului					% din totalul grupului				
0—20 ani	*100*	—	—	—	—	*96,4*	*3,6*	—	—	—
21—40 „	*28,3*	*68,7*	*1,5*	*0,2*	*1,3*	*19,1*	*75,5*	*1,0*	*1,2*	*3,2*
41—60 „	*5,1*	*84,2*	*2,1*	*1,0*	*7,6*	*6,5*	*69,0*	*2,0*	*2,5*	*20,0*
peste 60 „	*3,0*	*68,7*	—	*1,0*	*27,3*	*1,0*	*47,0*	—	—	*52,0*

mună stabilit de diferite numărători sau recensăminte ne dă numărul teoretic al locuitorilor aproape pentru fiecare an din interiorul perioadei.

In tabloul de mai jos redăm mişcarea populaţiei (născuţi, morţi şi excedent) însă numai pe perioade zecimale — atât pentru economie de spaţiu, cât şi pentru a evidenţia tendinţa generală, care ar reieşi mai confuz din examinarea cifrelor anuale care, din cauza numărului redus al elementelor, prezintă abateri apreciabile.

Mişcarea populaţiei din comuna Şanţ

Perioada	Populaţia probabilă la începutul perioadei	MIŞCAREA POPULAŢIEI						Observaţiuni
		născuţi	morţi	excedent	născuţi	morţi	excedent	
		numărul			la ‰ locuitori			
1791-1800	[1] 170	79 —	32 =	+ 47	*47‰ —*	*21‰ =*	*+26‰*	
1801-810	[1] 217	89 —	56 =	+ 33	*28‰ —*	*24‰ =*	*+14‰*	
1811-820	[1] 250	115 —	58 =	+ 57	*41‰ —*	*21‰ =*	*+20‰*	
1821-830	[1] 307	166 —	81 =	+ 85	*48‰ —*	*23‰ =*	*+25‰*	
1831-840	[1] 392	157 —	98 =	+ 59	*37‰ —*	*23‰ =*	*+14‰*	
1841-850	[1] 451	175 —	96 =	+ 79	*36‰ —*	*20‰ =*	*+16‰*	
1851-860	[1] (530)	259 —	167 =	+ 92	*46‰ —*	*30‰ =*	*+16‰*	
1861-870	. . .	373 —	228 =	+ 145	. . .	. . .	. . .	Perioada de imigraţie
1871-880	. . .	425 —	267 =	+ 158	. . .	. . .	. . .	
1881-890	. . .	589 —	368 =	+ 221	. . .	. . .	. . .	
1891-900	[2] 1831	700 —	392 =	+ 308	*35‰ —*	*20‰ =*	*+15‰*	
1901-910	[2] 2139	948 —	604 =	+ 344	*44‰ —*	*28‰ =*	*+16‰*	Perioada de emigraţie
1911-920	[3] 2192	612 —	499 =	+ 113	*28‰ —*	*23‰ =*	*+ 5‰*	
1921-930	[4] 2.119	708 —	475 =	+ 233	*32‰ —*	*21‰ =*	*+11‰*	
1931-935	[4] 2.352	347 —	210 =	+ 137	*32‰ —*	*18‰ =*	*+14‰*	

In prima coloană este redat numărul probabil al locuitorilor dela începutul fiecărei perioade calculat atât pe baza sporului natural al populaţiei (fără a se ţine seamă de emigrări şi imigrări) cât şi a numărătorilor din 1817, 1841, 1900, 1910 şi 1930.

Prima numărătoare a locuitorilor, cea din 1817 (după monografia întocmită de preotul Grapini), arată că în comună se găseau 38 familii cu 287 suflete, dintre care 229 grăniţeri, 52 jeleri şi 6 ţigani: în 1841 în sat au fost 78 case cu 89 familii şi 430 suflete. Recesământul populaţiei din 1900 dă 1903 locuitori, iar cel din 1930—2352 locuitori. Numărul locuitorilor pentru anii intermediari este calculat pe baza sporului natural al populaţiei ţinându-se seamă de registrele stărei civile.

Coeficienţii de natalitate şi mortalitate (raportul între numărul născuţilor sau morţilor şi numărul total al locuitorilor din comună la acea perioadă) ne servesc pentru verificarea cifrei populaţiei, deoarece aceşti coeficienţi în general nu pot varia decât în mod continuu, fiind cuprinşi între anumite limite. Coloanele 5 şi 6 dau aşa dar mişcarea populaţiei în ‰ pentru fiecare perioada zecimală:

---

1) Calculată pe baza numărătoarei din 1817
2) „ „ „ recesământului din 1900
3) „ „ „ „ „ „ 1910
4) „ „ „ „ „ „ 1930

Perioada până la 1835

Reţinem următoarele date importante în evoluţia populaţiei din comună (monogr. Pr. Grapini):

1763 — înfiinţarea graniţei

1782 — înfiinţarea juridică a comunei în urma vizitei împăratului Austriei Iosif II.

Inainte de acea dată casele au fost răpândite pe dealuri reprezentând în majoritatea cazurilor locuinţele provizorii (de vară) a locuitorilor din com. Rodna Veche, care aveau proprietăţi în aceste locuri. Cătunul era format de circa 30 case, fiind aşa dar aproximativ de dimensiunile actuale ale cătunului Valea Mare (37 case fără fabrica) care reprezintă, la rândul său, „roirea" comunei Şanţ.

In 1783 Iosif II ordonă concentrarea satului la vale, construirea caselor oficiale pentru ofiţeri. Tot odată se înfiinţează parohia şi se întroduc registrele bisericeşti.

In 1877 se înfiinţează şcoala.

In perioadă care a urmat imediat după înfiinţarea comunei — anii 1783-1835 creşterea populaţiei se datoreşte exclusiv sporului natural. Natalitatea şi mortalitatea din această perioadă a fost de 43 ‰. respectiv 22 ‰, coeficienţi întrucâtva inferiori celor a populaţiei rurale din V. Regat înainte de război, — fapt pe care M. Grapini îl explică prin „serviciul militar greu, războaie dese şi foametea din 1815/16, când unele familii au trecut în Moldova".

Perioada de imigraţie

Intre anii 1835-1880 se începe un puternic curent de imigraţie atât din satele vecine: Borşa (j. Maramureş), Maer (j. Năsăud), cât şi din locuri mai îndepărtate (j. Sibiu) locuitorii fiind atraşi de privilegiile unui sat grăniceresc precum şi de averea neîmpărţită a comunei (informator Gh. Olar, 68 ani, fost notar).

Aceste informaţiuni se confirmă de coeficienţii privitori la mişcarea populaţiei care prezintă o creştere bruscă, creştere care nu mai poate fi explicată prin sporul natural al populaţiei.

Excedentul imigraţiei din această perioadă se ridică la 764 locuitori. — Diferenţa între numărul teoretic al locuitorilor calculat pe baza sporului natural dat de registrul de stare civilă şi numărul real stabilit de recensământul din 1800. — Prin urmare se poate socoti că aproximativ 1/3 din locuitorii actuali ai comunei sunt formaţi din populaţia imigrată.

Proporţional cu creşterea populaţiei, se măreşte şi numărul anual al născuţilor care trece dela 8 copii, numărul mijlociu în perioada 1790-1799 — la 95 în anii 1900-1909 (şi chiar 110 în 1908). Sporul natural al populaţiei (excedentul născuţilor asupra morţilor) mărindu-se dela 8-9, în prima perioadă de comparaţie, la 35 în cea de a doua.

Perioada de emigraţie

Posibilitatea de a urmări evoluţia numărului de locuitori ai comunei în cursul secolului curent se uşurează prin faptul că posedăm rezultatele recensămintelor ungureşti ale populaţiei din anii 1900, 1910, iar după Unire, ale recensământului gegeneral al populaţiei din 1930.

Din aceste cifre reese în primul rând că după anul 1900 numărul locuitorilor din comună a devenit staţionar, deşi sporul natural al populaţiei s'a menţinut la un nivel ridicat.

Astfel dela 1900 până la 1910 numărul locuitorilor comunei — conform recensămintelor — a crescut numai cu 53 persoane, cu toate că excedentul năs-

cuţilor asupra morţilor din această perioadă a fost de 344 persoane. Acelaş lucru îl constatăm şi în perioada următoare (1910-930), când sporul populaţiei, conform recensămintelor, a fost de 160 persoane, faţă de 346 persoane, excedentul născuţilor asupra morţilor din aceiaşi perioadă. — Aceaşi tendinţă spre emigrare o întâlnim chiar şi în ultima perioadă cincinală (1931-935).

Pe baza acestor date se poate afirma că anul 1900 constitue pentru com. Şanţ perioada când se inversează evoluţia populaţiei: Dacă până la acel an curentul de imigraţie către acea comună a fost foarte puternic, în schimb, după această dată curentul se inversează, emigraţia devenind acea care predomină. Este probabil, aşa dar, că numărul de 2.000 de locuitori constitue limita populaţiei ce poate găsi condiţiuni favorabile de viaţă în situaţia actuală economică a comunei.

Numărul emigraţilor, (sau mai bine zis a excedentului celor emigraţi asupra celor imigraţi, deoarece curentul din urmă n'a încetat nici în ultimii ani, comuna păstrându-şi faima de regiune bogată pentru ţinuturile sărace ale Maramureşului şi altor vecinătăţi), în anii 1900-1910 poate fi evaluat aşa dar la 291 persoane (aproape 17% din populaţia aflătoare în comună în acea epocă). Curentul de emigraţie s'a îndreptat probabil în cea mai mare parte, în interiorul ţării (spre oraşe etc.), deoarece numărul emigraţilor în Statele Unite a fost redus şi s'a limitat la câteva zeci de persoane din care o parte s'a înapoiat mai târziu acasă.

Diferenţa între numărul locuitorilor stabilit de recensământul general al populaţiei din 1930 şi acela din 1910, după ce la cel din urmă număr s'a adăogat excedentul natural al populaţiei din perioada respectivă, se urcă la 186 persoane. Aceasta înseamnă că în perioada de după Unirea, curentul de emigraţie din comună a slăbit considerabil.

Şi, într'adevăr, din numărul de mai sus trebue să scădem în primul rând pe acei cari au părăsit satul în anii 1911-1914, continuând curentul puternic de emigraţie ce l'am constatat în anii 1900-1910 (acest grup ar putea forma peste 100 persoane dacă socotim că ritmul emigraţiei din perioadă anterioară — 29 persoane în mijlociu pe an — s'a menţinut până la războiu). — Apoi trebue să ţinem seamă de pierderile populaţiei din comună în perioada războiului, atât ca morţi în războiu, cât şi alte pierderi inerente unei situaţii excepţionale a comunei, care în acea perioadă a servit ca un punct de sprijin pentru dosul frontului armatelor austriace.

Numărul morţilor în războiu după registrele bisericeşti se ridică numai la 24 persoane. Este probabil că acest număr este incomplect, deoarece coeficientul de mortalitate din această perioadă, inclusiv cifra de mai sus, rămâne la nivelul normal, fără deci a prezenta o urcare care ar fi logică dacă ţinem seamă de pierderile importante ce le-au suferit armatele tuturor ţărilor cari au luat parte la marele războiu mondial.

Aşa dar, pentru perioada 1919-1930 numărul celor emigraţi nu poate fi apreciat decât la aproximativ 5 persoane anual în mijlociu. La identificarea persoanelor emigrate precum şi la destinaţia curentului ne vom întoarce într'un capitol special.

Perioada 1931-1935

Numărul locuitorilor stabilit prin numărătoarea efectuată de echipă în anul 1935, prezintă deasemenea un deficit de 158 persoane faţă de cifra care ar fi reieşit din însumarea sporului natural al populaţiei din ultimii 5 ani la numărul locuitorilor stabilit de recensământul general al populaţiei.

Este evident că acest deficit cuprinde şi el persoanele emigrate în ultimii 5 ani, însă ni se pare că în realitate acest curent a fost mult mai redus, iar cauzele reale ale acestei diferenţe trebue să le căutăm în condiţiunile tehnice ale executării numărătorii din 1935. Şi anume: acest deficit se explică în primul rând prin perioada de lucru, când a activat echipa; într'adevăr numărătoarea s'a făcut în lunile de vară, când mai multe familii întregi au fost plecate din sat fie la proprietăţile lor din munte,

ție în căutare de câștiguri prin satele vecine. Apoi în anul, 1935 fabrica dela Valea Mare n'a lucrat decât cu un efectiv redus comparativ cu anul 1930, când, probabil, personalul „permanent" al fabricei a fost mult mai numeros.

Mișcarea populației din com. Șanț în comparație cu situația din restul țării

Dăm mai jos evoluția coeficienților privitori la mișcarea populației din com. Șanț în comparație cu situația din județul întreg, regiune și țară (comune rurale).
Coeficienții mișcării populației pentru com. Șanț, au fost stabiliți pe baza numărului de locuitori dat de recensământul general al populației din 1930.

Mișcarea populației

Perioada	Comuna Șanț	județul Năsăud *)	Transilvania	Muntenia și Moldova	România
			Natalitatea		
1921-25	*30,4*	...	...	...	*42.3*
1926-30	*33,4*	...	...	...	*38.6*
1931-34	*31,7*	*30,4*	*30,4*	*42,2*	*36.3*
			Mortalitatea		
1921-25	*20,3*	...	...	...	*24.8*
1926-30	*22,5*	...	...	...	*22.1*
1931-35	*17,4*	*19,0*	*19,1*	*22,2*	*21.1*
			Căsătorii)*		
1931-35	*19,5*	*15,6*	*18,6*	*19,5*	*18.4*

Sporul natural al populației din Șanț, pentru ultima perioadă este deci de 11,7 %*), față de 11,4‰ în jud. Năsăud, 10,9 % în Transilvania, 20,0 % în Muntenia și Moldova și 15,2 ‰ în România (numai comunele rurale pentru toate categoriile.

ROMAN CRESSIN

*) Datele pentru jud. Năsăud, Transilvania și România sunt extrase din Buletinele Demografice ale României pe 1930; No. 2/1933; No. 5/1933; No. 5/1934 și No. 5 1935.
*)Ultimii 10 ani.

C R O N I C I

SCHIȚA ANTOROPOLOGICĂ A SATULUI RUNCU-GORJ

In cercetările monografice întreprinse de către Seminarul de Sociologie, Etică şi Politică al Universităţii din Bucureşti, cercetări cari au drept scop, în primul rând, inregistrarea caracterelor esenţiale ale colectivităţilor studiate, intră în chip necesar, ca o preocupare constantă, determinarea elementelor cari definesc din punct de vedere anthropologic populaţia unităţilor sociale considerate, în cazul nostru satul. Asemenea cercetări anthropologice au mai fost întreprinse în cadrul aceloraşi campanii monografice de către domnul Profesor Dr. Fr. Rainer şi colaboratorii săi în satele: Nereju (Vrancea) Fundul Moldovei (Bucovina) şi Drăguş (Făgăraş) iar rezultatele lor urmează a fi publicate.

In articolul de faţă vom prezenta pe scurt rezultatele anchetei anthropologice 1) întreprinse în vara anului 1930 asupra populaţiei satului Runcu, judeţul Gorj. Pentru a nu depăşi marginele puse de însăşi caracterul revistei noastre, ne vom opri numai asupra acelor caracteristice anthropologice cari prezintă în domeniul acestei discipline un grad superior de stabilitate şi semnificaţie şi cari enumerându-le sunt: indicele sanguin sau biologic de rassă, indicele cefalic, pigmentaţia irisului şi, însfârşit, înălţimea taliei.

Pentru o mai bună înţelegere a celor ce vor urma, ne vom îngădui a da câteva lămuriri preliminarii sumare, asupra aşa numitului indice sanguin.

Cercetările întreprinse în domeniul serologiei au dovedit, în specia umană, fenomenul de iso-hemo-aglutinare, adică de aglomerare sau precipitare, în anumite cazuri precise, a elementelor figurate ale sângelui, atunci când acesta este amestecat cu serul sanguin al unui alt individ.

Faptul s'ar datora prezenţei în sângele omenesc a unor constituante albuminoide, corpuri complexe coloidale, denumite aglutinine şi aglutinogeni, dintre care primele se găsesc în serul sanguin, iar ultimii în globulele roşii. Ar exista, în genere, două feluri de aglitudinine, notate cu A. şi B., şi două feluri de aglutinogeni: a şi b

In compoziţia complexă a unui sânge uman, în stare vie intră totdeauna: fie o aglutinină şi un aglutinogen (caz în care avem două grupări posibile), fie ambele aglutinine numai, fie aglutinogenii singuri. Pe de altă parte s'a observat că sângele a doi oameni nu poate fi amestecat la întâmplare şi că există o anumită incompatibilitate, în raport cu natura aglutininelor şi aglutinogenilor pe cari sângele îi conţine, caz în care apare fenomenul de iso-hemo-aglutinare, arătat mai sus şi în care sângele suferă modificări biochimice profunde.

S'a constatat astfel pe baxa reacţiunilor san-

1) Organizarea acestei anchete a fost făcută de către domnul Dr. S. Manuila, care împreună cu domnul Dr. I. Vonica au efectuat analizele serologice.

Măsurătorile anthropologice au fost făcute de către Secţia biologică a Seminarului de Sociologie, compusă la acea dată din următorii colaboratori: Dr. Carmen Anghelide, Dr. Const. Gingiuc, Dr. Gh. Georgescu şi autorul articolului de faţă.

guine observate, că întreaga specie umană poate fi împărţită în patru mari grupuri sanguine, denumite: AB. A. B. şi O (sau: I. II. III şi IV). Orice exemplar uman aparţine în chip necesar unuia din grupurile de mai sus caracter pe care îl păstrează neschimbat toată viaţa şi care se transmite după legea hereditătii mendeliene. Proporţia însă a fiecăruia din aceste grupe, în interiorul unei masse de populaţie, variază. Drept rezultat al acestor două observaţiuni, adică permanenţa grupului sanguin la acelaş om, indiferent de orice condiţiuni exterioare, precum şi variabilitatea proporţiilor celor patru grupe după regiuni, dar constante la aceleaşi populaţii socotite omogene din punct de vedere etnic, s'a emis, pentru determinarea rassei, ipoteza *indicelui sanguin* sau *biologic de rassă*. El se obţine prin raportarea valorii proporţionale a grupurilor AB. plus A., la valoarea proporţională a aceluiaşi grup sanguin AB. plus B. Raţiunea acestui raport stă în faptul că cele două grupe A şi B par a fi singure caracteristice, suprapunându-se respectiv unor realităţi originare de rassă perfect distincte şi cu o anumită arie de răspândire teritorială. E drept că Bernstein a emis ipoteza unei a treia iar Mydlarski a mai multor rasse originare, însă ipoteza celor două rasse originare corespunzătoare grupelor sanguine A şi B este general admisă. S'a stabilit apoi că grupul A. se întâlneşte într'o proporţie mai ridicată în Occident, iar B în Orient Valoarea indicelui sanguin variază deci în raport cu longidinea. Grupul AB. apare ca un grup accidental condiţionat de legea probabilităţilor, iar în raport ca o constantă, însă nu factor comun.

La noi în ţară cercetări asupra indicelui biologic s'au făcut destul de puţine 2) şi un studiu interesant de sinteză în domeniul anthropometriei şi serologiei datorăm domnului N. Lahovary, studiul publicat în arhiva pentru Ştiinţa şi Reforma Socială 3) şi pe care l'am folosit în articolul de faţă.

Tocmai din pricina acestei informaţiuni reduse am socotit de datoria noastră a da publicităţii rezultatele obţinute în campania monografică amintită.

In satul Runcu-Gorj s'au făcut un număr de 570 analize serologice, din cari 264 bărbaţi şi 326 femei. Faţă de totalul populaţiei satului care se ridică la 1,230 locuitori cifra de 570 reprezintă 48%, adică un procent destul de ridicat, ceeace însemnează că rezultatele obţinute au toată garanţia de a exprima corect însăşi indicele biologic care este propriu populaţiei satului şi o caracterizează din punct de vedere anthropologic.

Proporţia la sută a celor patru grupe, obţinute din prelucrarea datelor individuale, este următoarea:

	Bărbaţi	Femei	Total Bărbaţi şi Femei
Grup sanguin 0 =	31.3	29.1	30.2
" " A =	35.6	40.8	38.2
" " B =	26.4	20.6	23.5
" " AB =	6.7	9.5	8.1
	100.0	100.0	100.0

Calculând după formula cunoscută indicele biologic, separat pentru bărbaţi şi pentru femei, cât şi pentru amândouă sexele la un loc, şi utilizând procentele arătate anterior, observăm, după cum vom vedea mai jos, că acest indice variază în raport cu sexul.

Intr'adevăr indicele sanguin masculin este egal cu 1.3; la femei se ridică la 1.7; iar amândouă sexele se exprimă printr'o valoare medie egală cu 1.5.

Aceste rezultate se deosebesc de cele date de către domnul Dr. S. Manuilă şi Popoviciu atât prin procentele 4) celor trei grupe sanguine luate în consideraţie, cât şi prin valoarea indicelui biologic, al Românilor în genere şi anume:

	Grup. sanguine %: A.	B.	AB.	Indice biol.
Dr. S. Manuilă şi Popoviciu.	42.0	14.8	7.7	2.2
Dr. S. Manuilă.	43.3	15.6	7.4	2.2
Dr. G. Popoviciu (rom. în Ardeal).	41.0	14.5	7.4	2.2
Runcu-Gorj	38.2	23.5	8.1	1.5

Se observă deci o proporţie forte a grupului B. în paguba grupului A. şi 0. consecutiv o reducere a indicelui.

Ţinând seama de faptul constatat şi anume că indicele biologic de rassă variază într'un

2) I. Dr. S. Manuila şi Dr. G. Popovici: Recherches sur les races roumaine et hongroise en Roumanie, Societé Roumaine de Biologie. V. XC.

Dr. S. Manuila: Cercetări biologice cu privire la rasse prin aplicarea unei metode noui. Convorbiri Literare. 1924.

Dr. G. Popovici: Diferenţă şi asemănări în structura biologică de rassă a popoarelor României. Cultura-Cluj. 1924.

3) N. Lahovary: Istoria şi o nouă metodă de determinare a rasselor. Arhiva pentru Ştiinţa şi Reforma Socială. Anul VII, Nr. 1-2. 1927. Institutul Social Român.

4) N. Lahovary; op. cit. pag. 145.

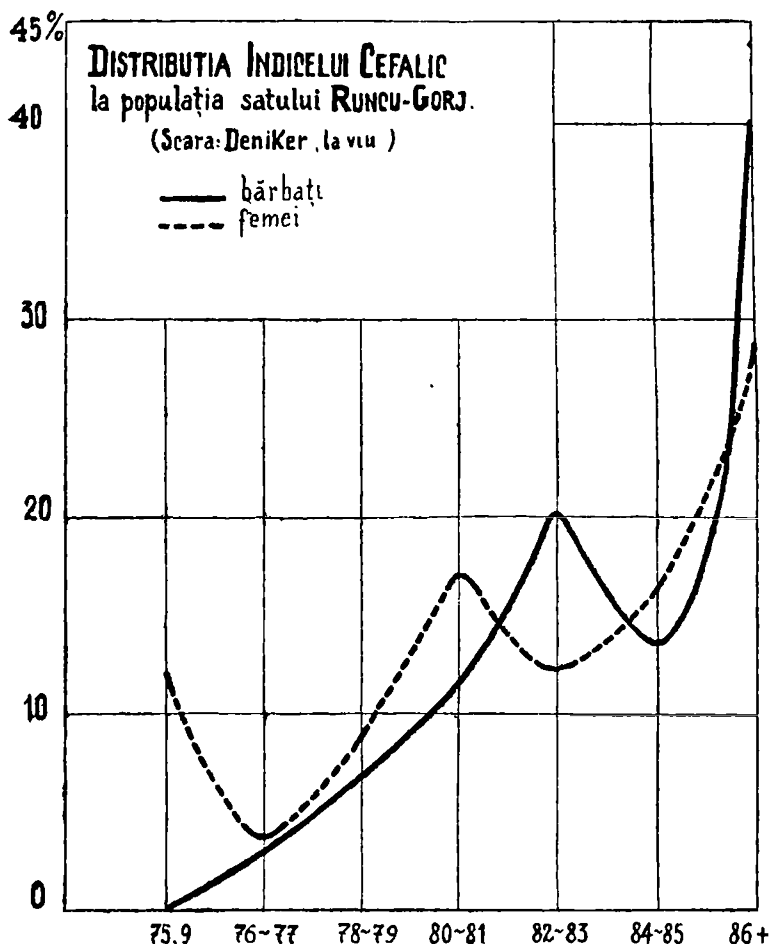
raport direct cu gradul de longitudine, aceasta ar insemna, in cazul când am accepta ipoteza care explică configurația antropologică a Europei prin imigrațiuni, că populația Runcului aparține unei rasse al cărei leagăn se așează în Răsărit și care ar fi emigrat în timpuri preistorice. Evident asemenea ipoteze sunt premature, afirmarea făcută raportându-se la un grup mult prea restrâns de populație. Totuși constatările noastre privitoare la indicele cefalic asupra aceleiași populații par să confirme cele arătate mai sus.

Măsurătorile craniometrice au cuprins un număr de 244 locuitori adulți, din care 104 bărbați și 140 femei. Repartiția lor după scara lui Deniker, la viu, este următoarea:

	Indice cefalic	Bărb. Nr.	%	Femei Nr.	%
hiper dolicocefali	sub 75.9	0	0.0	17	12.1
dolicocefali	76—77	3	2.9	5	3.6
sub dolicocefali	78—79	7	6.7	13	9.3
mezo cefali	80—81	12	11.5	24	17.2
sub brachicefali	82—83	21	20.2	17	12.1
brachicefali	84—85	14	13.5	23	16.4
hiper brachicefali	86 și peste	47	45.2	41	29.3
	Total:	104	100.0	140	100.0

Indicele cefalic mediu total obținut pe baza masurătorilor făcute de către noi, este de 84.7 la bărbați 85.4, iar la femei 84.2.

Transpunând acestea într'o diagramă, pentru a avea o imagine mai clară, distribuția proporțională a indicelui cefalic după scara lui Deniker variază astfel:

Considerând această diagramă constatăm că marea majoritate a populației satului Runcu este brachicefală (pentru 104 cazuri bărbați: indice cefalic mediu 85.4; iar pentru 140 femei: indice

cefaiic mediu 84.2). Totodată observăm că profilul curbei masculine acuză două maxime realizând o ascensiune impresionantă la grupul hiper-brachicefalilor, care deține singur aproape jumătate din totalul bărbaților (45.2%). Sprijiniți pe acest fapt suntem siliți să presupunem că tipul originar masculin a fost exclusiv hiper-brachicefal iar prima maximă a lui care cade pe sub-brachicefal (20.2%) constituie un tip mixt datorit încrucișărilor survenite.

Profilul curbei femenine deși arată o preferință netă spre brachicefalie, descrie totuși trei maxime, de valori inegale, din care două extreme și aproape simetrice față de punctul central al mezo-brachicefalilor, unde curba realizează o maximă intermediară. Apariția primei maxime, adică a tipului hiper-dolicocefal femenin de o valoare destul de ridicată (12.1%) și numai pentru femei, ne face să bănuim că în Runcu ne găsim în fața a două tipuri anthropologice femenine distincte din care unul hiperbrachicefal, originar ca și cel masculin și dominant, iar al doilea venit de aiurea, probabil prin fenomenul exogamiei. Acest tip hiperdolicocefalic ne explică și valoarea relativ mai ridicată a indicelui biologic femenin (1.7) prin proporția mai mare a grupului A. (40.8%).

A mai rămas să luăm în considerare ultimele două elemente anthropologice, ceeace o vom face foarte sumar socotindu-le numai complimentare subiectului nostru.

După măsurătorile făcute, înălțimea prezintă abateri destul de însemnate și anume: pentru femei minimă 139 cm., maximă 174 cm., înălțimea medie fiind 154.2 cm.; iar pentru bărbați minimă 148 cm., maximă 177 cm., media în cazurile cercetate căzând pe 164 cm. Deci, pentru sexul masculin cel puțin, această înălțime este egală cu aceia observată în unele regiuni din Ardeal, Banat și Oltenia 5) însă inferioară mediei generale a țării (166-167 cm.)

Cât privește pigmentația irisului care însumează un număr de 223 observațiuni, din care 99 bărbați și 124 femei, s'a constatat că 75 din numărul bărbaților, adică 75.8% prezentau pigmentația închisă (ochi brun închis și brun), restul lor având ochi verzui (21.2%) sau albaștri (3.0%). Dintre femei 87 sau 76.5% aveau ochi brun închis sau brun, 16.2% verzui iar 7.3% albaștri.

Se observă deci o sensibilă egalitate a procentului de persoane cu o pigmentație închisă a irisului, fie bărbați sau femei, însă subliniem proporția relativ ridicată a ochilor albaștri la femei, care prezintă o pigmentație deschisă cu o frequență de două ori și jumătate mai mare decât aceia a bărbaților. Fără a insista prea mult asupra acestei constatări, totuși subliniem că faptul este în concordanță atât cu apariția procentului important de hiperdolicocefali la sexul femenin, cât și cu valoarea mai ridicată a indicelui sanguin la acelaș sex.

In concluzie, recapitulând rezultatelor obținute până acum, putem afirma că populația satului Runcu se definește din punct anthropologic prin caracteristicele următoare: a) *indicele biologic: 1,5* (1.3: bărbați și: 1.7 femei) inferior celui obținut de alți cercetători (2.2); b) *indice cefalic mediu 84.7* (85.4: bărbați și: 84.2 femei) adică brachicefalie netă; c) *înălțimea taliei* (164,0 cm. la bărbați și 154,2 cm. la femei) *sub media generală a țării*; d) *pigmentația închisă a irisului*, în mare majoritate (75-76%), depășind cu mult procentul mediu al țării (51%).

D. C. GEORGESCU

5) N. Lahovary op. cit. pag. 132.

INTÂMPLĂRI ȘI PRIVELIȘTI DIN MUZEUL SATULUI

Munca pe care o face, de vre-o două luni de zile încoace, Fundația Culturală Regală Principele Carol, nu este din cele mai ușoare. Căci, într'adevăr, ce poate părea mai îndrăsneț decât dorința ei de a contribui la *Luna Bucureștilor* din anul acesta, cu un Muzeu permanent al Satului Românesc? Iși poate da oricine seama ce însemnează să construești, într'o lună de zile, peste 40 de gospodării țărănești, cu toate ale lor acareturi. Și, să le construești, nu din paiantă și din pânză văpsită, ca o nouă editare a satului lui Potemkin. Dimpotrivă, să aduci case autentice, din toate ținuturile țării, desfăcute de meșteri sătești, aduse la București și iar la loc închegate, tot de aceiași meșteri. Crearea unui asemenea Muzeu în aer liber, după toate legile aspre ale științei, ar trebui să dureze, normal, ani de zile. De aceea s'au și ridicat glasuri neîncrezătoare, care au tăgăduit dela început Fundației putința de a face o treabă serioasă.

Cu toate acestea, treaba s'a făcut şi va fi gata la timp. Şi s'a putut face, datorită armatei întregi de tineri muncitori pe ogorul satelor, crescuţi de ani de zile la şcoala monografiei sociologice a Profesorului Gusti şi la disciplina Echipelor Regale Studenţeşti. Satele de unde am adus casele ne erau de mult cunoscute, oamenii buni prieteni, o bună parte din cele de trebuinţă pentru îmbrăcarea caselor, strânse. Iar seria de Expoziţii şi de Muzee pe care aceşti tineri le alcătuesc de ani de zile, fie la Seminarul de Sociologie din Bucureşti, la Barcelona, la Dresda, ba chiar la Tokio, fie în sânul Echipelor, la Fundaţie, au fost dovada desăvârşită că tinerii monografişti echipieri ştiu face şi pot face un asemenea *muzeu al satului românesc*, ţintă de atâţia ani de zile a tuturor străduinţelor lor.

Dar ceeace nu s'a putut bănui de către nimeni a fost râvna depusă de către aceşti tineri. Totuş, şi ea este de înţeles. Îmi îngădui să judec lucrurile prin simţirea mea: acest Muzeu al Satului este al zecelea pentru care muncim. Dar până acuma, toată munca pe care o făceam se risipea zadarnic. Un Muzeu făcut într'o sală neîncăpătoare, ale cărui obiecte se strâng curând în lăzi, unde putrezesc şi se sparg, aduce mai mare jale celui care îl face. Muzeele noastre cele vechi, ne-au fost deci numai de învăţătură. Dar acuma, când simţim cu toţii că munca pe care o facem este o muncă pentru totdeauna, că fiecare obiect pe care îl aducem în Muzeu îşi găseşte un loc firesc în satul nostru, făcut cu mâinile noastre şi pentru nevoile noastre, desigur că e de înţeles pentru ce toţi echipierii noştri au muncit cu atâta sete şi cu atâta bucurie.

Intr'adevăr, pentru orişice îndrăgostit al muncii cu folos, ar fi fost o adevărată desfătare să vadă chipul în care au plecat echipierii noştri în toată ţara, fiecare înverşunat să găsească lucrul cel mai de preţ, din toate câte le ştia. Sunt unele case, a căror transportare nu este lucru de glumă. Iată, de pildă, casa din Moişeni, din ciudata şi îndepărtata ţară a Oaşului. Când o vezi, te cuprinde o spaimă uimită: trebue să fi fost nebun şi cine a făcut-o, dar şi cine s'a încumetat să o aducă în Bucureşti. E o casă din bârne, toate de stejar, şi atât de mari şi de groase, încât două puse una peste alta, fac un perete întreg. Fiecare bucată trece de 500 de kg. şi unele din ele trec de mie. Câte douăzeci de oameni abia le urnesc din loc, Aceste bârne trebuiau uşor desfăcute din încheeturile lor, puse în căruţe, care plecau pe drumuri deadreptul peste câmp, iarăşi descărcate şi încărcate în vagonete mici de exploatare forestieră, iar descărcate şi încărcate în vagoane de linie îngustă, apoi în vagoane normale ş. a. m. d. De cinci ori dearândul, bârnele acestea au fost ridicate pe braţe, cu grijă şi teamă să nu se strice nici ele şi nici să strivească trupuri de oameni. Numai cu o muncă de zi şi de noapte s'a putut face această nebunească încercare de a aduce din creerul munţilor casa nemaivăzută de nimeni alţii decât de oaşăni.

Şi, de asemeni, toate celelalte case, unele fragile şi pline de crestături minunate, cum e cea a Gorjului, altele ţepene şi groase, cum sunt cele ale Banatului.

Dar, însfârşit, a dat Dumnezeu de am văzut sosite la faţa locului, acolo unde acum două luni nu erau decât dărâmăturile fostului grajd Marghiloman, toate tonele de case pe care le voiam.

A început atunci a doua muncă, pe care de data aceasta au făcut-o meşterii săteni din toată ţara. Iarăşi ar fi fost o privelişte frumoasă pentru orişice îndrăgostit de treburile muncii ţărăneşti. Oricât de mult ai fi colindat ţara şi oricât de băgător de seamă ai fi fost ca să înţelegi rostul fiecărui lucru, tot n'ai fi avut putinţa să înveţi atâtea câte s'au putut învăţa pe şantierul Muzeului. Nu a fost echipă de ţărani care să lucreze una la fel cu cealaltă. Ci, fiecare îşi avea meşteşugurile ei. Fel şi fel de chipuri deosebite de a încheia lemnul, de a bate vălătucii, de a aşeza stuful ori împleti nuelele. A fost un spectacol care a părut fermecător chiar sătenilor înşişi. Mai mare dragul ţi-era să-i vezi cum dădeau din când în când o raită pe la vecini să vadă, ei ce fac? Şi-apoi stau de se mirau, uneori cu ciudă, alteori cu mândrie, la ce fac alţii. Ce poate fi mai ciudat de fapt, decât întâlnirea laolaltă a meşterilor stufari din Tulcea, care îşi ridică gospodăria lor, foarte frumoasă dealtfel, doar din chirpici, din ciamur şi din stuf, cu a meşterilor cioplitori de lemn, sau a clăditorilor în piatră? Dar până la urmă, cum e săteanul tradiţionalist, fiecare s'a împăcat cu gândul că o casă adevărată, ceeace se chiamă casă de gospodar, este aceea a lui. Celelalte sunt ciudăţenii. „Bieţii oameni; clădesc şi ei din pământ dacă n'au pădure" spuneau oamenii de munte. Şi „ăştia îşi fac bârlog ca ursul din pădure" răspundeau cei dela baltă.

Apoi, firesc, pentrucă aşa e omul, că mai şi glumeşte câteodată, au început, în vorbele tăinuite seara la odihnă, să mai se şi înţepe. Badea George

Căilean din satul Șanț, meșterul care și peste vară ne-a dat atâta ajutor în echipe, cu toți cei opt ortaci șănțeni, se uita de pildă la oșănii cei cu bârnele late și cu straele atât de deosebite cu ițari largi în cute, fiecare crac cât o fustă, de femee, care se chiamă gaci. Și spunea: „ăștia sunt tot la un fel croiți; ori și-au făcut gacii după chipul bârnelor, ori bârnele și le-or cioplit după chipul gacilor".

Dar de supărat nu s'a supărat nimeni. Dimpotrivă, au făcut unii cu alții școală, ajutându-se ca la clacă. Uneori lucrul era și cu primejdie, pentru ce vroiam noi să facem, pentrucă regula noastră era autenticitatea, păstrarea stilului local. Ori ei, când li se părea că e ceva frumos la vecini, odată se apucau de stricau ce făcuseră și trânteau niște perechi de stâlpi ca la Gorj, în plină casă tulceană. Mai ales că material lemnos li se da, la nevoe și cărămidă, aveau la îndemână.

Cu tare multă jale se îndurau ei să nu folosească acest material bun și nou, de dragul autenticității. După a lor socoteală, ori făceai casă bună, adică nouă, ori o lăsai încurcată. Dar până la sfârșit, mereu privegheați și îndemnați să nu-și facă satul de râs, tot au scos-o la bun capăt.

Și acum, în zilele acestea din urmă, au început să ne sosească și perechile de gospodari, cari urmează să locuiască în case. Priveliștea a început să se schimbe. Din șantier, satul nostru a ajuns să fie chiar sat. Ce înseamnă o mână de femee și priceperea bunei gospodine, este mare lucru! Mai întâiu, femeea, puțin cicălitoare, cum îi stă ei bine uneori, a început a grăbi lucrurile și a se arăta nemulțumită: asta lipsește, asta nu-i bine făcut, aici n'ați fost oameni harnici. „Că dacă eram eu de la început, spunea una, două părechi de case ridicați până acum". Și oamenii, mai de voe, mai de nevoe, s'au pus să facă pe placul gospodinelor, că a lor de fapt e casa și ele sunt stăpâne acolo. Și ele știu câte trebue la o casă, ce-i priește găinii și purceilor, unde trebue să stea lada de zestre și ceaunul, și unde e locul fiecărui lucru: răsboi, rășchitoare, budeică, găf, copcileț, podișor, lăicer, fedeleș si fedelecuț, și câte mai sunt în gospodăria omului.

Desigur că în grabă mare, mai lipsește câte ceva, spre desnădejdea lor. Femeea bătrână din Țara Moților, era zilele acestea amărîtă tare că-i lipsește nu știu ce de nu-și poate pune răsboiul și nu se cade să stea degeaba. Drept e că s'a mai împăcat puțin, că eri a dat mâna cu Vodă, când i-a făcut cinstea să-i intre în casă.

Și apoi lucrul se poate desăvârși. Ce este greu, s'a făcut. Au rămas numai puține de adaos, pentruca Muzeul nostru să nu fie numai Muzeu, ci *sat adevărat*. Ii trebue patina pe care o aduce cu sine timpul și viața omului. Căci, tot așa după cum nu e cu putință să imiți piatra veche peste care au trecut veacuri și nici netezimea lemnului din poarta pe care au deschis-o mii de mâini, tot astfel nu poți da viață unei gospodării, decât dacă trudește acolo viață de om. Și ăsta ni-i gândul: să nu avem standuri și vitrine, cu obiecte catalogate, ci o frântură de viață vie, așa cum este ea, acolo unde este. Când ai intrat într'o gospodărie din satul nostru, să auzi vorba grăită în partea locului, să vezi toată viața de acolo, așa ca să ți se pară că ești în sat.

Ce mare prilej de învățătură pentru orișicine! Cunoaștem atât de puțin țara! Cine se poate lăuda că a văzut tot ceeace se cade să fie văzut tot ceeace este de preț în nesfârșita priveliște a satelor noastre, fiecare colț de țară fiind dovada unei străduinți de veacuri, plină de putere de creare, ca technică de muncă, orânduire socială și de farmecul statornic al sufletului împătimat de frumos, care caută și izbutește mai totdeauna să pue pe întreaga lui viață pecetea răscumpărătoare a creației artistice.

Cine va trece să vadă acest Muzeu al Satului și al sătenilor noștri, va avea strânse laolaltă dovezile nobleții sufletești a acestui neam de creatori adevărați, în toate domeniile. Săptămâni dearândul și-ar putea cineva petrece aci, umblând din casă în casă și din om în om, uitându-se la fiecare lucru în parte, asemuind și făcând deosebirile de la o regiune la alta. Fără să o vrem, în Muzeul nostru am izbutit să scoatem la iveală un lucru pe care nu îl înțeleg destul de mulți, nici astăzi încă. Anume, am izbutit să arătăm una din cele mai mari mândrii ale neamului românesc o mândrie pe care nu o puteam avea decât noi și nici un alt popor: anume aceea că reprezentăm cea mai mare și mai întinsă civilizație țărănească din câte se află. Toți sătenii aceștia, de oriunde ar fi, din Basarabia sau Banat, din Maramureș sau din Dolj, se înțeleg unii cu alții: vorbesc aceeași limbă, au aceleași obiceiuri, aceleași feluri de a prețui viața și de a pricepe frumosul, acelaș fel de a-și întemeia gospodăria, în ciuda faptului că n'au un șablon de imitat și, deci, nimic nu este leit cu altceva, ci totul este viu, spontan, puternic, întocmai ca viața însăși. După cum nu e frunză de stejar care să semene leit cu altă frunză de stejar, asemeni niciun colț de țară nu e ca alt colț de țară. Totuș, simți limpede

şi puternic, că este aceeaşi ţară. Şi că isvorul viu al acestei vieţi de creaţie românească ţâşneşte de orişiunde un harnic fântânar încearcă să-şi pue troiţa de fântână, pe tot întinsul ogor românesc.

Aceasta este învăţătura cea mare pe care o poate, da cui ştie să înţeleagă *Muzeul satului românesc.*

Şi fără niciun soiu de îndoială, marele public românesc va şti sa înţeleagă munca Fundaţiei Culturale Regale *„Principele Carol"*, va şti sa preţuiască munca sătenilor cari au trudit în ajutor şi va şti să fie şi recunoscător Aceluia din al cărui îndemn s'a alcătuit acest Muzeu. Astfel ca din această mare lecţie de naţionalism al faptei, să ştim trage toate foloasele care se cuvin.

H. H. STAHL

INSTITUTE PENTRU CERCETAREA VIEŢII ROMÂNEŞTI

SOCIETATEA REGALĂ ROMÂNĂ DE EUGENIE ŞI STUDIUL EREDITĂŢII

Sub această denumire s'a înfiinţat sub preşidenţia d-lui Prof. G. Marinescu, o societate, care şi-a propus să militeze pentru o problemă pe cât de actuală, pe atât de importantă pentru neamul românesc. Nota de actualitate o dă faptul, că aproape toate ţările sunt preocupate de îmbunătăţirea vieţii omeneşti, care în mare parte este condiţionată de structura ereditară a omului.

In ce priveşte motivul care a pus pe primul plan cercetarea problemelor de eugenie în ţările cu o cultură avansată, trebue să recunoaştem, că el se confundă aproape pretutindeni cu constatarea alarmantă că războiul mondial a desechilibrat bilanţul demografic al tuturor ţărilor, reducându-se aproape peste tot, în mod îngrijorător, proporţia natalităţii, până la o limită minimă necunoscută încă în istorie. Această reducere a natalităţii are o consecinţă imediată: stagnarea numărului populaţiunii.

Dar nu numai atât. Dacă s'ar produce numai stagnarea în numărul populaţiei, această stagnare ar duce în mod firesc la stabilizarea vieţii omeneşti, şi deci şi la ridicarea standardului de viaţă — deziderat social de înaltă semnificaţie etică.

Dar din reducerea natalităţii la proporţii minimale, mai ales în timpul celor patru ani de războiu, şi în perioada de după războiu, a rezultat o deplasare considerabilă a populaţiei pe grupuri de vârstă. Deplasarea aceasta s'a făcut în favoarea grupurilor de adulţi şi bătrâni şi în dauna tineretului, Deşi populaţia lumii civilizate, din punct de vedere structural, *a îmbătrânit.* Imbătrânirea are drept consecinţă firească, reducerea capacităţii de reproducere. De aici rezultă că în deceniile ce urmează, populaţia acestor ţări nu numai că nu se înmulţeşte, dar nu se poate nici măcar menţine la nivelul actual, iar stagnarea de astăzi se va transforma în scurtă vreme într'o scădere manifestă. Aceasta este perspectiva cantitativă a evoluţiei, demografice a tuturor ţărilor civilizate în deceniile ce urmează. Ea a pus pe primul plan al preocupărilor factorilor răspunzători, problema natalităţii, dar în acelaş timp şi a îmbunătăţirii calitative a numărului tot mai redus al populaţiei.

Ştiinţa care se ocupă de îmbunătăţirea colectivă a populaţiei, este eugenia. Iar instrumentul de cercetare în această ştiinţă îl constitue studiul eredităţii şi biometria.

Dacă aproape pretutindeni motivul care a determinat preocupările pentru problemele de eugenie a fost scăderea viitoare prezumată a populaţiei, ţara noastră care este atinsă mai puţin decât restul lumii de această fatalitate, se prezintă sub alt aspect.

Eugenia se impune la noi mai ales pentru faptul, că poporul nostru, trăit până azi în mediul naturii, şi în mod firesc neadaptat la condiţiunile vieţii civilizate, este expus la toate consecinţele ce rezultă din contactul cu civilizaţia modernă şi în speţă urbanizarea, industrializarea şi atragerea în ritmul vieţii moderne, a poporului nostru atât de opus acestei vieţi prin firea lui conservativă, contemplativă şi adinamică.

Conducătorii ţării trebue să se întrebe dacă o populaţie neadaptată încă la aceste condiţiuni poate rezista fără pericol la influenţele noui cari se manifestă tot mai insistent, şi cari dacă nu trebuesc combătute a priori, trebuesc în orice caz urmărite cu atenţie încordată. Doar este vorba de viitorul fundamentului biologic al ţării, de populaţia ţării.

Evident nimeni nu se gândeşte astăzi să se

oprească la studiul teoretic al biologiei generațiilor actuale și viitoare, ci se insistă tot mai mult asupra unei politici de populație care vizează mai ales mărirea capacității calitative a populației. Iată deci eugenia ridicată la nivelul unei probleme importante în domeniul politicei de Stat.

Evident oamenii de știință sesizează problemele înaintea oamenilor politici. Este deci firesc, ca primele deziderate în sensul unei politici coordonate de prevedere eugenică să fi pornit dela oamenii de știință. Primul semnal a fost dat dela Cluj, unde d-l Profesor Iuliu Moldovan a creiat o subsecție „eugenică și biopolitică" la asociațiunea „Astra" care scoate și un organ periodic de specialitate.

Recent d-l Profesor Marinescu a grupat în jurul d-sale un mănuchi de entuziaști oameni de știință și oameni politici, pentru a milita la ridicarea calitativă a vieții populației țării noastre.

Noua Societate s'a constituit cu toate formele legale și și-a fixat în articolul 2 al statutelor sale, următoarele obiective de cercetare și acțiune:

„Art. 2 Scopul Societății este de a stabili, „formulà și răspândi principiile și mijloacele „capabile să selecționeze și să protejeze elemen- „tele bine înzestrate ale neamului românesc, „asigurând totodată sporirea numărului acestor „elemente, cum și de a pregăti și determina le- „giferarea necesară pentru atingerea acestui scop. „In consecință asociația va studia în secțiunile „prevăzute la art. 6 din statute, toate chestiunile „în legătură cu ereditatea, eugenia și igiena soci- „ală, în toate fazele vieții; va pregăti întreg „materialul științific și documentar menit să ser- „vească de bază eventualelor legiferări; va or- „ganiza conferințe în întreaga țară pentru a face „să pătrundă în marea massă a populațiunei „normele călăuzitoare, pentru a se ajunge la acea „sănătate fizică și morală, de care depinde întă- „rirea și propășirea neamului; va propaga ideile „sale prin diverse publicațiuni, va înființa dife- „rite așezăminte, pentru punerea în aplicare a „principiilor eugenice, va recurge la colaborarea „diferitelor instituții publice sau private, din țară „sau străinătate, al căror câmp de activitate ar „putea să fie asigurător pentru realizarea scopu- „lui asociației".

Așteptăm cu legitimă nerăbdare manifestările nouei Societăți spre a discuta cu interesul cuvenit atât fondul problemelor cât și metodele de lucru întrebuințate.

Dr. S. MANUILĂ

DOCUMENTE

CĂLĂTORI UNGURI ÎN ROMÂNIA

In vara anului 1935 au coborît în vechiul port al Giurgiului trei tineri călători unguri veniți ca să cunoască oameni și locuri din România, dar mai presus de toate ca să desprindă fapte din care să poată înțelege desfășurarea viitoare a vieții noastre și a lor.

Călătorii găzduiți de primitoarele sate și orașe ale României sunt în țara lor cărturari fruntași ai frământărilor spirituale din sânul tineretului intelectual. N'am avut prilejul să-i cunosc. Din scris, din fapte și din ecoul trecerii lor pela noi, îi ghicesc pe fiecare din ei cu un fel de a fi al lui: Dezideriu Keresztury, tăcut, cu un ochi liniștit pe care-l poartă atent peste oameni și peste faptele lor, prins în grijile literare ale însărcinărilor lui de lector de limba maghiară al Universității din Berlin; Ivan Boldizsàr, îmbină într'un suflet strunit de doruri politice, emoția caldă pricinuită de nobila frumusețe a Ardealului cu violența cruntă împotriva leaderilor politicii maghiare din România; iar Ladislau Németh trece cu ei deodată, prezent peste tot, purtând în orașe, ca și în sate, în cele românești, ca și în cele unguresti, credința neodihnită într'o chemare a lui de a trezi la idealuri noui, tovarăși de vârstă și popoare; el trece vizionar și profetic din Muntenia în Dobrogea și de acolo în Ardeal, stăpânit de un singur gând, de o singură țintă, de un unic și mare ideal al lui, ideia unei uniuni a statelor dunărene. In Ungaria, Boldizsàr își continuă lupta în presă, iar Németh își împarte vremea între meseria de medic și misiunea de conducător spiritual al tineretului maghiar.

Ladislau Németh și Ivan Boldizsàr și-au publicat

gândurile din România în revistele *„Tanu"* (Martor) 1935. III-IV şi *„Napkelet"* (Răsărit), 1935. Anul XIII, No. 11, trezind o dispută extrem de vie.

Ladislau Németh a scris în „Tanu", revista bilunară pe care o scrie el în întregime, un studiu de 70 de pagini intitulat „Unguri în România", (Magyarok Romàniàban), iar Boldizsàr a atacat violent politica maghiară din Ardeal în articolul său „Al doilea Trianon al Ardealului" (Erdély màsodik Trianonja), din revista „Napkelet".

In Ungaria aceste două studii au fost mult comentate deoarece, departe de a fi pline de atacuri împotriva Românilor şi a politicii statului românesc şi departe de a socoti soarta rea a ungurilor din România drept o urmare a oprimărilor noastre, arată partea de vină a oficialităţii maghiare în slăbirea vieţii ungureşti din Ardeal.

Dar, afirmaţiunile celor doi autori cuprind mai mult decât un atac politic îndreptat împotriva partidului maghiar din România. Boldizsàr şi mai ales Németh îmbrăţişează cu privirea starea spirituală şi socială a întregului popor depe cuprinsul ţării noastre şi desprinde din istorie şi din faptele prezentului, liniile mari ale destinului oamenilor cari au durat aşezări aci, în cursul vremii.

Scrierea lui Németh „Magyarok Romàniàban' (Unguri în România), începe cu un preludiu nostalgic şi sentimental, scris într'o aleasă şi personală formă literară, în care sunt evocate fragmente din viaţa ungurească dintr'un trecut apropiat. In drumul pe Dunăre, făcut pe un vapor austriac, serile sunt prilejuri nimerite pentru convorbiri despre chemarea unificatoare a Ungurilor, în basinul dunărean.

Popasul dela Giurgiu îl aduce pe Németh în fierberea vioae a vechiului port, şi-l face să ghicească o viaţă puternică în care fiecare ins trăeşte din poruncile tainice ale unui popor străvechi, pierdut şi totuşi viu în tot ce se petrecea cu oamenii fremătători din portul dunărean. Şi Németh poartă cu dânsul freamătul acesta din adâncuri toată vremea şi-l caută şi-l găseşte, stăruitor şi plin de învăţăminte şi în Bucureşti, unde plutea în aer praful tare al cărămizilor şi mirosul arzător al varului, semnele vremii de muncă constructivă dintr'o ţară nouă şi dornică de viaţă. Pentru zilele cât a stat în Bucureşti, Németh şi-a îndreptat grija spre preocupările oamenilor şi spre manifestările poporului românesc, cunoscând astfel problemele vieţii noastre intelectuale, precum şi institutele de cercetarea vieţii româneşti, arhivele de folklor şi muzeele. Paginile în cari analizeaza muzica poporului românesc şi arta ţărănească, scrise colorat, sugestiv, cu un vocabular bogat şi cu formulări cuprinzatoare, dovedesc un spirit pătrunzător şi o înţelegere personală. Németh învaţă să cunoască oamenii şi stările româneşti din întâlnirea directă cu viaţa, într'o convorbire petrecută pe drum, la o masă de crâşmă într'o margine de oraş, la o plimbare pe o plajă însorită, ori în discuţii cu însoţitorii săi. Deasemenea nu uită să cerceteze muzeele de artă ţărănească şi să asculte cilindrii arhivei fonogramice dela Societatea Compozitorilor Români. Dar Németh n'a venit în ţară la noi ca să culeagă doar impresii literare şi să admire peisagiile unui pământ încântător. Drumul său a fost hotărît de întrebări politice şi sociale privind destinul maghiar în sud-estul Europei. Deaceea, ţinta adevărată a călătoriei sale este Ardealul.

Németh pătrunde în Ardeal pela Braşov. Este întâiul său drum în Ardeal. „Sunt deajuns câteva clipe ca să simţi că ai ajuns într'o lume mai aleasă. Dacă ai cobori aici după un drum de mai multe ceasuri făcut orbeşte cu avionul şi ascunzându-ţi-se direcţia şi locul, ar trebui să cunoşti îndată, după bucuria pieptului care ţi se umflă, că te afli pe pământul unei culturi străvechi". Astea sunt întâile cuvinte ale lui Németh despre Ardeal. Şi după câteva pasagii, cu aceiaşi înfocată admiraţie pentru ţinutul acesta de forţă şi frumuseţe, adaogă: „E îngrozitor să te gândeşti că maghiarimea a pierdut pământul acesta. Pe când cutreeram Ardealul, mi s'a lămurit tot mai mult, că Ardealul pierdut nu este numai un teritoriu. Ardealul a fost un examen şi faptul că nu l-am putut păstra: cădere la examen. Căci Ardealul nu ne-a fost luat: noi n'am încheiat cucerirea lui şi noi am lăsat să ne scape din mână ceeace cucerisem din el. Să i se răpească Franţei Bretania. Chiar dacă o isteţime violentă ar isbuti s'o facă, partea smulsă s'ar realipi dela sine. Ardealul a fost pierdut, când caracterul său unguresc a devenit problematic". De aci înainte caetul de călătorie al lui Németh cuprinde însemnări privitoare la viaţa şi faptele minorităţii maghiare, caracterizând pătrunzător şi dojenitor atitudinile conducătorilor politici ai ungurilor din Ardeal. Părerea politică a călătorilor noştri, asupra soartei şi datoriei ungurilor din România, este formulată în articolul lui Boldizsàr „Al doilea Trianon al Ardealului".

Ardealul răpit Ungariei prin tratatul dela Trianon a fost luat definitiv, arată Boldizsàr, prin cei cincisprezece ani de stăpânire românească în

cari viaţa ungurească s'a lăsat doborîtă de vigoarea vieţii româneşti. Aceşti cincisprezece ani sunt: „al doilea Trianon al Ardealului". Faţă de acesta nu se mai poate face nimic. El este o stare de fapt. Boldizsàr arată că vina acestei situaţii o poartă, în primul rând, partidul maghiar care n'a organizat rezistenţa spirituală şi economică a colectivităţii maghiare şi a pierdut legătura cu satul. Acelaş gând îl găsim şi în însemnările lui Németh, care, în drumul său prin Secuime, scrie: „Dovada cea mai limpede a faptului că ungurii au pierdut din vina lor Ardealul, sunt aceşti cincisute de mii de Unguri, a căror părăsire la capătul pământului pare să fi început mult înaintea stăpânirii româneşti". Popasurile săcueşti îi aduc lui Németh şi tovarăşilor săi prilejuri numeroase de bucurie sufletească şi încântare lirică, dar şi de tristeţe pentru destinul tragic al secuilor cari se sting şi deodată cu ei şi cultura lor ţărănească aşa de puternică.

Invăţătura călătoriei lui Németh în România este grea. El a cunoscut aci la noi realitatea supremaţiei spirituale a vieţii româneşti faţă de viaţa ungurească. In concepţia sa ungurii, prin faptul răspândirii lor peste tot ţinutul dela Praga la Lemberg şi până la Marea Neagră, trebuiau să fie purtătorii şi realizatorii marei alcătuiri politice, economice şi spirituale a Statelor dunărene, închiegate prin trăirea unui aceluiaşi ideal unificator, de viaţă ţărănească liberă şi înfrăţită, în care rasa este isvor de creaţie nu de desbinare. Ca să înfăptuiască acest ideal, ungurii trebue să ia asupra lor destinul rătăcitor al celor sortiţi să ducă peste tot locul şi la toţi oamenii principii de viaţă, idei şi planuri de muncă, trăind nu numai ca unguri ci şi ca popor de legătură între celelalte neamuri depe Dunăre. Dar ungurii nu trăesc aceste gânduri. Şi viaţa lor se risipeşte şi se stinge, fără înălţarea încordării pentru un mare ideal. Asta e vina Ungurilor.

Dar căderea lor mai are şi o altă faţă, şi o altă pricină: puterea de viaţă a tânărului popor românesc şi munca constructivă a României tinere, lămurite în manifestările satelor româneşti, în curentele spirituale ale României şi în acţiunea practică a tineretului nostru.

Pentru Ladislau Németh, faptul cel mai de seamă al vieţii spirituale româneşti şi al muncii de construcţie a unei Românii noui este mişcarea monografică a Institutului Social Român şi acţiunea practică a Fundaţiei Culturale Principele Carol, prin Echipele Studenţeşti. Cunoaşterea vieţii naţionale şi disciplina muncii practice la sate sunt cele două mijloace prin care tineretul românesc îşi va făuri un caracter întreprinzător şi stăruitor în orice prilej de încercare şi prin care pătura conducătoare va sta într'o necontenită legătură cu marea pătură alcătuitoare de naţie: ţărănimea.

„Pentru popoarele la cari, în amintirile vieţii ţărăneşti, dispariţia ameninţă partea cea mai de seamă a bogăţiilor naţionale, precum poporul românesc, slovac sau maghiar, scrie Németh, cercetările monografice, în timpul unei crize a culturii poporului, sunt mai mult decât o îndeletnicire ştiinţifică". Şi adaogă: „Va fi, în primul rând, datoria sociologiei româneşti, ca prin pătura conducătoare pătrunsă de concepţia monografică să redea mulţimilor, transformată, acea forţă constructivă care străbătuse poporul românesc în perioada sa de cuceriri". Această datorie trăeşte în cei mai buni din tinerii din România, cari şi-au făcut din cercetarea satelor un crez de muncă şi un prilej de bucurie sufletească, dar şi un ideal social şi politic.

Ladislau Németh i-a cunoscut: „Erau tineri de douăzecişicinci, douăzecişişase de ani, dar dacă-i aseamăn cu cei mai buni tineri de aceiaş vârstă dela noi, mi se strânge puţin inima. Nu mă gândesc atât la posibilităţile lor, cât la atitudinea lor. Felul de-a fi al tinerilor este oglinda cea mai bună a stării unei ţări. Intr'o ţară care se ridică, unde stă în faţa muncii constructive, a ocaziunilor de muncă, a unei misiuni şi a opiniei publice, tinerimea este liniştită, pătrunsă de simţul răspunderii, sigură de sine, sobră"... Tinerimea cultă românească este: „mai activă, sigură de sine chiar dacă are posibilităţi mai restrânse, iar legătura ei cu viaţa publică este mai simplă şi mai sănătoasă".

Tinerimea asta, pe care Nèmeth a 'nvăţat s'o cunoască din tovărăşia monografiştilor şi în mijlocul echipelor studenţeşti, trăeşte cu dorinţa aprigă de a face din tânărul popor românesc o mare naţiune. Németh crede că încercarea asta este prea îndrăsneaţă dacă se ţine seama de experienţa politică a poporului românesc, ajutat prea mult de împrejurări favorabile şi cu prea puţine înfăptuiri datorite numai străduinţelor lui şi mai ales dacă se ţine socoteala primejdiilor din lăuntru şi de afară, cari vin dela popoare vechi, organizate şi adânc infiltrate între noi. Împotriva acestor ameninţătoare realităţi sociale şi politice, veacul nostru aduce nu numai puterea de viaţă organică a poporului românesc, dar şi mişcarea disciplinată, de mari adâncimi spirituale

a tireretului naționalist și credința politică a desăvârșitei legături cu țărănimea. „Ei își văd datoria, scrie Németh despre tinerii cari și-au făcut o disciplină de viață din cercetările monografice, în înfăptuirea unei educații care să apropie orașul de sat și satul de oraș".

„Socotesc, mărturisește Németh, drept marele noroc al drumului meu prin România, că am putut cunoaște pe Gusti și echipele sale"... „Mi se pare că lucrările sociologice ale profesorului Gusti constitue cea mai mare probă de energie a României tinere. El a adunat pentru întâia oară la munca de cercetarea poporului pe technicienii celor mai deosebite ramuri de activitate: folkloriști, medici, arhitecți, linguiști, economiști, muzicologi, etc. Echipele sale de cercetare (20—30 de oameni uneori) se așezau în câte-un sat; în timp de o lună fiecare specialist își încheia cercetarea; studiau technica de construcție, îmbrăcămintea, producția, pronunția, bogăția folklorului, formele de viață socială și credințele, iar rezultatele cercetărilor parțiale erau coordonate într'un studiu de sinteză. Cercetările cele dintâiu au avut numai scopuri teoretice: voiau să cunoască satul românesc și să-i adapteze sistemul de cercetarea satelor. Mai târziu pe lângă grupele de cercetare științifică, se așezau în câte-un sat și echipe cu însărcinări practice, specialiști și studenți, cari în afară de faptul că studiau împrejurările de viață ale satului și deprindeau și ei munca de cercetarea satului, înfăptuiau și ridicarea culturală a satului în care se aflau; tratau bolnavii, canalizau, îndreptau drumuri, învățau poporul într'ale agriculturii și grădinăritului și le organizau mici Cămine Culturale. Astăzi, în fiecare vară, pornesc spre sate peste douăzeci de asemenea echipe, în toate părțile României și în fiecare an prind gustul muncii de ridicare culturală a satelor două trei sute de studenți. Mișcarea aceasta, dacă ținem seama de starea culturală a poporului românesc este deocamdată insuficientă; dar ca strădanie pornită de un om și înțeleasă și îmbrățișată de tot mai mulți este totuși o manifestare de viață semnificativă. Fundațiile Regale, la sediul cărora ne-a primit Gusti, sprijină aceste campanii cu un milion din cassa particulară a Domnitorului. O sumă modestă în raport cu proporțiile întreprinderii. Dar membrii echipelor sunt voluntari și se susțin ei singuri în satele părăsite, iar câștigul lor îl formează ceeace învață acolo". „Se pare că ceeace lipsește frământărilor noastre „sociografice" — scrie mai departe Németh — este un Gusti care să sistematizeze numeroasele noastre bune intențiuni dezorientate; în realitate, între puterea de stat și bunele intențiuni, între bunele intențiuni și opinia publică este o prăpastie prea adâncă, decât să poată ajunge la cuvânt un Gusti". „Căci în România nu numai oamenii stau mai aproape unul de altul decât la noi, dar și interesul obștesc și puterea de stat". (Pag 137-138).

Observația aceasta, cu care Németh își închee rândurile privitoare la mișcarea monografică și a echipelor studențești, leagă din nou experiența călătoriei lui românești de lupta pe care o duce în Ungaria, potrivit cu acel „Catehism dela Debrețin", din 1933 în care a formulat punctele principale ale revendicărilor tineretului maghiar, dornic de reformă și hotărît să instăpânească în Ungaria drepturile și reprezentanții păturei țărănești.

În România, Németh câștigă noui cunoștințe despre munca echipelor studențești cu prilejul intrării lui în Ardeal, stând câteva zile la Leșu, unde se desfășurau lucrările „Școalei de îndrumări sociale" și la Șanț, unde se aflau la lucru membrii secției monografice a Institutului Social Român. Privind la munca prietenească a învățătorilor, preoților și meseriașilor veniți, la chemarea echipei din Leșu, să urmeze cursurile școalei de îndrumări sociale organizată acolo, Németh se întreabă, neîncrezător, dacă oamenii aceștia au venit oare de bună voe ori forțați de cineva. Aceiași umbră de neîncredere străbate și însemnările despre impresiile sale dela Șanț unde a asistat la una din acele minunate șezători improvizate în fiecare seară de echipa de acolo și a simțit desăvârșita înțelegere dintre studenți și ascultători, adică dintre intelectuali și țărani. Privind la țăranii adunați acolo nu trece fără să însemne câteva rânduri despre frumusețea lor și nici despre vigoarea de plantă în creștere ce se simte în fiecare manifestare a poporului românesc.

Capitolul privitor la mișcarea Echipelor Studențești se închee la Németh ca o viziune apocaliptică, în care, folosind imaginea unei furtuni care l-a prins pe drumurile sălbatece ale Rodnei, sugerează cutropitoarea revărsare de viață românească, asupra populației maghiare din Ardeal.

În asemenea împrejurări, Németh numai vede posibilă, cel puțin în această stare de viață spirituală și politică, înfăptuirea gândului său despre înfrățirea statelor dunărene prin experiența politică și misiunea unificatoare a Ungariei, căci poporul unguresc nu trăește cu ideia chemării sale mesianice în suflet, iar poporul românesc

sub înflăcărarea creatoare, constructivă a mişcării tineretului, format doctrinar în şcoala monografiei sociologice şi educat în disciplina de muncă practică a echipelor studenţeşti şi a taberelor naţionaliste, creşte cu idealul unui imperialism românesc între popoarele vecine.

In Ungaria, însemnările lui Németh au fost rău înţelese. Pătura conducătoare, potrivnică ideilor lui Németh, care duce o crâncenă luptă împotriva ei, l-a atacat violent, arătându-l ca un rău patriot. Noi, dimpotrivă, vedem în studiul său şi de asemenea în articolul tovarăşului său Boldizsàr, o chemare sinceră, întemeiată pe o cunoaştere dreaptă a împrejurărilor, la lupta pentru apărare. Tot ce spun despre Români, bun sau rău, atât Németh cât şi Boldizsàr, spun ţinând seama de interesele maghiare, nu din dragoste pentru noi, aşa cum au făcut întotdeauna publiciştii unguri. Dar acolo unde aceştia aduceau ură, violenţă de limbaj, minciună, Németh şi tovarăşii săi aduc înţelegere, talent, un spirit cultivat şi bună credinţă, adică însuşiri alese şi noui cari impun stimă şi justifică înfăţişarea, cu rosturi de document, a părerilor lor.

OCTAVIAN NEAMŢU

CUM DESCÂNTĂ „DE ÎNTORS" ANA DĂNILĂ DIN SATUL ŞANŢ

In satul Şanţ, pentru ca să scapi de „aruncături" şi farmece, trebue să ţi se descînte „de întors". Descîntecul „de întors" este cel mai frumos descîntec ce circulă în sat. De obicei lung, cu multe întorsături, caracteristic satului Şanţ, unde, în ceremonialul magic, formula orală prevalează. Lungimea lui e datorită dealtfel şi contaminării cu o formulă înrudită şi care circulă la fel de mult în sat, contaminării cu „descîntecul de dragoste şi joc" (pentruca fetele să fie dragi feciorilor şi jucate de ei, li se descîntă înainte de a pleca la joc). Punctul ultim de nouă răspîndire în sat a formulei „de dragoste şi joc" a fost Angelina Popîrţac (căsătorită Iugan) care a fost, nu de mult, vestita descîntătoare a satului Şanţ, (fratele acesteia trăieşte încă: el e moş Grigore Popîrţac, (83 a. analf. simpaticul şi sfătosul descîntător de azi al satului).

Descîntecul de dragoste şi joc e ştiut azi de multe persoane din sat. Noi am cules cinci variante: cea mai frumoasă e cea ştiută de Ana Nistor Iugan (43 ani, ştie carte) care locueşte în capătul de sus al Cubavului. Ea este dealtfel fiica Angelinei Popîrţac.

Pentru „descîntecul de întors" am cules şapte variante. Formula „de întors" vine în sat pe linia „*Lucianei Popa*" („Luciana Petru Ţonii") vestită odinioară în sat, ca şi Angelina Popîrţac. Nu este desigur o întîmplare că formulele cele mai închegate sunt ştiute azi de „Grigore Şneaha" (71 a. ştie carte) — bătrînelul bolnav de pe Uliţa Tomoiului, frate cu Luciana Popa, şi de către *Ana Dănilă* (53 a. 1 cl. primară), fiica Lucianei Popa. Este însă cu deosebire frumos descîntecul „de întors" pe care îl ştie „Ana Dănilă".

Contaminarea „descînteculul de dragoste şi joc" venit pe linia Angelinei Popîrţac cu cel „de întors" venit pe linia Lucianei Popa, va forma obiectul unui studiu aparte.

Deocamdată prezentăm descîntecul de întors numai pentru frumuseţea lui. E o culegere din primele zile ale sosirii noastre în satul Şanţ. In plimbare de recunoaştere, m'a atras o casă cu prispă însorită, retrasă la margine de deal, pe Valea Molidului. Inăuntru am găsit-o pe Ana Dănilă, în casa-i goală de văduvă. Culegerea mea a început aşa, destul de norocos. Nu ştiam atunci că, întîmplător, dădusem peste cea mai de seamă informatoare a mea. (Voi reveni cîndva cu amănunte asupra acestei personalităţi femenine săteşti care este Ana Dănilă).

Sunt bucuroasă astfel, să inaugurez cu o fişe dela ea publicarea materialului cules de mine în satul Şanţ, jud. Năsăud în luna Sept. a anului 1935. Iată fişa:

„I-o fată de-i fac meşteşuguri: dumneata ieşti fată, pe dumneata are pismă, apăi ţipă pe dumneata răle.

Dacă ieşti nevastă şi trăieşti rău cu bărbatu, iar ţipă. Apăi îi faci „de 'ntors": pe capu ei să să ducă rău şi dumneata să hii limpede.

Te duşi şi-aduşi apă ne 'nşepută. Îţ iei pită şi sare şi ţîpci în apă. (Pînă nu răsare soarele). Şi dziei:

Sfîntă apă, mărgătoare,
Răşărită di la soare,
Să 'm şii bună, folositoare!
Io te şinstesc cu pită şi cu sare,
Tu să mă şinsteşti cu şe-mi trebă mie

Cînd te duci să iei apa, iei de doo ori pe apă 'n sus şi-o zvîrli în jos şi dzici:

Io zvîr' urile, făcăturile...

Şi-a treia oară o iei şi-o aduşi acasă şi după aşeia apăi o pui înt'o oală noo şi iei trii fusă şi le legi cu aţă roşă. (Şi după ce le-ai gătatu-le de descîntat, apăi le pui la căpătîiu patului unde te culci, cu vîrvu'n sus):

Hei, Chiruşmană,
Ciutole neagră,
Că te răp
Şi te 'ndărăpt,
In sinje te clocotesc,
Inapoi te trîmăt:
La pretine,
La surate,
La voitoarele şel' de rău,
Care nu le şti Măria,
Niş ieu.
Pe Măria n'o cîrniţ,
N'o betejiţ,
N'o căpăraţ,
N'o săjetaţ:
Că ia mai dimineaţă s'o sculat
Decît funduriie la cofe,
Decît funia la clopote,
Decît baba 'n uliţă,
Decît şărpile 'n suliţă!
Trezitu-s'o:
Din dos spcinoasă,
Din faţa băligoasă.
S'o luat pe ţărmurii apii
Cîntînu-să,
Dăulinu-să.
Gîndeai că nime 'n lume n'o vidè,
Nime 'n lume n'o audză!
Vădzutu-o Maica Domnului
Din poarta şeriului,
Poale albe 'ntinsu-i-o
Şi calea cuprinsu-i-o:
„Mărie şe te cînţ,
Şe te dăuleşti?“
„Cum nu m'oi cînta,
Cum nu m'oi dăuli:
Că mai dimineaţă m'am sculat
Decît fundurile la cofe,
Decît funia la clopote,
Decît baba'n uliţă,
Decît şărpile 'n suliţă!
Trepitu-m'am:
Din dos spcinoasă,
Din faţă băligoasă!“
„Nu te cînta,
Nu te dăuli,
De mîna dreaptă lua-te-oi,
In hîrbură de mare arunca-te-oi,
In apă de mărgăritar spăla-te-oi,
De tăte farmecile spăla-te-oi,
In dos şi 'n faţă,
Să şii mîndră şi isteaţă:
Ca speicuţu grîului,
Ca faţa păunului!
— Faţa mea-i faţă de Domn,
Gura mea-i sodom de om,
Budzăle-s faguri de miere,
Fără mine n'au putere.
Să şiu dragă voinicilor,
Să şiu dragă lu Ion:
Ca ţîţuca pruncilor,
Cu jînu boierilor,
Ca ciperiu Greşilor,
Ca sarea berbeşilor!
— Faţa mea-i faţă de Domn,
Gura mea-i sodom de om,
Budzăle-s faguri de miere,
Fără mine n'au puterc.
Eu să şiu aleasă şi culeasă:
Ca beserica dintre căşi,
Ca vanghelia dintre cărţ,
Ca bosiiocu dintre pene,
Florile, dintre burene!
Heichi vacă goniţă,
Priboniţă!
Nu vini cu capu scuturînd
Cu pcicioarele răstăluind.
Coada pleîturînd.
Te du la curva cea icleană,
Cu coarnile 'npunje-o.
Străpunje-o,
Cu coada loveşte-o,
Plesneşte-o,
Cu gura buncăluieşte-o,
Pînă n' dzi moarti fă,
Că 'ntorc io, cu puterea lu Xenizo
Tăte urile.
Tăte făcăturile,
Tăte datele
Dela tăte suratele,
Tăte rălile,
Dela tăte căţălile.
De-o făcut şina
Cu veşina,
Mamă cu fată,
Doo surori laolaltă,
La babă părăsită

In bani plătită,
La vâj *) părăsit
In bani plătit.
Şine-o făcut c'o mină,
Io-i întorc cu doo.
Şine-o făcut cu doo,
Io-i întorc cu trii.
Şine-o făcut cu trii,
Io-i întorc cu patru.
Şine-o făcut cu patru,
Io-i întorc cu şinşi.
Şine-o făcut cu şinşi,
Io-i întorc cu şăsă.
Şine-o făcut cu şăsă,
Io-i întorc cu şăpte.
Şine-o făcut cu şăpte,
Io-i întorc cu opt.
Şine-o făcut cu opt,
Io-i întorc cu noo,
Cu harnişile-amîndoo,
Cu dejitile cu tăti zăşe:
Capu le săşe,
Limba 'n gură li să leje,
Cu Măria să nu ştie şe dereje.
Iele să şie:
Butüşe şunjite,
Borte pălite,
Căţăle turbate,
In gunoi ţipate,
Niş înt'o samă luaté.
Măria să şie:
Jişină jişiuită
Din munte coborîtă,
Cu colac hrănită.
Cu miere 'ndulcită,
Cu strop de jin stropită,
In sînu lu Ion vîrîtă,
Pe gura lui băgată,
La inima lui aşedzată.
La gîndu lui,
La cuvîntu lui!
Cînd pe Măria a zăpşi-o,
Ca de colac bun, s'a hrăni,
Ca de miere s'a 'ndulci,
Ca de jin bun s'a 'mbăta!
La Măria a alerga,
Cu pahară pline,
Pe Măria a loa-o de mînă;
Cu pahară rasă,
Or băga-o după masă.
Pe murga soarele-o 'ncăleca-o,
Pe drumu 'n gios pleca-o.
In mîna dreaptă, trîmbgiţă de aur,
In mîna stîngă, buşin de aur.
Cînd cu trîmbgiţ 'a trîmbgiţà,
Cînd cu başinu-a buşinà,
Tăţ la dîns'or alergà:
— Şe-i: şeaţă?
— Şe-i: crăiasă?
— Nişe şeaţă,
— Niş crăiasă
Că-i Măria şe frumoasă!
Hai cu toţii s'o iubim,
Hai cu toţii s'o şinstim,
S'o lom de mînă,
Cu pahară pline,
S'o băgăm după masă
Cu pahară rasă.

Incepem la uri:

Pe Măria, cu giltan de lup de-o suflat-o
In cap de cal de-o băgat-o,
In dos de munte de-o 'ngropat-o,
Cu smoală di la moară,
Cu paie di la coşniţă,
Cu lut din coarnele boilor,
Cu smoală di la moară,
Cu rujină din topcilă,
Comanac de drac.
In cap de i-o pus:
Bine-oi limpedzî-o
Şi bine-oi curăţî-o.
Şi-oi îmbrăca-o
Cu cămaşe de dragoste,
Cu pindzături de dragoste,
Cu năframă de dragoste,
Cu opcinci de dragoste,
Recăl de dragoste.
Uiuiu, rusuţ de munte,
Să-m dai dragostele mie:
Di la mişi,
Di la mai mari,
Di la steaguri de husari;
Di la mari,
Di la mai mici,
Di la steaguri de voinişi!

Stînji apăi noo cărbuni şi dzîşi înapoi:

Noo, opt, şăpte, şăsă, şinşi, patru
Tri doi, unu, nişiunu!

Şi-apă trebe un ban de-arjint şi trii fusă legate cu aţă roşe. Şi-un struţ de bosioc şi 'n struţ băgat banu de-argint. Şi-apoi dacă vrei să pui

* Moşneag.

mniere şi jin, să iei o glăjuţă de jin, şi-un pic de miere şi descînţi descînteca ăsta 'nt'aşela.

In apa din oală stînji cărbuni. Şi bei de noo ori şi te duşi cu oala la un şubăr, or la un rîu: Şi-apoi torni de-asupra capului, pe umăru drept şi-apoi pe umăru stîng, pînă să gată apa. Dupe şe să gată apa, te şterji pe obradz cu mînule şi dzişi:

„Io ţîp urile,
Şi făcăturile,
„Pe capu cui mi le-o dat!"

Şi-apoi să nu mai iei apă de jos.

Apa şeia cu cărbuni o ţîpci pe apă.

Cu jinu din glaje, cînd meri la o petrecere, iei un pcic în gură şi te stropceşti pe haine şi pe păr şi pe obradz ca să fii vădzută.

A fost o fată şî i-o ţîpat aşa. Iera fruntea fetelor.

Şi-o ţînut una trii zile untură la un cîne mort. Atîta să hie de urîtă. Şi-aşeia atîta de rău juca. Şi-o zis la cea frumoasă:

„Vai, haină ţi-i cămeşa!"

Şi-o lăsat untura pe mînecă. Şi nime nu s'o mai uitat la dînsa.

Şi-o venit la mama şi i-o descîntat descînteca asta de noo ori şi i-o şi vinit bine.

Descînţ cîn 'îi luna 'nturnată, cînd nu-i lună noo. Inturnată, cînd scade ca să scadă rălele, Marţa, Joia, şi Sîmbata.

I bine de noo ori să le dzişi. Dacă nu, le dzişi numa de trei".

ŞTEFANIA CRISTESCU

RECENZII

ROBERT REDFIELD: Tepoztlan, a Mexican Village, A Study of Folk Life (Chicago, University of Chicago Press, 1930, op. XI, 247, 300). — Mexicul este una din acele ţări, a căror istorie politică plină de peripeţii eroice sau umilitoare, a fost adeseori povestită. Dar deabia după revoluţia ţăranofilă şi indianofilă din 1910-1923 învăţaţii, mexicani sau streini, şi-au dat seama că istoria fundamentală a acestei ţări nu înseamnă succesiunea dictaturilor, ci viaţa persistentă a a unei masse ţărăneşti, de o mare putere de rezistenţă şi până aici de-o tot aşa de mare putere de a tăcea.

Această ultimă revoluţie a avut printre alte urmări şi pe aceea de a scoate în evidenţă, în mod surprinzător, aspectele indiene ale culturii mexicane, făcând să rămînă aproape fără valoare elementele de importaţie europeană. Profesorul Redfield, care a tratat cu o înaltă pregătire sociologică, această problemă plină de susceptibilităţi naţionale a ştiut să evite acest pericol. Deşi dezaprobă intenţia de a reevoca civilizaţia aztecă dinaintea cuceririi spaniole, el aruncă totuşi în treacăt o lumină preţioasă asupra acestei probleme care se pune în mod inevitabil tuturor celor ce se ocupă de Mexic.

Făcînd o clasificare sistematică a caselor indigene, a mobilelor şi uneltelor de bucătărie, el ajunge să stabilească preponderenţa technicei precolumbiene în această sferă conservatoare a vieţii. Casa tipică este dreptunghiulară, făcută din argilă bătută cu picioarele, acoperită cu paie sau ţiglă (o importaţie europeană), avînd o singură intrare şi nicio fereastră. Aproape de piaţa centrală (plaza), care reprezintă centrul vieţii administrative, comerciale şi culturale, se găsesc case de stil spaniol, cu o curte centrală (patio) sau cu o veranda. Cele patru mobile esenţiale, toate indigene ale bucătăriei mexicane, sunt vatra făcută de cele mai multe ori din trei pietre aşezate în formă de triunghi, grătarul (la Tepozlan tot din argilă) piatra de moară şi oala.

Uneltele europene sunt cuţitul de oţel, lampa mică, deschisă, cu petrol, candela şi găleata de alcool, ţinută să aducă şi păstreze apa. Technica culinară a rămas foarte puţin modificată de influenţa europeană. Hrana esenţială e furnizată de porumb, şi fasole cu toate că Europa a adăugat acestora boul, porcul, zahărul, orezul, păsările, ouăle şi laptele pentru a crea o hrană mai variată. Hrana este fiartă, prăjită sau încălzită pe grătar, niciodată însă friptă în cuptor sau pe grătar.

Analiza vestmîntului arată, dimpotrivă, preponderanţa stilului spaniol, la bărbaţi ca şi la femei. Excepţie fac opincile, odinioară ţesute din fibre de *magney*, acum fabricate din piele de bou.

Formele pre-columbiene de transport cu spatele persistă alături de technicele cu bază animală, introduse din Spania în sec. XVI.

Toate instrumentele de muzică laica sunt de origină europeană; doar muzica rituală, care are cu totul un alt nume, comportă instrumente indigene. Totuşi integrarea anumitor elemente europene cu elementele indiene este completă. Tepoztecanul este inconştient de orice diferenţă între acestea şi elementele pre-columbiene ale culturii sale.

Examinînd funcţionarea economică a satului, Redfield îl situează cu mare grijă în fondul geografic a ceeace el numeşte „comunitate", şi pe care noi l-am numi mai de grabă „le petit pays". Cele opt sate ale acestei regiuni naturale se găsesc la altitudini diverse; varietatea considerabilă a climei şi producţiei le stimulează schimbul interior şi dependenţa lor mutuală, în acelaş timp însă fiecare sat păstrîndu-şi o oarecare individualitate de costum, obicei şi chiar dialect. Fiecare sat aduce produsele sale caracteristice în piaţa bisăptămînală în care locuitorii săi ocupă un loc fixat prin tradiţie. In afară de piaţă, cu posibilităţile de întîlnire pe care le oferă, cele opt sate sunt legate prin posesiunea comună a terenurilor şi printr'o organizaţie tradiţională a sărbătorilor. Faptul că fiecare sat îşi are un sfînt particular protector, precum şi succesiunea sărbătorilor (fiestas) la care pot fi invitaţi locuitorii mai multor sau tuturor satelor, favorizează o oarecare circulaţie între cele opt sate şi înalţă unitatea lor de „comunitate", opusă întregei lumi exterioare.

Inaintea cuceririi spaniole, toate terenurile aparţineau la *calpolli*, o organizaţie mai mică decît *pueblo* (cetatea-stat cu o regiune naturală), şi probabil bazată pe o descendenţă comună. De la Reforma din 1857, cea mai mare parte a proprietăţii comunale a fost redusă a fi posedată individual. In categoria proprietăţii private Redfield numeşte locul casei (sitio) cu pămîntul agricol ce-i este ataşat (milpa). Fiecare *sitio* are o *milpa* dependentă, care se poate găsi la o distanţă considerabilă; „dar amîndouă sunt impuse şi moştenite împreună, de regulă". In dosul *sitio*-ului se găseşte în general o grădină *(corral)* pentru cultivarea porumbului şi fasolei.

Ca forme intermediare între proprietatea privată şi posesiunea comunală, autorul a găsit o *„milpa de labor"* şi un *„tlacololli"*. Obţinînd permisiunea autorităţilor municipale, fiecare locuitor al unuia din cele opt sate poate reduce la cultivare un lot de pămînt public; el poate chiar să vîndă dreptul de a cultiva acest teren; dar el nu posedă nicidecum titlul permanent şi legal şi dacă neglijează de a-şi cultiva lotul său, municipalitatea poate să-l ia pentru a-l trece altuia. Un *tlacololli* e mai mic decît *milpa de labor*; el nu se cultivă decît într'unul sau două anotimpuri deoarece e situat pe coastele precipitate ale munţilor. Terenurile publice propriu zise sunt de două feluri: păşunea (pastorales) şi pădurea (cerriles); fiecare locuitor al celor opt sate poate să-şi pască aci animalele sau să taie lemne. Cele opt sate sunt solidare în a-şi apăra drepturile colective, dar tot aşa de adeseori se ceartă pentru prioritatea drepturilor de folosinţă. Însfîrşit, fiecare sfînt patronal posedă un teren care e cultivat prin munca colectivă a enoriaşilor produsul servind pentru întreţinerea capelei şi prepararea serbării. Acest teren e trecut pe numele unui particular, pentru a satisface cerinţelor legii, dar posesorul nominal n'are nici un drept de a dispune sau beneficia de acest teren, sub ameninţarea unor sancţiuni pur sociale, nicidecum legale.

Unul din capitolele cele mai bogate în studiul lui Redfield este acela în care el analizează „ritmul vital" schiţînd succesiunea fazelor în schimbul comercial, agricultură, viaţa familiară, diviziunea muncii, şi alternarea tensiunii şi destinderii în viaţa ceremonială. Autorul urmăreşte zi de zi calendarul anual al sărbătorilor; el a fixat cu o bogăţie de detalii şi o obiectivitate lăudabilă prepararea şi executarea celor mai multe ceremonii, adăugînd fotografii foarte expresive şi înregistrînd motivele muzicale. Ritualul naşterii a fost tratat cu oarecare amploare; cel al căsătoriei insuficient însă. In ceremonialul înmormîntării sunt lucruri care izbesc: copilul mort e considerat ca devenind înger prin însuşi faptul morţii; funeraliile lui sunt deaceia ocazie de bucurie nemărginită, ducînd chiar la scene de beţie generală. Soarta viitoare a adultului e privită însă sub o lumină mai puţin optimistă şi funeraliile acestuia sunt celebrate cu severitatea corespunsătoare.

Redfield găseşte că alături de o viaţă socială foarte intensivă, structura politică formală din Tepoztlan este cu totul neinsemnată. Rolul consiliului municipal, ales nominal în fiecare an prin sufragiu universal, dar în realitate desemnat prin voinţa partidului dominant, este mai de grabă expresiv decît activ; chiar lucrări importante de edilitate publică sunt iniţiate de bătrînii satului şi executate prin munca cooperativă a locuitorilor, efectuată fără plată sub direcţia bătrînilor, nu a administraţiei publice. Această formă de

muncă (cuatequitl) este folosită deasemenea pentru adusul recoltei particularilor, pentru prepararea serbărilor, etc., şi pare a reprezenta supravieţuirea unei organizaţii pur comunale a muncii, singura formă odinioară. Una din părţile cele mai interesante ale muncii actuale este repartiţia ocupaţiilor, specializate în „europene" şi „indiene". Institutori, preoţi, muzicieni, zidari, tîmplari, comercianţi, etc... deţin meşteşugul lor din oraş, deci în ultimă instanţă de la Europa. Doctorii care se servesc de ierburile naturale, moaşele, muzicanţii rituali, fabricanţii de jocuri de artificii, fabricanţii de măşti, magicienii reprezintă formele supravieţuitoare ale specializării indigene. Ocupaţiunile „europene" sunt practicate ca mijloc de a-şi cîştiga viaţa; specialiştii indieni n'au decît o foarte slabă legătură cu vreun sistem remunerator. Mai de grabă „ei îndeplinesc funcţiunile lor pentrucă sunt roluri cu care grupul social e obişnuit să-i vadă ocupaţi". Cei dintâi datoresc meseria lor unui hazard al contactului cu viaţa urbană; cei din urmă moştenesc aproape totdeauna meşteşugurile lor. Primele profesiuni sunt monopolul elitei semi-intelectuale şi semi-urbanizate a satului, „los corectos" —; meşteşugurile din urmă sunt exercitate de *los tontos* şi pentru *los tontos*, massa tradiţională a ţăranilor.

Procesul schimbării sociale la Tepoztlan este socotit de autor ca o difuziune a technicei şi mentalităţei urbane — chiar cosmopolite — din grupul *los correctos* în grupul *los tontos*, din centru în cătunele îndepărtate, din casele cu *patio* pînă în casele dreptunghiulare ale Indienilor.

Redfield a anexat cărţii sale o hartă foarte sugestivă, care arată situaţia geografică a celor două categorii de „specialişti": „europenii" sunt grupaţi aproape de centru, în timp ce meşteşugarii indieni sunt strînşi la periferiile satului.

Redfield ne oferă deasemenea material interesant referitor la medicină şi magie, literatură şi muzică. Insfîrşit capitolul său referitor la atitudinea locuitorilor faţă de sfîntul şi faţă de conducătorul răsboinicilor (el veterano) este o contribuţie esenţială pentru cel care doreşte să înţeleagă mentalitatea satului mexican. *El veterano*, care personifică revolta regiunii contra guvernămîntului centralizat, într'o ţară cu regiuni bine distincte, devine erou prin cruzimea şi bravura sa şi din erou se transfărmă în semi-zeu, cîştigînd nemurirea creată de cîntecele ţării.

Această privire rapidă a bogatului material prezentat de Redfield este suficientă pentru a arăta că autorul ne-a dat un studiu de mare valoare asupra unui sat în care se contopesc trăsăturile satului comunal aztec cu anumite elemente ale vieţii satului spaniol din secolul XVI, totul formînd o cultură coerentă, modificată la rîndul ei de un proces de urbanizare care porneşte din centrele mai populate ale Mexicului. Cititorul poate regreta însă lipsa oricărei informaţii serioase asupra technicei agricole, bugetelor ţărăneşti diferenţierii claselor, dreptului de moştenire. Am fi dorit un tablou mai clar al funcţionării acestei, autonomii sociale pe care autorul o pune în contrast cu inactivitatea administraţiei politice. Cauţi în zadar date asupra raporturilor familiale, educaţiei copiilor, vieţii emoţionale şi sexuale a adulţilor. Relaţiile între *los correctos* şi *los tontos* par prea simplificate: desigur că influenţa între cele două categorii sociale e reciprocă şi nu unilaterală, cum o prezintă Redfield. Vor fi existînd poate chiar grupuri intermediare sau tranzitorii între cele două clase sociale. Cititorul ar dori mai ales să cunoască mai bine lumea de *los tontos*, pe care să n'o găsească privită de sus, după izvoare pe jumătate orăşeneşti şi mai mult ostile massei tradiţionale a ţăranilor.

Cu toate lacunele evidente pe care autorul le-ar recunoaşte singur, ca şi cu toate defectele de care el şi-ar da seama mai greu, orice cercetător sociolog la teren va fi recunoscător autorului pentru cartea sa plină de observaţii adânci şi obiective, o carte ce reprezintă prima încercare de a aplica în studiul satului mexican metodele moderne ale cercetării sociologice.

Philip E. Mosely

CONSILIUL LEGISLATIV. *Zece ani de activitate.*—Anul acesta, la 1 Ianuarie, s'au împlinit zece ani de când Consiliul legislativ şi-a început activitatea-i de colaborator al parlamentului şi al guvernului, la confecţionarea legilor şi regulamentelor.

Intr'o ţară şi într'o vreme în care, din ce în ce mai mult, s'a luat obiceiul ca aniversările, chiar cele mai puţin însemnate, să se comemoreze prin ospeţe şi discursuri, Consiliul Legislativ a găsit cu cale că mijlocul cel mai elegant, mai durabil şi mai folositor de a sărbători împlinirea primului său deceniu de activitate, era publicarea unui volum, în care să se expună această activitate şi să se studieze ştiinţificeşte câteva probleme, juridice şi de technică legislativă intrând în câmpul acestei activităţi dar prezentând în acelaş timp şi un deosebit interes de ordin general.

Dacă n'ar fi decât acest gând şi încă Consiliul Legislativ ar merita mulţumiri şi felicitări, pentru pilda de sobrietate şi de seriozitate pe care ni-o dă într'un moment în care aceste calităţi sunt atât de rare.

Când, însă, purcezi la cercetarea cuprinsului acestui impozant volum, care are nu mai puţin de 463 de pagini, sentimentul acesta de respect şi de mulţumire este încă sporit.

Mai toţi consilierii, în frunte cu Prim-Preşedintele, d. Alex. Gane, şi un număr considerabil de referenţi, titulari sau stagiari, au contribuit cu câte un studiu aprofundat şi îmbrăţişând adeseori probleme ce depăşesc cadrul unei expuneri, fie ea chiar critică, a menirii, organizării, activităţii sau posibilităţilor Consiliului.

Dar, pentru cititorul doritor să se informeze mai amplu asupra vieţii de toate zilele a instituţiei aşa de frumos sărbătorită, care, lucrând în liniştea birourilor şi bibliotecei, nu se poate bucura de publicitatea şi uneori de partea de senzaţional a unui corp legiuitor sau a unei Curţi de justiţie, deosebit de interesante şi de instructive sunt studiile d-lor A. Gane, Ionescu-Dolj şi Ioan C. Filitti.

D. Filitti, rezumând ideile expuse în diversele sale studii anterioare, publicate în limba română sau franceză, despre Consiliul Legislativ, arată care este origina acestuia şi ce organe asemănătoare l-au precedat în istoria ţărilor române (instituţia „jurisconsultului statului" înfiinţată în Moldova de Scarlat Vodă Calimah, „Obştescul Divan" creiat de Convenţia dela Balta Liman în ambele principate, Comisia Centrală dela Focşani prevăzută de Convenţia dela Paris şi, în sfârşit, Consiliul de Stat din vremea lui Cuza).

Ocupându-se apoi de rostul constituţional al Consiliului legislativ D. Filitti ia atitudine în controversa ce s'a ivit între autorii de drept constituţional dela noi, asupra chestiunii de a şti dacă acest Consiliu este un organ al puterii executive sau al celei legislative. După ce combate prima opinie, D-sa susţine pe cea de a doua şi, bazându-se pe obligaţia introdusă de Constituţia dela 1923, de a se lua avizul Consiliului Legislativ asupra proectelor de legi, conchide cu formula originală şi oarecum paradoxală pentru cei obicinuiţi să gândească pe făgaşele dreptului constituţional român anterior sau ale celui străin, că, la noi, „puterea legiuitoare se exercită de rege şi de parlament, cu concursul Consiliului Legislativ".

D. Ionescu-Dolj, în calitatea-i de colaborator la alcătuirea proectului de lege pentru creiarea Consiliului şi de membru al lui încă dela înfiinţare, pune faţă în faţă intenţiile legiuitorului şi realizările. Studiul D-sale este edificator pentru moravurile noastre politice.

Din examinarea competenţei acordată de Constituţie şi de legea sa de organizare, Consiliului Legislativ, rezultă că intenţia lor era de a face din acest „Consiliu" un organ, care să ia parte, să contribue realmente la facerea legilor şi să fie cu adevărat laboratorul central al tuturor departamentelor, pentru întocmirea proectelor de legi şi regulamente".

Or, în realitate, Consiliul n'a putut deveni acest laborator şi „nici nu i s'a dat întotdeauna timpul, sprijinul şi posibilitatea de a da contribuţia sa". Cauzele primordiale care au împiedicat realizarea intenţiilor legiuitorului sunt, după D. Ionescu-Dolj, următoarele:

1) boicotul lumii politice şi lipsa din partea-i, a oricărei încrederi şi bune voinţe. „Oamenii politici au privit şi considerat instituţia ca un *intrus*, care le stânjeneşte libertatea atotputerniciei de totdeauna";

2) continuaraa vechiului sistem de a creia, pe lângă diversele departamente, comisiuni speciale pentru alcătuirea proectelor de legi când menirea Consiliului Legislativ era tocmai de a le înlocui;

3) obiectivitatea şi seriozitatea avizelor, care au prezentat observaţiuni atât usupra formei, *cât şi asupra fondului*, ceeace a vexat uneori amorul propriu al autorilor;

4) diminuarea treptată a prestigiului Consiliului, care iniţial trebuia să fie pus pe aceiaş treaptă cu guvernul şi parlamentul şi care este aşezat azi, din punct de vedere protocolar, în urma Curţii de Casaţie. Şi aci, D. Ionescu-Dolj, care a părăsit înaltu-i post dela această Curte pentru a trece la Consiliu, are câteva reflecţii decepţionate şi îngrijorătoare pentru soarta instituţiei, isvorâte din propria-i experienţă. De pildă: „In atari condiţii, nimeni dela Curtea de Casaţie nu va mai putea repeta sacrificiul sau mai bine zis greşala noastră de a ne lăsa convinşi să părăsim Curtea de Casaţie şi să trecem la Consiliul Legislativ, spre a ajuta instituţia să-şi îndeplinească misiunea constituţională".

5) pripa pe care lumea politică a impus-o adesea în activitatea Consiliului, a propus o „deformare a mecanismului lui", căci nu numai documentarea avizelor s'a resimţit în mod fatal, dar Consiliul n'a putut face uz de dreptul ce-l

rae, de a chema, în calitate de consilieri temporari, specialişti în problemele ce urmează a fi legiferate;

6) în sfârşit, lipsa unui local adequat şi a unei biblioteci, precum şi totala lipsă de fonduri, care pune Consiliul în situaţia de *a nu fi abonat la nici* o *revistă română sau străină*.

Studiul d-lui Ionescu-Dolj este un adevărat apel pentru a se reda rolul şi locul ce-i fusese iniţial hărăzite, Consiliului Legislativ care, cu toate piedicile şi cu toată reaua voinţă ce i s'a arătat, a reuşit totuş să pună oarecare ordine în haotica, grăbita şi infinita noastră legislaţie.

D. A. Gane aduce, în studiul său, izbitoare confirmări de cifre şi fapte acestei stări de lucruri. In general, însă, d-sa este mai optimist asupra soartei şi eficacităţei Consiliului, decât D. Ionescu-Dolj.

Se ştie, bunăoară, că una dintre sarcinile ce incumbă Consiliului Legislativ este aceia de a elabora proectele de unificare a codurilor, prin revizuirea lor. Sarcină delicată şi complexă, dacă ţinem seamă de numărul şi de diversitatea legislaţiilor de pe teritoriul României întregite. Sarcină urgentă şi imperios necesară pentru a asigura o bună şi echitabilă distribuire a justiţiei pe tot teritoriul ţării.

Consiliul Legislativ s'a achitat, chiar de pe acum, de o bună parte din această sarcină. Astfel, codul penal şi cel de procedură penală, recent promulgate, au fost pregătite de el. Se mai găsesc redactate gata de acelaş Consiliu, proectul codului de procedură civilă, cel al codului de comerţ şi o bună parte din cel civil.

Trecând la cea de a 2-a misiune a Consiliului, cea de a-şi da avizul asupra proectelor de legi din iniţiativa guvernului sau parlamentară şi asupra proectelor de regulament, D. Gane arată că, dela înfiinţarea lui şi până la 1 Ianuarie 1936, Consiliul a dat nu mai puţin de 2.675 avize, dintre care 1.527 au comportat observaţii mai mult sau mai puţin ample. In ce măsură s'a ţinut seamă de aceste avize? Iată un mijloc de a măsura utilitatea şi eficacitatea acestei instituţii, căci, dacă legiuitorul a prescris obligaţia de a se cere avizul Consiliului asupra proectelor de legi şi regulamente, nu s'a înscris nicăeri aceia de a da urmare avizelor sale. Din datele publicate de D. Gane rezultă că procentul avizelor de care s'a ţinut seamă se ridică la 61%, fără a socoti în această cifră legile sau regulamentele, care au fost trimise Consiliului, pentru observaţii, sub formă de ante-proecte şi care, fiind modificate în sensul vederilor Consiliului, n'au mai primit observaţii din partea acestuia atunci când i-au revenit pentru aviz.

Totuşi, numărul de avize de care nu s'a ţinut seamă rămâne foarte mare mai cu seamă dacă ţinem seamă de faptul că D. Gane n'a socotit în cele 61% avizele date asupra proectelor ce n'au fost supuse încă parlamentului.

Şi cifrele nu zugrăvesc uneori decât imperfect realitatea, căci D. Gane însuşi recunoaşte una din deficienţele remarcate, în activitatea Consiliului de D. Ionescu-Dolj: din cauza numărului prea mare de proecte şi grabei cu care se cere avizul, deseori Consiliul este obligat să se mărginească la unele „observaţii mai mult de ordin general", cărora, probabil, n'a fost greu să li se dea urmare. (Iată, în această privinţă, câteva cifre revelatorii pentru anul 1931: la 21 şi 23 Martie, intră la Consiliu câte 9 proecte la 26 Iunie, 10 proecte, iar la 10 Iulie 17 proecte şi Consiliul dă, la 27 Martie 13 avize, la 27 Iunie 11 avize, la 10 Iulie 12 avize, iar la 15 Iulie 15 avize!).

Ba se întâmplă uneori ca proectul asupra căruia s'a pronunţat Consiliul să nu aibă nimic comun, sau prea puţin, cu cel ce e supus ulterior parlamentului. Iată un exemplu citat tot de D. Gane: în 1930, Consiliul dă aviz, probabil favorabil, asupra unui proect de lege pentru înfiinţarea unei catedre de Drept civil la Facultatea de Drept din Bucureşti. Ulterior, ce adaugă în proect 2 catedre la Facultatea de Medicină. Parlamentul suprimând catedra de Drept civil, nu votează decât înfiinţarea catedrelor dela Medicină. Totuşi, se chiamă că Consiliul a fost consultat! Ar fi interesant de ştiut dacă, în calculul făcut, avizul acesta intră printre cele cărora li s'a dat urmare şi care este numărul avizelor cărora li se dă o asemenea urmare.

O sarcină la îndeplinirea căreia Consiliul a pus o deosebită râvnă este aceia ca, în avizele ce dă asupra proectelor de legi şi regulamente, să se cerceteze constituţionalitatea acestora. D. Gane arată că, în aceşti 10 ani, s'au dat 518 avize privind vicii de neconstituţionalitate. Viciile acestea n'au fost apoi reparate decât în 64% din cazuri. Procentul este prea scăzut, mai ales dacă ţinem seamă de importanţa materiei.

Rolul Consiliului, din punctul de vedere al controlului preventiv al constituţionalităţei, este încă şi mai important când e vorba de proectele de regulament. Căci se pare că executivul este mult mai des tentat decât legislativul, să trans-

greseze Constituţia: pe când în materie de regulamente, din 429 avize, 204 se referă la neconstituţionalitatea proectelor, în materie de legi, cifra acestora nu e decât de 315 din 1527. Ar fi mai interesant de ştiut care e procentul de avize relevând vicii de neconstituţionalitate cărora li s'a dat urmare în materie de legi şi în materie de regulamente. Bănuim că, în materie de regulamente, procentul este mult mai scăzut. D. Gane citează un caz tipic: proectul regulamentului de funcţionarea fabricilor şi atelierelor de călcătorie, adăugând la lege, scutind de obligaţia general impusă de lege, de a avea ventilatoare la asemenea ateliere şi fabrici, pe membrii Camerelor de muncă. Natural, Consiliul a fost de părere că această curioasă excepţie, introdusă prin regulament în favoarea onorabililor membrii ai Camerelor de muncă, e anticonstituţională. Totuşi, regulamentul promulgat a menţinut excepţia!

Dar Consiliul Legislativ n'a fost înfiinţat spre a aviza numai asupra proectelor emanând dela guvern, ci şi asupra celor din iniţiativă parlamentară. Intenţia legiuitorului era evitarea textelor, neconstituţionale sau incoherente, ori de unde ar proveni ele. Consultarea prealabilă a Consiliului trebuia să stăvilească astfel deplorabila practică a amendamentelor parlamentare, introduse prin surprindere şi care de atâtea ori strică economia legilor celor mai bine chibzuite sau n'au nici o legătură cu textul votat. In acest domeniu, oamenii politici nu s'au mulţumit numai să contracareze activitatea consiliului, ci au găsit mai comod să-i ignoreze existenţa: D. Gane arată că, în 10 ani, parlamentul n'a cerut avizul Consiliului decât asupra amendamentelor privind..... 2 proecte de legi.

Să mai vorbim de atâtea alte dispoziţii din legea de organizare a Consiliului, care tindeau a face din el un organ important, luând o parte activă şi efectivă la întreaga operă de legiferare, şi care au rămas literă moartă? Chemarea unui delegat al Consiliului în faţa comisiunilor parlamentului, pentru a lămuri opiniile exprimate în aviz, dreptul de a invita el pe miniştrii spre a da explicaţiuni asupra proectelor trimise, obligaţia ca ordinea de preferinţă pentru examinarea proectelor să fie fixată, înaintea deschiderii parlamentului, de comun acord de Primul Ministru şi de Primul Preşedinte al Consiliului Legislativ... Toate n'au rămas decât pioase deziderate exprimate de un legiuitor bine intenţionat, dar nerealizate de o societate pripită, fără spirit de disciplină şi fără continuitate. care trăeşte încă în iluzia naivă că racilele de care suferă se pot îndrepta prin legi multe şi mai ales noui.

D. Filitti, în frumosul şi substanţialul său studiu, a caracterizat foarte plastic atitudinea pe care lumea politică românească a avut-o încă dela început, faţă de Consiliul Legislativ:

„Partidele politice, când s'au aflat în opoziţie, au învinuit Consiliul de lipsă de intransigenţă faţă de guvern; când au ajuns la cârmă, nu l-au găsit destul de conciliant faţă de o operă legislativă menită să asigure fericirea ţării".

Şi iată cum volumul comemorator al primului deceniu de activitate a Consiliului Legislativ, pe lângă preţioasele contribuţii ce aduce la ştiinţa dreptului, este în acelaş timp o pildă vie şi un prilej de reflecţii asupra lipsei de eficienţă a instituţiilor şi legilor celor mai bine chibzuite şi mai utile, atâta vreme cât moravurile societăţii n'au evoluat ele însile pentru a face ca aceste instituţii şi legi să ţâşnească din chiar nevoile ei de toate zilele. Altfel, ele riscă să fie considerate mai mult ca piedici, privite cu neîncredere şi ocolite prin diferite subterfugii.

Şi este păcat că experienţa Consiliului Legislativ n'a fost încununată de mai mult succes şi n'a avut mai mult răsunet în viaţa societăţii româneşti. In alte ţări, începând cu Franţa care de atâtea ori — în bine sau în rău — ni-a servit de îndreptar pentru organizarea structurei noastre de Stat, înfiinţarea unui organ asemănător Consiliului nostru Legislativ este cerută imperios de doctrină şi de toţi cei ce, deşi— sau tocmai fiindcă — preţuesc regimul parlamentar, vor să-i înlăture scăderile.

Noi avem un asemenea organ, căruia orice observator imparţial nu-i poate aduce decât laude pentru felul cum şi-a înţeles menirea în aceşti 10 ani, şi nu ştim sau nu voim să-l folosim.

Constantin Vulcan

DIMITRIE I. GOGA: *Pedagogul Vasile Gr. Borgovan* (Biblioteca Invăţătorilor, Nr. 4, Editura Revistei, Satul şi Şcoala, Cluj).

S'a înrădăcinat la noi tot mai adânc tendinţa de a nu privi decât spre viitor, în credinţa că trecutul, pe toate tărâmurile, nu ne poate oferi nici un sprijin şi nici o învăţătură. Greşeala acestui fel de a vedea n'a întârziat să iasă la iveală. Un popor, realitate vie şi organică, nu începe niciodată cu generaţia în viaţă. Pilda celor din trecut, continuarea vechilor deprinderi de muncă

şi concepţii despre lume, asigură legătura trainică dintre rândurile de oameni cari se perindă, înlăturându-se primejdia de a începe mereu dela capăt, stângaciu şi primitiv, un gen nestatornic de viaţă. Ca să creştem după firea şi putinţele noastre, trebue să păstrăm cu grije, pentru a le duce mai departe, toate experienţele înaintaşilor oricât de modeste ar fi ele, în comparaţie cu ale altor neamuri şi oricât de vitrege au fost vremurile cari le-au curmat strălucirea şi desvoltarea. Din fericire lucrurile acestea sunt din ce în ce mai bine înţelese şi ne pare bine că putem însemna, pentru tărâmul pedagogic, lucrarea nu numai pioasă, dar şi folositoare, în întregime, a d-lui *D. I. Goga*, codirectorul merituoasei publicaţii dela Cluj „Satul şi Şcoala" şi a acelei „Biblioteci a Invăţătorilor" care se anunţă rodnică şi interesantă.

Se poate vorbi la noi de o pedagogie? Există, în afară de lucrările cu totul noi, o pedagogie românească? De sigur în înţelesul ştiinţific, de mari sisteme de educaţie, n'am avut o pedagogie, dar în înţelesul practic (didactic) am avut dascăli şi străduinţe pedagogice cari merită atenţia cercetătorilor pentru a nu lăsa să piară o tradiţie căreia îi datorăm parte mare din progresele realizate de ţara noastră în vremurile ultime. D-l D. I. Goga cercetează, cu pricepere şi cu dragoste, viaţa şi activitatea „unui vechiu profesor ardelean, *Vasile Gr. Borgovan*, al cărui nume îl găsim legat de câteva opere pedagogice şi instituţii şcolare de mare însemnătate, atât din Transilvania, cât şi din Vechea Ţară, între anii 1875-1920".

Borgovan s'a născut la 2 Ianuarie 1850, în Satul Nou de Jos (Noeni), comitatul Solnoc-Dobâca din Transilvania, astăzi satul Corvineşti din judeţul Năsăud. Ca elev a avut noroc de descăli vrednici: învăţătorul *Dumitru Rusu* şi părintele *Matei Pop*, în sat; apoi profesorul *Vasile Petri* la Năsăud şi alţii. Borgovan a urmat după şcoala secundară teologia, singurul mijloc pe atunci de a se face profesor. Astfel a studiat la Viena teologia, filosofia şi pedagogia, continuate la Budapesta, dar isprăvite, din pricina prigoanei ungureşti, la Oradea-Mare în 1876. După aceasta a fost numit profesor la preparandia din Gherla, la care a muncit 12 ani (1876-1888). A predat pedagogia, matematica şi limba germană şi a publicat în acest răstimp: „Metodul computului" (1876) „Curs complet de aritmetică" şi lucrarea deosebit de însemnată pentru vremea aceea, întărind spiritul nou în şcoala românească,: „Indreptar teoretic şi practic pentru învăţământul intuitiv" (1885), colaborând în acelaş timp la cele mai însemnate reviste de specialitate din Ardeal („Şcoala Română" a lui V. Petri, „Foaia scolastică" din Blaj, redactată de I. Negruţiu, etc.). Invăţământul intuitiv şi activitatea de sine, au fost cele două mari principii pedagogice, revoluţionare pe atunci, pentru cari a luptat Borgovan şi prin cari a reuşit, alături de alţii, să impună o nouă direcţie, cea sănătoasă, şcolii româneşti. Totuş Borgovan n'a găsit destulă înţelegere din partea autorităţilor şcolare (mai ales a episcopului Gherlei Ioan Szabo), încât refuzându-i-se catedra de pedagogie dela seminarul teologic, rămasă vacantă şi ne mai putând suferi neajunsurile cari i se făceau, a trecut în 1888 în ţară, cu sprijinul lui Titu Maiorescu, pe atunci Ministru al Instrucţiei, ca profesor de pedagogie şi limba germană la Şcoala de Institutori din Bucureşti. Şi aici s'a distins în chip deosebit, mai ales pe tărâmul pedagogiei practice, dând ţării o pleiadă de institutori cari sunt mândria şcolii româneşti. In timpul acesta a publicat câteva manuale didactice, în colaborare cu *Al. Odobescu*.

Cu desfiinţarea Şcolii de Institutori în 1900, Borgovan a fost numit la Liceul Sf. Sava, dar a acceptat să treacă la Bârlad, unde au fost trimise ultimele serii din elevii săi, pentru a-şi termina şcoala. După scurtă vreme însă, în care, pe lângă o strălucită activitate practică, a întocmit două lucrări de o mare valoare documentară, (O pagină din istoria Şcoalei Normale din Bârlad şi primul Anuar al Şcoalei Normale din Bârlad), Borgovan a fost rechemat la catedra sa din Bucureşti, pe care n'a părăsit-o până în 1912. Aceasta este o perioadă de linişte în viaţa sa, în care a creat o importantă operă de educaţie în familie, scrisă în stil popular: „Ionel, Principii morale şi creştineşti de educaţiune". Prin crearea de noi şcoli normale, în 1912, Borgovan a fost rugat şi a primit direcţia Şcoalei Normale din T. Severin, pe care a organizat-o, cum puţine şcoli am avut în ţară. A ieşit la pensie în 1919 şi a făcut parte din primul Senat al României întregite, fiind ales şi a doua oară, în ţinutul său de naştere (Solnoc-Dobâca). S'a stins în 1923.

Cartea d-lui Goga se încheе cu o listă a lucrărilor lui Borgovan, cari se ridică la 30, muncă de o viaţă, zi de zi, cinstită şi folositoare.

Recomandăm cu căldură lucrarea aceasta tuturor membrilor corpului didactic şi tuturor intelectualilor dornici să afle o activitate frumoasă şi pilduitoare din trecutul şcolii româneşti.

Şi dorim d-lui D. Goga răgazul şi dragostea pentru a desvălui şi alte figuri vrednice de dascăli, cum e acel „vestit pedagog: Vasile Petri" şi atâţia pe cari îi uităm nu din vina lor, ci din lipsa noastră de înţelegere.

Traian Herseni

ILIE SULEA FIRU: *Funcţiunea biologică a educaţiunei.* — (Din publicaţiile cercului de studii de pe lângă Seminarul Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu" din Bucureşti, 1935).

Dl. *Ilie Sulea-Firu* scrie într'un fel strâns, aproape aforistic. Din pricina aceasta studiile d-sale par rezumatul unor lucrări mai întinse şi-ţi pare uneori rău că nu poţi să citeşti textul întreg. Pentrucă desvoltările nu sunt întotdeauna lipsite de rost. Ele ajută nu numai la limpezirea afirmaţiilor mai de seamă, dar înfăţişează complet gândirea şi desvălue motivele ei mai adânci. Dovadă e chiar studiul pe care îl analizăm. Desvoltat, ar fi putut duce la un sistem interesant şi credem just, de pedagogie, pentrucă se cuprind în germene toate elementele necesare acestui fapt, dar aşa nu putem prinde decât o concepţie cu totul generală, cu urmări pe cari le putem bănui dar nu le vedem precis.

„Menirea educaţiei — după dl. *Sulea* — este să uşureze procesul vieţii, să îndrepte scăderile selecţiei oarbe ale naturii, asigurând a. *indivizilor*, posibilităţile optime de desăvârşire a naturii proprii, prin ocrotirea desvoltării nestânjenite a fiecăruia, în epoca de formaţie şi punerea la dispoziţie a condiţiilor celor mai favorabile actualizării puterilor virtuale din indivizi; b. *societăţii*, un capital de valori umane din care să poată alege, pentru fiecare din funcţiile sale, elemente capabile a-i aduce un maximum de vitalitate". De aici sarcina educatorului apare în chip lămurit. Ea nu poate fi îndeplinită decât „căutând a pune pe copil întotdeauna pe cât se poate, în condiţiuni care să-i permită o autoeducaţie în sensul unei actualizări a energiilor sale de care dispune prin *proprie* activitate, a se sprijini întotdeauna *pe sine*, ajutându-l numai la nevoie şi numai *cât este necesar*, spre a păşi spre o personalitate independentă, în sensul naturei sale proprii, spre a deveni un punct de sprijin pentru societate, nu un balast parazitar". Şi dl. *Sulea* remarcă cu drept cuvânt că „o civilizaţie specială pentru copii începe a se forma" în vederea satisfacerii nevoilor proprii ale copiilor (tribunale pentru copii, case ale copilului, teatre pentru copii). Deasemenea observă just că felul în care e conceput raportul dintre individ şi societate are în educaţie foarte mare influenţă şi subscriem soluţia, pe care sociologia modernă o impune din ce în ce mai mult: „Nici individul nu e un instrument pentru societate, nici societatea un instrument pentru individ: ele sunt una şi aceeaşi realitate; nu există societate fără indivizi, nici indivizi fără societate. Individul profită de binefacerile vieţii în comun, dar şi aceasta profită de experienţa şi creaţia individului". Pentru echilibrarea desăvârşită a acestui raport, societatea trebue însă organizată, căci „în practica vieţii democratice, *oricine* ajunge *oriunde*: pe când ar trebui ca oricine *să poată* ajunge la locul pentru care este destinat de valoarea lui actuală". Noua educaţie vede menirea sa în a *descoperi* valori *existente în indivizi* şi a le uşura actualizarea, spre deosebire de vechea educaţie care căuta să modeleze în fiecare individ idealul epocei respective. De aici nevoia de a „transforma *programa* pentruca ea să conţină elementele necesare pentru a satisface *nevoile copilului* lăsându-i libertate *în lucru*, convinşi fiind prin aceasta că se satisfac *implicit* în optimă formă şi necesităţile sociale reale, omul fiind dela natură social şi dela natură posedând resortul perfecţionării proprii care e cu atât mai reală, cu cât educatorul şi societatea îi pune la dispoziţie condiţiile necesare". In această concepţie Pedagogia nu se mai reduce la *didactică*, ci devine o ştiinţă cuprinzătoare a tuturor normelor de organizare a vieţii tinerimei: o politică a generaţiei tinere, care să îi apere drepturile şi să satisfacă necesităţile, să uşureze perfecţionarea şi evoluţia spre optima formă a naturii fiecărui copil, uşurând procesul vieţii individuale şi în acelaş timp, perfecţionând organismul vieţii colective. Numai aşa nu se deviază prin arta omenească, arta naturii.

De sigur dl. *Sulea* se găseşte pe drumul cel bun, dar drumul acesta trebue continuat, trebue lărgit, trebue precizat. Cu rezerva acestei verificări printr'o desvoltare ulterioară, străduinţa pedagogică a d-lui *Sulea* merită un cuvânt de laudă şi un cuvânt de aprobare.

Traian Herseni

ÎNSEMNARI

A murit *Oswald Spengler*, unul dintre gânditorii cei mai discutaţi din vremurile noastre. Deşi încă tânăr (56 de ani), desnodământul acesta era aşteptat: Spengler suferea de multă vreme de o boală care îl mistuia treptat. Cartea lui fundamentală, care a stârnit un neobişnuit entusiasm, dar şi o critică dintre cele mai severe, operă de filosofia istoriei şi de profeţie socială, scrisă sub semnul lui Goethe şi al lui Nietzsche, este *Untergang des Abendlandes* (Declinul Occidentului). Apărută în 1916, lucrarea aceasta a trecut cu totul neobservată, fiind descoperită abia cu câţiva ani în urmă, pentru a se bucura apoi de unul dintre cele mai răsunătoare succese.

După Spengler, culturile sunt organisme vii, asemănătoare plantelor, cu o desvoltare fatală, dela naştere către moarte. După ce o cultură a a înflorit şi şi-a dat roadele, produse de înaltă spiritualitate, ea se schimbă, fără putinţă de revenire, în civilizaţie materială, sfârşitul fatal al oricărei culturi. Occidentul şi-a trăit epoca de realizare a culturii, iar acum va urma moartea prin civilizaţia materială. Iată pe scurt pesimismul cultural al lui Spengler.

El a mai scris şi alte lucrări, ca *Preussentum und Sozialismus* sau *Jahre der Entscheidung*, cari s'au bucurat de mult succes, datorită numelui pe care şi-l crease şi datorită caracterului lor politic de actualitate, dar opera care va rămâne să-l reprezinte în istoria gândirii, acum când se duce, este una singură, care nu va fi uitată cu uşurinţă, Declinul Occidentului.

*

In ultimul număr, pe care-l primim la redacţie, al revistei *The Sociological Review*, Journal of the Institute of Sociology, April 1936, din Londra, găsim studiul *„The Sociological School of Dimitrie Gusti*, de Philip E. Mosely (p. 149-165), asupra căruia vom reveni în numărul viitor.

*

S'a stins din viaţă la o vârstă înaintată (82 de ani) *Georges Vacher de Lapouge*, unul dintre cei mai de seamă antropo-sociologi ai Franţei. El face parte din pleiada cercetătorilor formaţi în veacul al 19. sub influenţa puternică a biologismului şi cari au încercat sub diferite forme (organicism, darwinism social, teoria raselor, etc.) să fundamenteze ştiinţific sociologia. Impreună cu cugetătorii germani *Ammon* şi *Woltmann*, *Lapouge* face parte din ramura raseologică (antropologică) a şcoalei biologice în sociologie.

Operele mai de seamă ale lui Lapouge sunt: *Les sélections sociales* (1896), în care se aplică pentru prima dată teoria selecţiei pe o scară mare în studiul vieţii sociale; *The fundamental laws of anthroposociology* (1897), în care susţine superioritatea dolicocefalilor faţă de brahicefali; *L'Aryen, son rôle social* (1899), în care susţine însemnătatea rasei nordice, ariene, în viaţa popoarelor şi vede pricina decăderii Elenilor, Romanilor, Celţilor şi a Slavilor în amestecul lor treptat care i-a îndepărtat de rasa ariană; *Race et Milieu social* (1909), în care îşi aplică teoriile şi în studiul vieţii de stat.

Lapouge nu s'a bucurat de prea mult succes în Franţa democrată, dar în schimb e deosebit de stimat în Germania, iar istoricii sociologiei nu se sfiesc să-l socotească printre cei mai reprezentativi şi originali gânditori ai epocii. In orice caz sociologia va trebui să ţină seama, în explicaţia fenomenelor sociale, datorită ramurei de cercetare pe care a inaugurat-o Lapouge împreună cu alţii, şi de factorii biologici, ereditate, selecţie, rasă etc. Prin aceasta numele său va rămâne, chiar dacă soluţiile pe cari le-a dat, într'un stadiu puţin înaintat al antropologiei, vor fi cu totul părăsite. Ştiinţele în decursul evoluţiei lor nu se îmbogăţesc numai prin soluţii, ci şi prin problemele şi metodele pe care le câştigă.

*

Sociologia românească se bucură de multă simpatie în străinătate. Nu numai cercetările monografice, dar şi sistemul de sociologie al şcolii dela Bucureşti începe să fie cunoscut. Remarcăm în această privinţă foiletonul despre mişcarea sociologică din ziarul *Obzor* dela Zagreb (21.II.36), iscălit de *Dr. Ivan Esih*, în care se aminteşte şi manualul recent al d-lor D. Gusti şi T. Herseni: Elemente de sociologie. Sociologii din străinătate urmăresc cu atenţie activitatea desfăşurată la noi în domeniul sociologiei.

Ferdinand Tönnies, sociologul german, a fost sărbătorit de admiratorii şi elevii săi cu prilejul vârstei de 80 de ani, împlinită în 26 Iulie 1935. De curând a apărut un volum omagial închinat lui: Reine und Angewandte Soziologie (Eine Festgabe für Ferdinand Tönnies — Hans Buske Verlag, Leipzig 1936, 405 pg.), cu un cuprins deosebit de bogat şi de interesant. Remarcăm contribuţiile lui Leopold von Wiese despre situaţia internaţională actuală a sociologiei generale; a lui Hans L. Stoltenberg despre ştiinţa vieţii ca totalitate; a lui G. Colm despre sociologia finanţelor; a lui R. Heberle despre însemnătatea migraţiilor în viaţa socială a popoarelor a lui H. Schmalenbach despre prestigiul social al vârstei; a lui Franz Boas despre individualitatea culturilor primitive; a lui S. R. Steinmetz despre celibat ca instituţie şi răspândirea lui în toată lumea; a lui Richard Thurnwald despre antinomii în structura şi funcţionarea asocierilor şi a instituţiilor; a lui Yusuma Takata despre concepţia sociologică a istoriei, etc.

Volumul cuprinde şi două studii despre Tönnies datorite Profesorilor Brockdorff şi Harms, apoi o bibliografie pe ani a operilor lui Tönnies din 1875 până în 1935, de Else Brenke.

F. Tönnies este autorul cărţii „Gemeinschaft und Gesellschaft" (1887) care a făcut epocă în sociologia germană, şi a numeroase scrieri sociologice. El este socotit, cu drept cuvânt, printre întemeietorii sociologiei moderne şi, alături de Max Weber, printre cei mai de seamă sociologi ai Germaniei.

*

In studiul „Der gegenwärtige internationale Entwicklungsstand der Allgemeinen Soziologie" de Profesorul dela Colonia, Leopold von Wiese (din volumul închinat lui F. Tönnies: Reine und Angewandte Soziologie, amintit mai sus), care este o dare de seamă, în special pe temeiul ultimului congres internaţional de sociologie, despre situaţia internaţională actuală a sociologiei generale, se aminteşte pe larg şi sociologia românească (pg. 12). România este socotită de von Wiese printre ţările în care cercetările sociologice sunt deosebit de fructuoase. Aminteşte în special Institutul Social Român, Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială şi cercetările monografice. Obiectează pentru acestea din urmă lipsa de legătură dintre mulţimea datelor şi teoria menită să le unească. Se înţelege că obiecţia nu putea fi făcută decât de cineva care nu cunoaşte decât fragmentar activitatea monografică românească. Sociologia monografică nu înseamnează o simplă culegere de fapte, ci o cercetare în cadrul unui sistem teoretic precis, menită să servească tot teoriei. Lucrările Institutului Social Român: Sociologia militans, Teoria monografiei sociologice şi Tehnica monografiei sociologice, au înfăţişat pe larg problema. Pe lângă acestea, revista noastră va reveni asupra problemei pentru o lămurire şi mai completă. In ce priveşte pe străini, ne vom strădui să publicăm atât sistemul, cât şi rezultatele, într'o limbă străină, mai pe larg decât am făcut-o până acum.

*

Archives de Sociologie de sub direcţia Profesorului G. L. Duprat, Nr. 5-6, August — Decembrie 1935 (apărute de fapt în 1936) tipărite la Roma (Comitato Italiano per lo studio dei problemi della populazione) publică contribuţiile italiene la ultimul congres internaţional de sociologie tratând despre metabolismul social şi despre formele elementare ale vieţii sociale (240 pg.). Material mult şi interesant.